

מסכת מעשרות

פרק א

הלכה א

מתני' כלל אמרו במעשרות, כל שהוא אוכל ונשמר וגידוליו מן הארץ, חייב במעשרות. ועוד כלל אחר אמרו, כל שתחילתו אוכל וסופו אוכל, אף על פי ששימרו להוסיף אוכל, חייב קטן וגדול. וכל שאין תחילתו אוכל אבל סופו אוכל, אינו חייב עד שיעשה אוכל.

גמ' כלל אמרו במעשרות וכו': תני, כתיב [דברים יד] עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂה, יכול כל הדברים יהו חייבין במעשרות? תלמוד לומר את כל תבואת זרעך, אי תבואת זרעך, יכול אין לי אלא תבואה? ת"ל היצא השדה שנה שנה. ונרבה זרעוני גינה שאין נאכלין? כתיב תבואת זרעך, וכתיב היצא השדה שנה שנה, הא

כשהוא יגדל, א"כ אינו חייב במעשרות אלא עד שיעשה אוכל.

גמ' כלל אמרו במעשרות וכו': תני, כתיב עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂה א"כ יכול כל הדברים אפי' מה שלא נאכל יהו חייבין במעשרות? תלמוד לומר את כל תבואת זרעך שמשמע מיעוט, שלא צריך לעשר את כל הדברים, ואומרת הברייתא אי תבואת זרעך א"כ יכול אין לי אלא תבואה, אבל מהיכן נרבה את שאר הדברים הנאכלים? ת"ל היצא השדה שנה שנה, שמשמע שכל מה שגודל בשדה צריך לעשר. שואלת הברייתא א"כ ונרבה ג"כ זרעוני גינה שהזרעונים אין נאכלין שיצטרכו לעשר אותם? לכך אומרת הברייתא הרי מצד אחד כתיב תבואת זרעך, שמשמע שצריך לעשר רק תבואה, ומצד שני כתיב היצא השדה שנה שנה, שמשמע שצריך לעשר כל דבר, וא"כ הא

מתני' כלל אמרו חכמים מה חייב במעשרות, כל דבר שהוא

אוכל (דבר שלא אוכלים אותו, פטור מן המעשרות). והוא נשמר שיש לו בעלים השומרים אותו (הפקר פטור מן המעשרות). וגידוליו מן הארץ למעוטי כמהין ופיטריות כיון שהם לא יונקים מהקרקע, חייב בהפרשת תרומות ומעשרות. ועוד כלל אחר אמרו חכמים שכל דבר שתחילתו הוא אוכל, שיכולים לאכול את הפרי גם כשהוא קטן, וסופו וגם לאחר גדל הרבה הוא אוכל, אז אף על פי שהבעלים לא מלקטים את הפרי כשהוא קטן, אלא הוא שימרו על האילן כדי להוסיף עליו אוכל שיגדל עוד, אפי"ה הוא חייב במעשרות, בין כשליקטו אותו כשהוא קטן ובין כשהוא גדול, אבל וכל שאין תחילתו אוכל כשהוא קטן (שהוא לא ראוי לאכילה), אבל סופו אוכל

ב מסכת פרק א [ה"א - דף א] מעשרות

כיצד, טול מבינתיים, דבר שהוא אוכל ונשמר. אית דבעי מישמעניה מן הדא, עֵשֶׂר תְּעַשֵׂר כָּלֵל, אֵת כָּל תְּבוּאָת זְרַעְךָ פֶּרֶט, כָּלֵל וּפְרֵט - אִין בְּכָלֵל אֵלֵא מַה שְּׁבִפְרֵט, אִין לִי אֵלֵא תְבוּאָה, קִיטְנִית מְנִיין? תְּלִמוּד לֹמֵר [ויקרא כז] וְכָל מַעְשֵׂר הָאָרֶץ מְזֵרַע הָאָרֶץ, לְרֵבּוֹת זֶרַע שׁוֹם שְׁחֵלִיִּים וּגְרָגַר, יִכּוֹל שְׂאֵנִי מֵרֵבּוֹת זֶרַע לֹף הָעֲלִיּוֹן וּזְרַע כְּרִישֵׁן זֶרַע בְּצֵלִים זֶרַע לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת וְשֶׂאֵר זֶרַעוֹנֵי גִינָה שְׂאֵינָן נֶאֱכָלִין? תְּלִמוּד לֹמֵר מְזֵרַע הָאָרֶץ, וְלֹא כָּל זֶרַע הָאָרֶץ. פְּרִי הָעֵץ לְרֵבּוֹת אֵת כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן, יִכּוֹל שְׂאֵנִי מֵרֵבּוֹת חֲרוּבֵי שִׁטָּה וְצִלְמוֹנָה וְחֲרוּבֵי גְדִירָה? תְּלִמוּד לֹמֵר מְפָרִי הָעֵץ, וְלֹא כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן. יִרְקוֹת מְנִיין? אִיסִי בֶן יְהוּדָא אוֹמֵר, הַמַּעֲשָׂרוֹת לִירְקוֹת מְדַבְּרֵיהֶם.

ונשמר: רב חסדא אמר הבקיר קמה וחזר וזכה בה, ועבר והפריש ממנה תרומה - אינה תרומה. הבקיר שיבולין וחזר וזכה בה, ועבר והפריש ממנה תרומה

שהזירעונים אינן נאכלין? תלמוד לומר **מְזֵרַע הָאָרֶץ**, שמשמע שרק חלק מהזירעונים חייבים ולא כל זרע הארץ, וזה בא למעט זירעונים שאינם נאכלים, שהם פטורים מן המעשר, וכשכתוב **פְּרִי הָעֵץ** זה בא לרבות את כל פירות האילן שחייבים במעשרות, א"כ יכול שאני מרבה את חרובי שיטה וצלמונה וחרובי גדירה - שמות מקומות, שהחרובים שגדלים שם לא ראויים למאכל אדם, תלמוד לומר **מְפָרִי הָעֵץ**, שמשמע שרק חלק מהפירות חייבים במעשרות, אבל ולא כל פירות האילן, ואומרת הברייתא ירקות הירוקים (כמו חסה) מניין שהם חייבים במעשרות? איסי בן יהודא אומר שהמעשרות לירקות זה רק מדבריהם, ואין לזה אפי' אסמכתא.

ונשמר: רב חסדא אמר שאם אחד הבקיר (הפקיר) קמה תבואה המחוברת עדיין לקרקע, וחזר וזכה בה, ועבר - וחזר והפריש ממנה תרומה, אינה תרומה. אבל אם הוא הבקיר שיבולין וחזר וזכה בה, ועבר והפריש ממנה תרומה הגם שהיא פטורה,

כיצד שלא יהיה סתירה בין הפסוקים, **טול מבינתיים** נרבה דבר שהוא מתאים לשני הפסוקים, ולכך נחייב במעשר רק דבר שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ. ואומרת הגמ' שאית דבעי מישמעניה מן הדא יש שלמדו את זה באופן הזה, הרי כשכתוב **עֵשֶׂר תְּעַשֵׂר** זה כלל, שכל דבר חייב במעשרות, וכשכתוב **אֵת כָּל תְּבוּאָת זְרַעְךָ** זה פרט, שמשמע שרק את התבואות צריך לעשר, והרי הכלל הוא שאם יש כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט, וא"כ אין לי לרבות מהפסוק אלא תבואה, וא"כ קיטנית מניין שחייבים במעשרות? תלמוד לומר **וְכָל מַעְשֵׂר הָאָרֶץ**, לרבות את הקטניות לחיוב מעשרות, וכשכתוב **מְזֵרַע הָאָרֶץ**, זה בא לרבות זרע של שום שחליים וגרגר - מיני תבלינים, שחייבים במעשרות, וא"כ יכול שאני מרבה לחיוב מעשרות, גם זרע לוף העליון את הזירעונים הגדלים למעלה בלוף, וזרע כרישין, זרע בצלים זרע לפת וצננות ושאר זרעוני גינה

מסכת פרק א [ה"א - דף א] מעשרות ג

- הרי זו תרומה. מה בין קמה לשיבולין? קמה עד שלא הבקירה עבר והפריש ממנה תרומה - אינה תרומה, שיבולין עד שלא הבקירן עבר והפריש מהן תרומה - הרי זו תרומה. רב חננא בשם רב חסדא אף בהקדש כן. מיליהון דרבנין פליגי, דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי [דברים יד] וְכֹא הֲלוֹי פִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ, ממה שיש לך ואין לו את חייב ליתן לו, יצא הפקר שידך וידו שווין בו, היא הפקר - היא לקט היא שכחה היא פיאה. אמר רבי יוחנן, חבורה היה מקשה, הרי הקדש דאין ידך וידו שווין בו, כמי שידך וידו שווין בו? א"ר אילא מה נן קיימין אם בשנתמרח הכרי ברשות ההבקר וברשות ההקדש, אמרה תורה [דברים יח] רְאֵשִׁית

שהיות וכתוב בפסוק וְכֹא הֲלוֹי פִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ וא"כ אנחנו אומרים שממה שיש לך שגודל בשדה שלך, ואין לו ללוי, כיון שהוא לא קיבל חלק בא"י, את חייב ליתן לו מעשר, אבל יצא הפקר שידך וידו שווין בו שהרי גם הלוי יכול לזכות מההפקר כמוך, ולכך לא צריך להפריש מעשרות מהפקר, ואומרת הגמ' שהיא הפקר שפטורה מן המעשר מחמת הפסוק, היא לקט היא שכחה היא פיאה, שהם פטורים מן המעשר מחמת הפסוק הזה, ואמר רבי יוחנן, חבורה בני הישיבה היה מקשה, הרי הקדש דאין ידך וידו של הלוי שווין בו, ולכולם היא אסורה באכילה, ואפי"ה זה כמי שידך וידו שווין בו, ופטור מן המעשר, וא"כ ע"כ שלומדים את זה ממה שכתוב "דגנך" שמשמע ולא דגן הקדש, וא"כ אנחנו יכולים לומר כך גם לענין הפקר, "דגנך" ולא דגן הפקר, וא"כ למה צריך את הדרשה (של ובא הלוי) שר' ינאי הביא? וא"ר אילא מה נן קיימין היכן צריך את הפסוק שר' ינאי הביא? הרי אם בשנתמרח הכרי ברשות ההבקר או ברשות ההקדש, הרי את זה אנחנו פוטרים ממה שאמרה תורה רְאֵשִׁית

הרי זו תרומה. שואלת הגמ' מה בין אם הוא הפקיר קמה שאם הוא הפריש ממנה תרומה שזה לא חל, לשיבולין שאם הוא הפריש ממנה תרומה, שזה חל? מתרצת הגמ' כיון שהרי קמה עד שלא הבקירה אם הוא עבר והפריש ממנה תרומה, הרי אינה תרומה (כיון שהיא מחוברת לקרקע), ולכך גם אם הוא הפריש לאחר שהוא זכה בקמה והעמיד ממנה עומרים, התרומה לא חלה (כיון שההפקר עוצר את החיוב של המעשר, ולכך כיון שלפני ההפקר הוא לא היה יכול לתרום את התבואה המחוברת לקרקע, לא יכולים לתרום ממנה לאחר הזכיה), אבל לענין השיבולין הרי עד שלא הבקירן אם הוא עבר והפריש מהן תרומה, הרי זו תרומה, ולכך הוא יכול לתרום לאחר שהוא זכה מההפקר. רב חננא בשם רב חסדא אומר שאף בהקדש כן, שאם הוא הקדיש קמה ופרדה אותה, הוא לא יכול לעשר אותה אח"כ, אבל אם הקדיש שיבולים, הוא יכול לעשר אותם לאחר שהוא יפרדה אותם. אבל מיליהון דרבנין - מדברי בני הישיבה מוכח שהם פליגי ונחלקים על ר' חננא, דאמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] מעשרות

דְּגַנְךָ וְלֹא שֶׁל הַבֶּקֶר, רֵאשִׁית דְּגַנְךָ וְלֹא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, אֲלֵא כִּי נָן קִימוּן, בְּשֶׁהִבְקִיר קָמָה וְחֹזֵר וְזָכָה בָהֶן, בְּהַבְקֵר פֶּטוּר וּבִהַקְדֵּשׁ חַיִּיב. בְּהַבְקֵר פֶּטוּר - מִן הַהֵיבָא דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם ר' יֵנְאִי, וְבָא הַלְוִי כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ, בְּמָה שִׁישׁ לָךְ וְאֵין לוֹ אֵת חַיִּיב לִיתֵן לוֹ, יֵצֵא הַבְּקֵר שִׂידֵךְ וְיִדּוּ שׁוּוִין בּוֹ. בְּהַקְדֵּשׁ חַיִּיב - מִן הַדָּא הַקְדִּישׁ קָמָה וּפְדָה קָמָה חַיִּיבָתָּה. מַה בֵּין הַבְּקֵר מַה בֵּין הַקְדֵּשׁ? הַבְּקֵר יֵצֵא יְדֵי בְעֵלִים, הַקְדֵּשׁ לֹא יֵצֵא יְדֵי הַגֹּזֵבֵר, א"ר אַבְיָן אֶפִּילוּ יְדֵי בְעֵלִים לֹא יֵצֵא, מֵאַחַר שֶׁאָמַר לוֹ פְדָה אֵת רֵאשׁוֹן.

רבי זעירא רבי יסא בשם רבי לעזר, הוורע שדה הבקר חייב במעשרות, רבי יונה מפיק לישנא, בזכה בשדה הבקר וגידוליה.

שְׁבַהֲבֵקֶר הָרִי הַתְּבוּאָה יֵצֵא יְדֵי בְעֵלִים, אֲבָל בְּהַקְדֵּשׁ הָרִי הַתְּבוּאָה לֹא יֵצֵא יְדֵי הַגֹּזֵבֵר, וְלִכְךָ הִיא מִתְחַיֶּבֶת לְאַחַר הַפְדִּיּוֹן (וְהַפֶּטוּר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ הוּא, רַק אִם הַמִּירוּחַ הִיָּה בִּיד הַהַקְדֵּשׁ), א"ר אַבְיָן שְׁבַהֲבֵקֶשׁ, הַתְּבוּאָה אֶפִּילוּ יְדֵי הַבְּעֵלִים לֹא יֵצֵא, מֵאַחַר שֶׁאָמַר לוֹ הַגֹּזֵבֵר לְבְעֵלִים, פְדָה אֵת רֵאשׁוֹן, דְּהֵיִינוּ שֶׁאִם אֶחָד הַקְדִּישׁ דָּבַר, הַגֹּזֵבֵר אֹמֵר לְבְעֵלִים תְּפַתַּח אֶתָּה רֵאשׁוֹן וְתֹאמַר בְּכִמָּה אֶתָּה מוֹכֵן לְפָדוֹת אֶת הַחֶפֶץ, שֶׁהָרִי הַבְּעֵלִים מוֹסִיף חוֹמֶשׁ, וְא"כּ מוֹכֵחַ מִכָּאֵן שֶׁהַקְדֵּשׁ לֹא יוֹצֵא לְגַמְרֵי מַרְשׁוֹת הַבְּעֵלִים.

רבי זעירא ורבי יסא בשם רבי לעזר אומרים, **שהוורע בשדה הבקר, התבואה חייבת במעשרות,** (הגם שהוא לא מתכוין לזכות בקרקע), מכיון שהתבואה שייכת לזורע, אבל **רבי יונה מפיק לישנא** ואמר את הדין הזה בלשון הזה, שהתבואה תהיה חייבת במעשרות, רק **בזכה בשדה הבקר וגידוליה,** רק אם הוא יזכה גם בקרקע, אפי' לאחר שהתבואה גדלה, אבל אם הוא לא יזכה בקרקע, התבואה פטורה ממעשרות.

דְּגַנְךָ שֶׁמִּשְׁמַע וְלֹא שֶׁל הַבֶּקֶר, וְכֵן אֲנַחְנוּ אֹמְרִים רֵאשִׁית דְּגַנְךָ וְלֹא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ אֶת הַפְּסוּק שֶׁל ר' יֵנְאִי, אֲלֵא כִּי נָן קִימוּן אֲלֵא הֵיכֵן צָרִיךְ אֶת הַפְּסוּק שֶׁל ר' יֵנְאִי, בְּשֶׁהִבְקִיר קָמָה וְחֹזֵר וְזָכָה בָהֶן, וְאֶח"כּ הוּא עֹשֶׂה אֶת הַכְּרִי, שֶׁלֹּא יִכּוּלִים לְפֶטוּר מִחֻמַּת הַדֶּרֶשׁ שֶׁל "דַּגְנְךָ" וְלֹא שֶׁל הַבְּקֵר, כִּיּוֹן שֶׁאֵת הַדִּיּוּגוֹן הוּא עֹשֶׂה כְּשֶׁהִתְבוּאָה כָּבֵד הִיתָה שְׁלוֹ, וְלִכְךָ בְּהַבְקֵר זֶה פֶּטוּר, וּבִהַקְדֵּשׁ זֶה חַיִּיב. וּמִסְבִּירָה הַגַּמ' אֶת הַחִילּוּק, בְּהַבְקֵר זֶה פֶּטוּר, מִן הַהֵיבָא מִהַדְרָשָׁה דְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם ר' יֵנְאִי, וְבָא הַלְוִי כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנִחְלָה עִמָּךְ, וְא"כּ אֲנַחְנוּ אֹמְרִים שֶׁבְּמָה שִׁישׁ לָךְ וְאֵין לוֹ לְלוּי, אֵת חַיִּיב לִיתֵן לוֹ מַעֲשֵׂרוֹת, יֵצֵא הַבְּקֵר, שִׂידֵךְ וְיִדּוּ שׁוּוִין בּוֹ, וּבִהַקְדֵּשׁ זֶה חַיִּיב, מִן הַדָּא שֶׁלְמַדְנוּ בְּמַשְׁנָה (בְּמַסְכַּת פָּאָה) שֶׁאִם הוּא הַקְדִּישׁ קָמָה וּפְדָה קָמָה הַתְּבוּאָה חַיִּיבָתָּה בְּפָאָה, וְכִמוּ שֶׁלְעַנְיִין פָּאָה זֶה חַיִּיב, כֵּךְ גַּם לְעַנְיִין מַעֲשֵׂרוֹת זֶה יְהִיָּה חַיִּיב. שׁוֹאֵלֶת הַגַּמ' מַה בֵּין הַבְּקֵר שְׁפוֹטֵרִים אוֹתוֹ, וְמַה בֵּין הַקֹּדֶשׁ שְׁמַחַיִּיבִים אוֹתוֹ? מִתְרַצֵּת הַגַּמ'

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] מעשרות ה

וגידוליו מן הארץ: רבי חייא בר אדא בעי קומי רבי יוחנן, כמהין ופטירות מהו שיהיו חייבין במעשרות? אמר ליה רבי יוחנן בשם רבי סיסיי, כתיב [דברים יד] עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת פֶּלַת תְּבוּאֹת זֵרְעֶךָ, דבר שהוא נזרע ומצמיח, יצאו כמהין ופטירות שאינן נזרעות ומצמיחות, רבי יונה מפיק לישנא מפני שהארץ פולטתן.

אף על פי שהוא שומרו להוסיף אוכל, חייב קטן וגדול: הא אם אינו שומרו להוסיף אוכל, אינו חייב קטן וגדול, רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש זו להוציא מדברי רבן גמליאל, דתנינן תמן, רבן גמליאל אומר, תמורת של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן, חייבות במעשרות, אמר רבי יוסי וכי מחמת האוכל ר"ג מחייב, מעתה אפילו ירקן, אלא רבן גמליאל אומר חשבות הן כאוכל, ורבנן אמרי אין

כשהוא קטן וראוי לאכילה, הוא פטור מן המעשרות, כיון שהוא נחשב כעץ בעלמא, וא"כ רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש אומר, שהמשנה הזו באה להוציא מדברי רבן גמליאל שמחייב, דתנינן תמן – לקמן רבן גמליאל אומר, תמורת הענפים המלבלבים של תלתן – חילבה ושל חרדל ושל פול הלבן, חייבות במעשרות, הגם שאם הוא ישאיר אותם לגדול, הם יתקשו כעץ. ואומרת הגמ' שאמר רבי יוסי שזה לא נכון מה שאמרנו, כיון שוכי מחמת האוכל שהוא יכול לאכול את התמורת האלו ר"ג מחייבם במעשרות? דא"כ מעתה אפילו ירקן, היה צריך להיות שגם הירק – העלים של התלתן יהיו חייבים במעשר, ומזה שר"ג מחייב רק את התמורת, משמע שהירק פטור מן המעשר, אלא המשנה שלנו היא כדברי הכל, שאם הוא שומרו שלא להוסיף אוכל זה פטור מן המעשרות, ולעניין התמורת של התלתן זה מחלוקת אחרת, אלא רבן גמליאל אומר שחשבות הן כאוכל, ורבנן אמרי אין

וגידוליו מן הארץ: רבי חייא בר אדא בעי שאל קומי רבי יוחנן, האם כמהין – פטריה שגודלת בתוך הקרקע, ופטירות, מהו שיהיו חייבין במעשרות? אמר ליה רבי יוחנן לר' חייא בר אדא, בשם רבי סיסיי, שהיות וכתיב עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת פֶּלַת תְּבוּאֹת זֵרְעֶךָ א"כ משמע שרק דבר שהוא נזרע ומצמיח חייב במעשרות, יצאו כמהין ופטירות שאינן נזרעות ומצמיחות, אלא הם גדלות לבד, לכך הם פטורות מן המעשרות (בימיהם לא ידעו איך לזרוע פטריות). ואומרת הגמ' שרבי יונה מפיק לישנא ואמר שהפטירות פטורות מן המעשרות, מפני שהארץ רק פולטתן, דהיינו שהם רק גדלות בקרקע, אבל הם לא יונקים מן הקרקע, ולכך הם פטורות מן המעשר (ולא צריך ללמוד את זה מהפטוק).

אף על פי שהוא שומרו להוסיף אוכל, חייב קטן וגדול: אומרת הגמ' שמשמע מהמשנה האם אינו שומרו להוסיף אוכל, אלא כשהוא יגדל זה יהיה לעץ בעלמא, אינו חייב קטן וגדול, וגם

מסכת פרק א [ה"א - דף ב] מעשרות

חשובות כאוכל. ועוד מן הדא, דתני, א"ר יהושע מימי לא מלאני לבי לומר לאדם, צא ולקוט לך תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן, ושלוך, לפוטרו מן המעשרות.

תני, כל שתחילתו אוכל ואין סופו אוכל - תחילתו חייב וסופו פטור, כגון ירק שזרע לזרע. מה אית לך? כהדא דתניא, המקיים מלאה של אכרוע לזרע - בטלה דעתו, קלחים יחידין - לא בטלה דעתו. אמר רבי יונה והוא שליטת ירק, אבל לא ליקט ירק, כך אנו אומרים עצים חייבין במעשרות?

וכל שאין תחילתו אוכל אבל סופו אוכל, אינו חייב עד שיעשה אוכל: מה אית לך? כהדא דתנינן דבתרה, מאימתי פירות חייבים במעשרות? התאנים משיבחילו.

ולכך העשב הזה חייב המעשר, אבל אם הוא גידל קלחים יחידין כאן לא בטלה דעתו, כיון שזה הדרך, ולכך גם בתחילתו הוא פטור מן המעשרות (וכמו שדייקנו לעיל מהמשנה שאם הוא לא שומרו להוסיף אוכל, אלא בשביל שיגדל זרעים, הוא פטור מן המעשרות, גם כשהוא עדיין ירק), אמר רבי יונה מתי המקיים ערוגה של אכרוע שהוא חייב במעשר, והוא שליטת אותו כשהוא עדיין ירק וראוי למאכל, אבל לא ליקט אותו כשהוא ירק, א"כ הוא פטור מן המעשרות, כיון שוכי כך אנו אומרים שעצים חייבין במעשרות? והרי זה ודאי שעצים פטורים מן המעשרות.

וכל שאין תחילתו אוכל אבל סופו אוכל, אינו חייב עד שיעשה אוכל: שואלת הגמ' מה אית לך מה המשנה אומרת כאן? מתרצת הגמ' שכוונת המשנה לומר כהדא דתנינן דבתרה את מה שנלמד במשנה הבאה, מאימתי פירות חייבים במעשרות? התאנים משיבחילו.

חשובות כאוכל. ועוד מן הדא מוכח שר"ג מחייב את התמרות של התלתן מפני שהוא מחשיב אותו לאוכל, דתני, א"ר יהושע מימי לא מלאני לבי לומר לאדם, צא ולקוט לך תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן, ושלוך אותם לאכילה, ולפוטרו מן המעשרות, כיון שר' יהושע מסתפק האם זה נחשב לאוכל כר"ג, או שזה לא נחשב לאוכל כדברי חכמים, וא"כ גם מכאן מוכח שסברת ר"ג היא שהתמרות של התלתן הם נחשבים לאוכל.

תני, כל שתחילתו אוכל ואין סופו אוכל, א"כ בתחילתו כשהוא קטן הוא חייב במעשרות, אבל וסופו פטור, כגון ירק שזרע לזרע שיגדל ממנו זרעים. ואומרת הגמ' מה אית לך מתי הירק שזרעו אותו בשביל שיגדל זרעים הוא חייב בתחילתו? זה כהדא דתניא כמו שלמדנו בברייתא המקיים מלאה ערוגה של אכרוע מין עשב לזרע שיגדל מזה זרעים בטלה דעתו כיון שאין הדרך לגדל ערוגה שלמה בשביל זרעים,

מסכת פרק א [ה"ב - דף ב]

מעשרות

ז

הלכה ב

מתני' מאימתי הפירות חייבים במעשרות? התאינים משיבחילו, והענבים והבאושין משהבאישו, האוג והתותים משיאדימו, וכל האדומים משיאדימו. הרמונים משימסו, התמרים משיטילו שאור, הפרסקים משיטילו גידים, והאגוזים משיעשו מגורה, ר' יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה. החרובים משינקידו, וכל השחורים משינקידו. והאגסים והקרוסטומלין והפרישין והחזרדין משיקריחו, וכל הלבנים משיקריחו. התלתן כדי שתצמח, התבואה והותים משיכניסו שלישי.

גמ' משיבחילו: מהו בחלו? רבי חייא בר ווא אמר גסה, כמה דתימר [זכריה יא] וְגַם נִפְשָׁם פְּחֻלָּה בִּי. רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן משיאדימו פניהם, וכל התאנים פניהם מאדימות? רבי תנחום בר מריון בשם רבי יוחנן, לוקח אחת ומניח, אם בשלה בתוך כדי מעת לעת - חייבות, ואם לאו פטורות.

הלכה ב

מתני' מאימתי הפירות חייבים במעשרות? התאינים

משיבחילו, הגמ' תבאר את המשנה, והענבים והבאושין ענבים מדבריות משהבאישו, האוג מין פרי יער והתותים - תות עץ משיאדימו, וכן כל הפירות האדומים מתחייבים במעשר משיאדימו, הרמונים משימסו, התמרים משיטילו שאור, הפרסקים משיטילו גידים, והאגוזים משיעשו מגורה, ר' יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה, החרובים משינקידו וכן כל הפירות השחורים זמן חיובם משינקידו, והאגסים והקרוסטומלין - סוג של אגס והפרישין - חבוש והחזרדין - סוג של תפוח משיקריחו משיירד מהם הפלומה (שער דק) הגדל עליהם כשהם קטנים, וכן כל הפירות הלבנים זמן חיובם הוא משיקריחו, התלתן חילבה כדי

שתצמח שאם יזרעו את הזרעים של התלתן, הם יצמיחו תלתן אחר, התבואה והותים משיכניסו שיגדלו שלישי גידול.

גמ' משיבחילו: שואלת הגמ' מהו בחלו? מתרצת הגמ' רבי חייא בר ווא אמר גסה שהתאנה גדלה, כמה דתימר וְגַם נִפְשָׁם פְּחֻלָּה בִּי גדלה עלי - אדם הקץ בדבר נראה לו כגדול ולשון רש"י בנדה:). רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן אומר שהזמן הוא משיאדימו פניהם של התאנה. שואלת הגמ' וכי כל התאנים פניהם מאדימות? והרי יש תאנים ירוקות, מתרצת הגמ' רבי תנחום בר מריון בשם רבי יוחנן אומר, שבתאנים ירוקות, הזמן המחייב הוא, שאם הוא לוקח תאנה אחת מהאילן ומניח אותה, ואם היא בשלה התרככה בתוך כדי מעת לעת, א"כ סימן שהתאנים האלו הגיעו לעונת המעשרות וחייבות, ואם לאו פטורות.

מסכת פרק א [ה"ב - דף ג] מעשרות ח

הענבים והבאושין משיבאישו: רבי זעירא בשם רבי יסא משיקראו באישה. רבי אייבו בר נגרי רבי תנחום בר עילאי בשם רבי נחום בר סימאי, והוא שתהא חרצנה שלהן נראית מבחוץ.

אמר רבי יוחנן, רכיב הוינא על כתפי דסבי, ושמעית קליה דרבי שמעון בן אלעזר יתיב מתני, מכנסין במעי מלפפון, ואין מכנסין במעי אבטיח, מה בין מעי מלפפון למעי אבטיח? אמר רבי שמעון בר ברסנא מעי מלפפון לאכילה, מעי אבטיח לזריעה, אם את אומר כן, נמצאת מכבד את הקרקע בשבת.

הרימונים משימסו: מיישא תני, רימון שנגמר בו אפי' פרידה אחת, כולה חיבור למעשר. אשכול שבישל בו אפילו גרגיר יחידי, כולו חיבור למעשרות. אמר רבי חנינא, פשיט הוא לך, כל אותה הגפן, כל אותו הרימון, חזרו ופשטו לו כל אותה הרוח, רבי יוסי בר' בון אומר, כל אותו הכרם.

שלזריעה הם עומדים, א"כ אם את אומר כן שמותר לטאטא אותם, נמצאת מכבד את הקרקע בשבת, והרי חכמים אסרו לטאטא את הקרקע בשבת, שמא הוא יבוא להשוות את הגומות שבקרקע, ויתחייב משום בונה. הרימונים משימסו: מיישא שם חכם תני, רימון שנגמר בו אפי' פרידה – גרגיר אחת, כולה חיבור למעשר וכל הרימון חייב במעשר, וכן אשכול שבישל בו אפילו גרגיר ענב יחידי, כולו חיבור למעשרות, אמר רבי חנינא פשיט הוא לך שמיישא אמר לנו, שלא רק אותו האשכול או אותו הרימון חייב במעשרות, אלא כל אותה הגפן שהתבשל משם הענב, חייב במעשרות, וכן כל אותו אילן הרימון שנגמר בו הגרגיר, חייב במעשרות, וחזרו ופשטו לו למיישא שכל אותה הרוח כל אותו הצד של הגפנים שגדל שם הענב, וכן כל אותו הצד של הרימונים שגדל שם הרימון שהתבשל, חייב במעשרות, ורבי יוסי בר' בון אומר שכל אותו הכרם

הענבים והבאושין משיבאישו: רבי זעירא בשם רבי יסא אומר שכוונת המשנה משיקראו באישה. רבי אייבו בר נגרי ורבי תנחום בר עילאי בשם רבי נחום בר סימאי אומר, והוא שתהא חרצנה הגרעין שלהן נראית מבחוץ.

אמר רבי יוחנן, כשהייתי קטן, ורכיב הוינא על כתפי דסבי וסבא שלי לקח אותי לבהמ"ד על הכתפיים (ר' יוחנן היה יתום), ושמעית קליה דרבי שמעון בן אלעזר יתיב מתני יושב ומלמד, שמכנסין מותר לטאטא במעי מלפפון אם נפלו גרעיני מילון לארץ, מותר לטאטא אותם בשבת, אבל ואין מכנסין במעי אבטיח בשבת, ואמרת הגמ' מה בין מעי מלפפון שמותר לטאטא אותם, למעי אבטיח שאסור לטאטא אותם בשבת? אמר רבי שמעון בר ברסנא שהחילוק הוא שמעי מלפפון לאכילה עומדים, וא"כ כשהוא מטאטא אותם זה לא נקרא שהוא מטאטא את הבית, ולכך זה מותר, אבל מעי אבטיח כיון

היה כרם קטן ועשאו גדול, גדול ועשאו קטן, אחד ועשאו שנים, שנים ועשאו אחד?

שמואל אמר, דלעת שניקרה בבית אביה, כל אותה הגומא אסורה, אף במכבדות תמרה בן. אמר רבי יוסי, שאל יונתן בן חרשא איש גינוסר את רבן גמליאל וחכמים ביבנה, ניקורי רטב באביהן מה הן? אמרו לו כל אותו הדקל אסור. אמר רבי יוסי, לָכֵן צריכה, בשניקרו כולן, שלא תאמר הואיל ואין דרך הנחש לעשות כן, אני אומר ענן של ציפורים שָׁכַן עליהן וניקרו. רבי יונה בשם רבי שמעון חסידא, ניקורי רטב באביהן אסור, והרבים נהגו בהן היתר, ואינן ניזוקין.

רואים שיש ניקורים בהרבה תמרים קטנים, בזמן שהם מחוברים לדקל מה הן מה דינם? אמרו לו החכמים שכל התמרים שנמצאים באותו הדקל אסורים, אמר רבי יוסי, לָכֵן צריכה שהשאלה של יונתן בן חרשא היא, במקום שניקרו בכלן בהרבה תמרים, והרי לכאורה היה מקום להקל, כיון שלא תאמר הואיל ואין דרך הנחש לעשות כן לנקר בהרבה תמרים, א"כ אני אומר ענן – להקה של ציפורים שָׁכַן עליהן על הדקל והציפורים ניקרו, וא"כ יוכלו לאכול את התמרים, לכך יונתן בן חרשא שאל את החכמים, ואפ"ה הם אסרו, כיון שיש חשש שנחש ניקר (אומנם זה חשש רחוק, אבל בספק נפשות, צריך להחמיר). רבי יונה בשם רבי שמעון חסידא אומר, שניקורי רטב באביהן שאם היה ניקור בתמרים כשהם היו קטנות, והם גדלו, א"כ מעיקר הדין זה אסור באכילה, אבל והרבים נהגו בהן היתר כיון שהם סוברים, שאם נחש ניקר את התמרים, הארס היה מפריע לתמרים לגדול, ואינן ניזוקין, ועל זה נאמר שְׁמַר פְּתָאִים ה'.

התחייב במעשרות. שואלת הגמ' לשיטת ר' יוסי בר' בון שאומר שכל הכרם התחייב במעשרות, מה הדין אם היה כרם קטן ועשאו גדול, או גדול ועשאו קטן, כגון שהיה כרם אחד גדול ועשאו שנים ע"י שעשה מחיצה באמצע, או אם היו שנים ועשאו אחד ע"י שהוריד את המחיצה מביניהם, האם הולכים לפי זמן הגידול של הענבים, או הולכים לפי הכרם הנוכחי? (הגמ' נשארת בשאלה).

שמואל אמר שאם יש דלעת שניקרה שיש בה חור, שחוששים שנחש אכל מהדלעת והטיל בה ארס, כשהיא בבית אביה – מחוברת לקרקע, א"כ כל אותה הגומא כל הדלועים שגדלים באותו השיח אסורה, כיון שאנחנו חוששים שהנחש אכל גם משאר הדלועים, אלא שלא מבחינים, ואותו דין יש אף במכבדות באשכול של תמרה בן, שאם מבחינים בתמר אחד מנוקר, שכל אשכול התמרים אסור באכילה. אמר רבי יוסי, ששאל יונתן בן חרשא איש גינוסר שהיה גר בטבריה, את רבן גמליאל וחכמים כשהם היו ביבנה, ניקורי רטב באביהן אם

מסכת פרק א [ה"ב - דף ג] מעשרות

הרימונים משימסו: רבי זעירא בשם רבי יסא, משיתמעך האוכל תחת ידיו, רבי יודה בר פזי בשם רבי יהושע בן לוי משיכניסו מחצה. רבי יונה בעי, דילמא מן רבנין דאגדתא הוא שמע לה, [דברים א] אחינו המסו את לבבנו - פלגון לבבנו.

התמרים משיטילו שאור: רבי חייא בר ווא אמר משיתמלא החריץ. רבי יונה בעי מזה נן קיימין, אם כשיתמלא החריץ, בוחלת היא, אם משתפרוש גרעינה מתוך האוכל, בשלה היא כל צורכה? רבנן דקיסרין אמרו משישטחם ויהיו יפות לאכילה.

הפרסקין משיטילו גידים: רבי זעירא בשם איסי משיטילו גידים אדומים. **רבי יודה** אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה: תני, באיזו קליפה אמרו? בקליפה התחתונה שהיא סמוכה לאוכל, מודים חכמים לרבי יודה, באלצרין

שהוא לא הגיע עדיין לעונת המעשרות, ואם התמר גדל עד כדי משתפרוש גרעינה מתוך האוכל – מתוך התמר, אי"כ בשלה היא כל צורכה, ועונת המעשרות זה קודם לזה? רבנן דקיסרין אמרו שעונת המעשרות של התמרים זה משישטחם לאחר הלקיטה (מעט לעת) ויהיו יפות לאכילה, וכמו שאמרנו לעיל לענין התאנים.

הפרסקין משיטילו גידים: רבי זעירא בשם איסי אומר, שהכוונה היא משיטילו כמין גידים אדומים הנמצאים באפרסקים. רבי יודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה: תני, באיזו קליפה אמרו? בקליפה התחתונה בקליפה הקשה שהיא סמוכה לאוכל, דהיינו בתחילת גידול האגוז, יש קליפה ירוקה ובתוכה נמצא האוכל, וכשהאגוז גדל קצת, גודל קליפה קשה בין הקליפה הירוקה לבשר האגוז. ומודים חכמים לרבי יודה, באלצרין ערמונים

הרימונים משימסו: רבי זעירא בשם רבי יסא אומר, מזה הכוונה ימסו, היינו משיתמעך האוכל תחת ידיו. רבי יודה בר פזי בשם רבי יהושע בן לוי אומר שימסו הכוונה היא משיכניסו מחצה מהמין האמור להיות ברימון. רבי יונה בעי אמר דילמא יתכן שריב"ל יודע להסביר שימסו זה מלשון חצי, מן רבנין דאגדתא הוא שמע לה, שהסבירו את הפסוק אחינו המסו את לבבנו – חצו את לבבנו (וכן הוא בתרגום – אחנא תברו ית לבנא).

התמרים משיטילו שאור: רבי חייא בר ווא אמר שהכוונה היא, משיתמלא החריץ של התמר (כשהתמר קטן יש לו כמין חריץ, וכשהוא גדול זה נסתם), ויטילו שאור הכוונה היא, כמו שהבצק תופח ע"י השאור – השמרים. רבי יונה בעי שאל מה נן קיימין איך מדובר כאן, אם כשיתמלא החריץ, הרי בוחלת היא – הרי התמר עדיין קטן מאוד,

מסכת פרק א [ה"ב - דף ג] מעשרות יא

ובאיפיסטקין ובאיצטרובילין משיעשו קליפה.

החרובין משינקידו: תני רבי חיננא בר פפא, חרובין שילשולן היא חנטון. וכל השחורין: כגון ענבי הדס, וענבי סנה.

משינקידו: תני רבי חיננא בר פפא משיעשו נקודות נקודות שחורות.

הפרישין: איספרגלין, ולמה נקרא שמן פרישין? שאין לך מין אילן שהוא פריש לקדירה, אלא זה בלבד.

וכל הלבנים: כגון אילין מרפייתה.

משיקריחו: רבי חיננא בר פפא אמר משיעשו קרחות קרחות לבנות. תני רבי שמעון בן יוחי משיזחילו מים. אתא עובדא קומי רבי חנינא, ובעא למיעבד כרבי חיננא בר פפא, חזר ואמר, וכי מחמת האוכל הן מקריחות? לא

הפרישין: זה איספרגלין – חבוש. ואומרת הגמ' ולמה נקרא שמן פרישין? כיון שאין לך מין מפירות האילן שהוא פריש לקדירה שהוא צריך בישול, אלא זה בלבד, כל פירות האילן נאכלים ללא בישול.

וכל הלבנים: כגון אילין מרפייתה.

משיקריחו: רבי חיננא בר פפא אמר משיעשו בהם קרחות קרחות לבנות, ע"י שירד מהם הפלומה הגודלת עליהם כשהם קטנים (כמו שיש על החבוש). תני רבי שמעון בן יוחי שעונת המעשרות לפירות הלבנים הוא משיזחילו מים, שאם יסחטו אותם ייצא מהם מיץ. ואומרת הגמ' שאתא עובדא קומי בא השאלה לפני רבי חנינא לדעת מתי עונת המעשרות לפירות הלבנים, ובעא למיעבד והוא רצה לעשות כרבי חיננא בר פפא שמשיעשו קרחות קרחות, אבל חזר ר' חנינא ואמר, וכי מחמת האוכל הן מקריחות וכי הקרחות האלה נעשים מחמת שהפרי התבשל? וכי זה לא נהיה

ובאיפיסטקין פיטטוקים ובאיצטרובילין (באצטרובל יש פרי קטן המכוסה בקליפה), שעונת המעשרות הוא, משיעשו קליפה קשה.

החרובין משינקידו: תני, רבי חיננא בר פפא, חרובין שילשולן היא חנטון, דהיינו במסכת שביעית נאמר שאסור לקצוץ את אילן החרוב, משהחרובים ישלשלו – שיגדלו כעין שרשרת, ע"י שהגרעינים בולטים בחרוב, כיון שהוא מפסיד את פירות שביעית, וא"כ לכאור' יהיה קשה שכאן אומרים זמן מאוחר יותר, ולכך אומר ר' חיננא בר פפא, ששילשול החרוב זה בעצם החנטה של החרוב, ולעניין עונת המעשרות צריך שהם יינקדו בנקודות שחורות.

וכל השחורין: זה בא להוסיף כגון ענבי הדס, וענבי סנה.

משינקידו: תני רבי חיננא בר פפא שהכוונה היא משיעשו נקודות נקודות שחורות.

מסכת פרק א [ה"ב - דף ג] מעשרות

מחמת התולעת שיש בהן?

התלתן משתצמיה: כיני מתניתא כדי שתִּזְרַע ותצמיה. כיצד הוא בודק? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, נוטל מלא קומצו ונותן לתוך הספל של מים, אם שקע רובה חייבת, ואם לאו פטורה. רבי יונה בעי, מעתה מה ששיקע יהא חייב, ומה שלא שיקע יהא פטור? אלא ברוב כל פרידה ופרידה איתאמרת. אמר רבי יוסי בר' בון, וכיני ברוב כל פרידה ופרידה איתאמרת.

התבואה והזיתים משיביאו שלישי: א"ר זעירא כתיב [דברים יד] עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ, דבר שהוא נזרע ומצמיה, יצא פחות משליש שאינו נזרע ומצמיה. רבי חיננא בשם רבי, זיתים וענבים שלא הביאו שלישי, אף המשקין היוצא מהן אינן מכשירים.

שבאמת ברוב כל פרידה ופרידה איתאמרת.

התבואה והזיתים משיביאו שלישי: א"ר זעירא מהיכן אנחנו יודעים שזה הזמן המחייב במעשרות? כין שכתוב עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ דהיינו דבר שהוא נזרע ומצמיה הוא חייב במעשרות, שהרי כתוב כאן "תבואת זרעך" דהיינו תבואה שראויה לזריעה, יצא פחות משליש שאינו נזרע ומצמיה, ולכך זה פטור עדיין ממעשרות. רבי חיננא בשם רבי אומר, זיתים וענבים שלא הביאו שלישי גידול, אף המשקין היוצא מהן, אינן מכשירים את הפירות לקבל טומאה (בשביל שפירות יוכלו לקבל טומאה, צריך שיבא עליהם משקה, ואומנם יין או שמן הם נקראים משקה, אבל המיץ היוצא מהזיתים או הענבים לפני שהביאו שלישי, אין להם שם של משקה, אלא הם ככל המי פירות שאינם מכשירים).

מחמת התולעת שיש בהן? וא"כ הקרחות האלה לא מביא את הפרי לעונת המעשר, אלא עונת המעשרות הוא משיזחילו.

התלתן משתצמיה: אומרת הגמ' כיני מתניתא שכוונת המשנה הוא כדי שהתלתן תִּזְרַע ותצמיה. וכיצד הוא בודק האם היא תצמיה? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן אומר, שהוא נוטל מלא קומצו – חופן של תלתן ונותן לתוך הספל של מים, אם שקע רובה חייבת, וזה סימן שאם יזרעו אותם הם יצמיחו, ואם לאו פטורה, ומבינה הגמ' שהכוונה היא שאם רוב זירעוני התלתן שוקעים במים, אז הם חייבים במעשרות, ולכך רבי יונה בעי, מעתה נאמר שמה ששיקע יהא חייב, ומה שלא שיקע יהא פטור? אלא אומרת הגמ' שברוב כל פרידה ופרידה איתאמרת, שאם רוב כל גרגיר וגרגיר שוקע במים, זה סימן שאם יזרעו אותו הוא יצמיה, אמר רבי יוסי בר' בון וכיני

מסכת פרק א [ה"ג - דף ג] מעשרות יג

רבי חייה בשם רבי חנינא, זיתים מאימתי חייבות במעשרות? משיבכר צמייא קייטא. לא ביכר צמייא קייטא, משיבכרו בנות שבע. לא ביכרו בנות שבע, משירו מרויות שנייה שבמוקצה. רבי לעזר בר' יוסי בשם ר' תנחום בר חייא, משיבכרו בנות שבע לבנות, אמר רבי יוסי בר' בון ובלבד בנות שבע שבאותו מקום.

הלכה ג

מתני' וברק, הקישואין והדלועין והאבטיחין והמלפפונות, התפוחים והאתרוגים - חייבים גדולים וקטנים, רבי שמעון פוטר את האתרוגים בקוטנן. החייב בשקדים המרים, פטור במתוקים, החייב במתוקים, פטור במרים.

גמ' תמן תנינן, הלוקח שדה ירק בסוריא עד שלא באו לעונת המעשרות - חייב,

הוכחה במה שבנות שבע שבמקום אחר ביכרו.

הלכה ג

מתני' וברק כיון שהם ראויים גם כשהם קטנים, לכך הם מתחייבים במעשרות מיד, הגם שהוא רוצה שיגדלו ויוסיפו אוכל, ולכך הקישואין סוג של מלון, והדלועין, והאבטיחין, והמלפפונות מלון, וכן התפוחים, והאתרוגים, חייבים בין כשהם גדולים ובין כשהם קטנים, רבי שמעון פוטר את האתרוגים בקוטנן. ואומרת המשנה החייב בשקדים המרים - שקד בר' (כשהוא קטן הוא נאכל, אך כשהוא גדול הוא מר ואינו נאכל), פטור במתוקים - שקד מתורבת (שהוא לא נאכל כשהוא קטן, אך הוא נאכל כשהוא גדול), והחייב במתוקים פטור במרים.

גמ' חייבים גדולים וקטנים: שואלת הגמ' הרי תמן לקמן תנינן, הלוקח שדה ירק בסוריא מן הנכרי, עד שלא באו לעונת המעשרות, הירק חייב במעשרות,

רבי חייה בשם רבי חנינא אומר, שיש סימן לזיתים מאימתי הם מביאים שלישי, שיהיו חייבות במעשרות, משיבכר צמייא קייטא, מאותו הזמן שהוא רואה שהתאנים ביכרו והתבשלו, זה סימן שהזיתים הביאו שלישי, ואומרת הגמ' שאם לא ביכר צמייא קייטא שאין לאותו אחד תאנים, א"כ משיבכרו בנות שבע - מין תאנים, זה גם סימן שהזיתים הביאו שלישי, לא ביכרו בנות שבע שאין לאותו אחד בנות שבע, א"כ משירו מרויות שנייה שבמוקצה, באותו הזמן שמשקים את אילנות התאנה (שלא מספיק להם מי הגשמים) בפעם השניה, זה הזמן שהזיתים הביאו שלישי. רבי לעזר בר' יוסי בשם ר' תנחום בר חייא אומר, מה הכוונה משיבכרו בנות שבע, היינו משיבכרו בנות שבע הלבנות, אמר רבי יוסי בר' בון ובלבד שביכרו בנות שבע שבאותו מקום, וזה מוכיח שהזיתים הביאו שלישי, אבל אם אין באותו מקום בנות שבע, אין

מסכת פרק א [ה"ג - דף ד] מעשרות

משבאו לעונת המעשרות - פטור, ולוקט כדרכו והולך, וכא את אמר הכין? חזקיה אמר בשדה של קישואין ושל דילועין היא מתניתא. אמר רבי זעירא אפילו תימר בשדה ירק עצמו, עוד הוא יש לו גבול, משיביא שלש פתילות.

ר"ש פוטר וכו': תני, נהוראי בר שיניא אמר משום רבי שמעון, תפוחים קטנים פטורים, תפוחים גדולים חייבים, תפוחי מילי מילה בין גדולים בין קטנים חייבים. ודא מתניתא מה היא? מאן תני תפוחים סתם - במחלוקת, מאן דתני תפוחי מילי מילה - דברי הכל.

אתרוג הבוסר, רבי עקיבה אומר פסול, וחכמים מכשירים. רבי אילא רבי יסא בשם רבי לעזר, אתיא דרבי שמעון בשיטת רבי עקיבה רבו, כמה דרבי עקיבה אמר אינו פרי, כן רבי שמעון אומר אינו פרי, אמר רבי יוסי וכי כל שהוא כשר ללולב חייב במעשרות, וכל שאינו כשר ללולב אינו חייב במעשרות? והרי המנומר,

הגמ' ודא מתניתא המחייבת גם את התפוחים הקטנים במעשרות מה היא לפי מי זה הולך? אומרת הגמ' שמאן דתני מי שמפרש את המשנה שמדובר בתפוחים סתם, א"כ זה תלוי במחלוקת, שהרי לר"ש הם פטורים, ומאן דתני ומי שמפרש את המשנה שמדובר בתפוחי מילי מילה, א"כ זה הולך לדברי הכל.

אתרוג הבוסר, רבי עקיבה אומר פסול לנטילת לולב, וחכמים מכשירים. רבי אילא ורבי יסא בשם רבי לעזר אומרים, שאתיא דברי רבי שמעון שפוטר את אתרוגים בקטנם בשיטת רבי עקיבה רבו, וכמה דרבי עקיבה אמר שאתרוג הבוסר אינו פרי, ולכך הוא פסול לנטילת לולב, כן רבי שמעון אומר שאתרוג הקטן אינו פרי, ולכך הוא פטור ממעשרות. אמר רבי יוסי וכי כל שהוא כשר ללולב חייב במעשרות, וכל שאינו כשר ללולב אינו חייב במעשרות? והרי אתרוג המנומר

אך אם הוא קנה את השדה משבאו לעונת המעשרות, הירק פטור מן המעשרות, ולוקט כדרכו והולך הגם שהירק הוסיף עוד ברשותו, בכל אופן שואלת הגמ' שמהמשנה לקמן מוכח שיש לירק עונת המעשרות, וכא את אמר הכין שהירקות חייבים גדולים וקטנים? מתרצת הגמ' חזקיה אמר שרק בשדה של קישואין ושל דילועין היא מתניתא, שהם חייבים גדולים וקטנים, אבל לשאר הירקות באמת יש עונת המעשרות, אמר רבי זעירא שאפילו תימר שהמשנה אצלנו מדברת גם בשדה ירק עצמו שהם חייבים גדולים וקטנים, אבל עוד הוא יש לו גבול גם לירק, שרק משיביא הירק שלש פתילות - עלים, הוא מתחייב במעשרות.

ר"ש פוטר וכו': תני, נהוראי בר שיניא אמר משום רבי שמעון, תפוחים קטנים פטורים ממעשר, ותפוחים גדולים חייבים, אבל תפוחי מילי מילה מין תפוחים, בין גדולים בין קטנים חייבים. וא"כ אומרת

הרי גדל בטפוס, הרי עשוי ככדור, הרי הוא פסול ללולב וחייב במעשרות? מסתברא רבי שמעון יודי לרבי עקיבה, ורבי עקיבה לא יודי לר"ש, ר"ש יודי לר"ע, דכתיב פְּרִי ואינו פרי, ר"ע לא יודי לר"ש, הרי המנומר, הרי גדל בטפוס, הרי עשוי ככדור, הרי הוא פסול ללולב וחייב במעשרות.

החייב בשקדים המרים פטור במתוקים: קמנים.

החייב במתוקים פטור במרים: גדולים. תני רבי ישמעאל בר' יוסי משום אביו, שקדים המרים הרי אלו פטורין, ומתוקים אינן חייבים עד שתפרוש קליפתן הפנימית. הורי רבי חנינא בציפורין כהדא דרבי ישמעאל בר' יוסי, כמה הורי? ציפראי אמרי במרים, רבי זעירא אמר במתוקים. אמר רבי יוחנן ירדו לכאן נתחייבו, עלו

החייב במתוקים פטור במרים: היינו כשהם גדולים. תני רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו, שקדים המרים הרי אלו פטורין תמיד, ומתוקים אינן חייבים אלא עד שתפרוש קליפתן הפנימית מהאוכל, כמו שלעניין האגוזים הם מתחייבים כשיעשו מגורה, דהיינו כשהאוכל נפרד מהקליפה. ואומרת הגמ' שהורי רבי חנינא בציפורין כהדא דרבי ישמעאל בר' יוסי, שואלת הגמ' הרי ר' ישמעאל בר' יוסי דיבר על שני דינים, גם על השקדים המרים שהם פטורים ממעשר, וגם על זמן החיוב של השקדים המתוקים, וא"כ במה הורי ר' חנינא שהלכה כר' ישמעאל בר' יוסי? מתרצת הגמ' שחכמי ציפראי אמרי שר' חנינא הורה במרים שהם פטורים ממעשר, ורבי זעירא אמר שר' חנינא הורה במתוקים, וא"כ אמר רבי יוחנן שאם ירדו לכאן שלעניין השקדים המתוקים בשביל להוריד על זה חיוב מעשר, א"כ הם נתחייבו כשנפרד האוכל מהקליפה, עלו ואם זה לעניין השקדים המרים, בשביל לעלות

והרי אתרוג הגדל בטפוס ונשתנה צורתו, והרי אתרוג העשוי ככדור, הרי כל האתרוגים האלו הוא פסול ללולב וחייב במעשרות, וא"כ יכול להיות שהפסול של אתרוג הבוסר הוא משום "הדר" וכשאר הפסולים האחרים, אלא מסתברא שרבי שמעון הפוטר את האתרוגים הקטנים יודי לרבי עקיבה שאתרוג הבוסר פסול ללולב, אבל ורבי עקיבה יתכן שלא יודי לר"ש, ור"ע יחייב את האתרוגים הקטנים במעשרות, מסבירה הגמ' ר"ש יודי לר"ע כיון דכתיב לעניין נטילת לולב פְּרִי עֵץ הָדָר, וכיון שאתרוג הקטן אינו פרי לכך הוא פסול, אבל ר"ע לא יודי לר"ש שהרי אתרוג המנומר, והרי אתרוג הגדל בטפוס, והרי אתרוג העשוי ככדור, הרי הוא – הם פסולים ללולב וחייבים במעשרות, וא"כ יכול להיות שגם אתרוג הקטן פסול ללולב וחייב במעשרות.

החייב בשקדים המרים פטור במתוקים: היינו כשהם קטנים.

מסכת פרק א [ה"ד - דף ד] מעשרות

כבר נפטרו. הורי רבי פינחס כיון שראה שלשה שפירשה קליפתן הפנימית, שהוא תורם את כל הקופה, אמר רבי מנא, ובלבד שלא יתרום מקופה על חבירתה.

הלכה ד

מתני' ואיזהו גורנן למעשרות? הקישואין והדלועין מְשִׁיפְקִיסוּ, ואם אינו מְפָקֵם משיעמיד ערימה. אבטיח משישלק, ואם אינו משלק משיעשה מוקצה. ירק הנאגד מְשִׂיאֵגְד, ואם אינו אוגד משימלא את הכלי, ואם אינו ממלא את הכלי משילקוט כל צורכו. הכלכלה משיחפה, אם אינו מחפה משימלא את הכלי, ואם אינו ממלא את הכלי משילקוט כל צורכו. במה דברים אמורים במוליך לשוק, אבל במוליך לביתו, אוכל מהן עראי עד שהוא מגיע לביתו. הפרד והצמוקין והחרובין,

עניין הורדת הפלומה, ואם אינו משלק, משיעשה מוקצה שיסדר את האבטיחים בשורות. ירק הנאגד באגודות – מְשִׂיאֵגְד, ואם אותו אחד אינו אוגד – משימלא את הכלי, ואם אינו ממלא את הכלי כיון שאין לו כ"כ הרבה ירקות, א"כ הזמן הוא משילקוט כל צורכו כמה שהוא מתכווין ללקט. הכלכלה סל תאנים משיחפה משיכסה את התאנים בעלים (מכסים את התאנים בעלי התאנה, כדי לשמור על הטריות), ואם אינו מחפה, א"כ הזמן הוא משימלא את הכלי, ואם אינו ממלא את הכלי, א"כ הזמן הוא משילקוט כל צורכו. ואומרת המשנה במה דברים אמורים כל הזמנים האלו, זה בזמן שהוא מוליך את הפירות לשוק למכירה, אבל במוליך לביתו לאכילה, א"כ אוכל מהן עראי, עד שהוא מגיע לביתו, ורק כשהוא מכניס את הפירות לבית, הם מתחייבים במעשרות. הפרד גרגירי הרימון שייבשו אותם, והצמוקין, והחרובין,

ולפטור אותם ממעשר, א"כ הם ג"כ כבר נפטרו כשנפרד האוכל מהקליפה. הורי רבי פינחס, כיון שראה שלשה שקדים שפירשה קליפתן הפנימית מהאוכל, שהוא תורם את כל הקופה, והוא לא צריך לבדוק את כולם, אמר רבי מנא, ובלבד שלא יתרום מקופה על חבירתה, כיון שאין הוכחה מקופה אחת על חברתה, אלא הוא צריך לבדוק כל קופה בפני עצמה.

הלכה ד

מתני' ואיזהו גורנן לחייב במעשרות? דהיינו עד עכשיו דיברנו לעניין הזמן שיכולים לעשר, ועכשיו המשנה מדברת ממתי הפירות מתחייבים במעשר, ואסור לאכול מהם; הקישואין והדלועין מְשִׁיפְקִיסוּ מאותו זמן שיורידו מהם את הפלומה – את השֶׁצֶר הדק שגודל עליהם, ואם אינו מְפָקֵם ואם הוא לא מוריד את הפלומה, א"כ הזמן הוא משיעמיד אותם בערימה. אבטיח משישלק, זה גם

מסכת פרק א [ה"ד - דף ד] מעשרות יז

משיעמיד ערימה. הבצלים משיפקילו, ואם אינו מפקל משיעמיד ערימה. התבואה משימרח, ואם אינו ממרח משיעמיד ערימה. הקטניות משיכבור, ואם אינו כובר משימרח. אף על פי שמירח, נוטל מן הקוטעים ומן הצדדים וממה שבתוך התבן ואוכל. היין משיקפה, אף על פי שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצינור - ושותה. השמן משירד לעוקה, אף על פי שירד נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפצים. ונותן לחמיטה ולתוך התמחוי, אבל לא יתן ללפס ולקדירה כשהן מרותחים, רבי יהודה אומר לכל הוא נותן, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.

יורד לשם, ואף על פי שירד השמן לעוקה, נוטל הוא שמן מן העקל מהסל שהזיתים נמצאים שם בזמן שמורידים עליהם את קורת בית הבד, וכן מן הממל מהרחיים שטוחנים בהם את הזיתים, ומבין הפצים מבין הנסרים שמניחים על גבי הזיתים כשמוסקים אותם (ולא תאמר שזה מתבטל לשמן הנמצא בעוקה). וכן הוא יכול לקחת שמן מאותם המקומות ונותן לחמיטה ריק חם (והגם שבישול מחייב במעשר, אבל כיון שהוא הוציא את החמיטה מהתנור, זה לא מבשל, והגם שדבר שהוא גוש מבשל גם בכלי שני, אבל כיון שהחמיטה היא דקה מאוד, היא מתקררת מהר, ולכך זה לא מבשל). וכן הוא יכול לתת שמן לתוך התמחוי הכלי ששופכים לשם את הקדירה (שהרי כלי שני לא מבשל), אבל לא יתן ללפס ולקדירה הם הכלים שבהם מבשלים - כשהן מרותחים, כיון שכלי ראשון מבשל אפי' לאחר שהורידו אותו מהאש, רבי יהודה נחלק ואומר שכלי ראשון לא מבשל, ולכך לכל הוא נותן אפי' לקדירה - לאחר שהורידו אותה מהאש, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר, כיון שאם יש בתבשיל חומץ או ציר, זה מסייע לבישול, ואז הקדירה מבשלת הגם שהורידו אותה מהאש.

זמנם הוא משיעמיד ערימה. הבצלים משיפקילו - משיקלף את הקליפה החיצונה, ואם אינו מפקל - מקלף, א"כ הזמן הוא משיעמיד ערימה. התבואה משימרח כשהוא יחליק ויסדר את ערימת התבואה, ואם אינו ממרח, א"כ הזמן הוא משיעמיד ערימה. הקטניות משיכבור כשהוא יסנן מהם את החול (את הקטניות עוקרים מהקרקע, ולכך מתערב בהם חול), ואם אינו כובר א"כ הזמן הוא משימרח את ערימת הקטניות. ואומרת המשנה אף על פי שהוא מירח והתבואה התחייבה במעשר, אבל נוטל הוא מן הקוטעים מהשיבולת הקטועה שלא דשו אותה ולא מירחו אותה, ומן הצדדים של הכרי, וממה שבתוך התבן ואוכל (ולא תאמר שגם מה שלא בתוך הכרי מתבטל לכרי ומתחייב במעשר). היין משיקפה משיסיר את הזגים והחרצנים - הקליפות והגרעינים שצפים מעל ליין כשהוא בבור, ואומרת המשנה שאף על פי שקפה שהוא הסיר את החרצנים שצפו מעל ליין, אבל קולט הוא יין מן הגת העליונה זה המקום שדורכים את הענבים (ומשם היין יורד לבור דרך הצינור), ומן הצינור, ושותה (ולא תאמר שזה מתבטל ליין שבבור). השמן משירד לעוקה הבור שהשמן

מסכת פרק א [ה"ד - דף ד] מעשרות

גמ' משיפקסו: מאן דו ירים פקסוסיה. משישלק: מאן דו ירים שלקוקיה. תני, היה מפקס ראשון ראשון, משלק ראשון ראשון, לא נטבלו עד שיפקס כל צורכו וישלוק כל צורכו. פיקס ושילק ברשות הקדש ופדאו, פטור.

ירק הנאגד: תני, היה אוגד צינוק גדול, ועתיד לעשותו צינוק קטן - נטבל. רבי זעירא בעי עדיין לא נגמרה מלאכת השדה, ואת אמר הכין? אלא כיני, אוגדו צינוק גדול בשדה, והוא עתיד לאוגדו צינוק קטן לשוק - נטבל.

משימלא את הכלי: היתה כלכלה אחת ובדעתו למלאות את חציה, כיון שמילא חציה - נטבלה. בדעתו למלאות את כולה, לא נטבלה עד שימלא את כולה. היו שתים ובדעתו למלאות שתיהן, לא נטבלו עד שימלא את שתיהן.

במה דברים אמורים במוליך לשוק וכו': מה בין המוליך לשוק מה בין המוליך

השדה, שהרי הוא עתיד לאגוד אותו שוב פעם בשדה, ואת אמר הכין שהוא נטבל? אלא כיני אלא כוננת הברייתא, שאם הוא היה אוגדו צינוק גדול בשדה, והוא עתיד לאוגדו צינוק קטן לשוק, כאן הוא נטבל כיון שנגמרה מלאכת השדה.

משימלא את הכלי: מסבירה הגמ' שהכוונה היא שאם היתה לו כלכלה אחת ובדעתו למלאות רק את חציה, א"כ כיון שמילא עד חציה היא כבר נטבלה, ואם בדעתו היה למלאות את כולה, כאן היא לא נטבלה, עד שימלא את כולה. ואם היו לו שתים - שתי כלכלות ובדעתו למלאות את שתיהן, א"כ הם לא נטבלו ואפי' אותו כלכלה שהוא מילא אותה, עד שימלא את שתיהן.

במה דברים אמורים במוליך לשוק וכו': שואלת הגמ' מה בין המוליך לשוק שזה נטבל בזמנים האמורים, ומה בין המוליך לביתו שזה נטבל רק כשהוא מגיע לבית?

גמ' משיפקסו: דהיינו מאן דו ירים פקסוסיה מאתו הזמן שהוא יוריד את הפלומה - מהקישואים והדלוועים. משישלק: דהיינו מאן דו ירים שלקוקיה מאתו הזמן שהוא יוריד את הפלומה - מהאבטיחים.

תני, היה מפקס ראשון ראשון, או משלק ראשון ראשון, עדיין לא נטבלו אפי' הפירות שהורידו מהם את הפלומה, עד שיפקס כל צורכו את כל מה שהוא התכוין לַפֶּקֶס, או עד שהוא ישלוק כל צורכו. ואומרת הברייתא שאם הוא פיקס או שילק כשהפירות היו ברשות הקדש ופדאו פטור, כיון שבזמן עונת המעשרות זה היה של הקדש.

ירק הנאגד: תני, היה אוגד את הירק בצינוק - אגודה גדולה, ועתיד לעשותו אח"כ צינוק קטן, זה כבר נטבל. רבי זעירא בעי הקשה, הרי עדיין לא נגמרה מלאכת

מסכת פרק א [ה"ד - דף ה] מעשרות ט

לכיתו? בשעה שהוא מוליך לביתו, בדעתו הדבר תלוי, ובשעה שהוא מוליך לשוק, לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הלכות הדבר תלוי, שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד.

משיעמיד ערימה: תני, משיעמיד ערימה בראש גגו. רבי יונה בעי, הא בשדה לא? אמר רבי חיננא, דרובה אתא מימר לך, אפילו משיעמיד ערימה בראש גגו.

הבצלים משיפקילו: מן דו ירים פודגרה.

תבואה משיתמרח: רבי חנניא בשם רבי יוחנן מן דו ישפר אפוי דכריה. והא תני רבי יעקב בר סיסוי מאימתי הוא תורם את הגורן, משתייעקר האלה? כאן בשיש בדעתו למרח, וכאן בשאין בדעתו למרח.

הקטניות משיכבור: תני, אבל כובר הוא מקצת, ותורם מן הכבור על שאינו כבור. אמר רבי אילא שכן דרך בעלי בתים להיות מכניסין לתוך בתיהן, מאי

החיצונה.

תבואה משיתמרח: רבי חנניא בשם רבי יוחנן מסביר, שהכוונה היא, מן דו ישפר אפוי דכריה, שהוא יסדר ומייפה את הכרי – ערימת התבואה. שואלת הגמ' והא תני רבי יעקב בר סיסוי מאימתי הוא תורם את הגורן, משתייעקר האלה – המזגה (הרחת שזורים בו את התבואה), ובמשנה כתוב שהזמן הוא משימרח? מתרצת הגמ' כאן בשיש בדעתו למרח – הזמן הוא משימרח, וכאן בשאין בדעתו למרח – הזמן הוא משתייעקר האלה.

הקטניות משיכבור: תני, אבל כובר הוא מקצת מהקטניות ותורם מן הכבור על שאינו כבור, וזה לא נקרא שהוא תורם מן החיוב על הפטור, ולמה? אמר רבי אילא כיון שכן דרך בעלי בתים – החקלאים להיות מכניסין לתוך בתיהן את התבואה או הקטניות במוץ שלהם, ומאי

מתרצת הגמ' שהחילוק הוא, שבשעה שהוא מוליך לביתו, הרי בדעתו הדבר תלוי, ולכך זה מתחייב רק בראיית פני הבית, אבל ובשעה שהוא מוליך לשוק, הרי לא בדעתו הדבר תלוי, אלא בדעת הלכות הדבר תלוי, והרי שמא ימצא לקוחות מיד כשהוא יוצא מהשדה, ולכך הפירות נטבלו מיד, לאחר שמילא את הכלי וכדו'.

משיעמיד ערימה: תני, משיעמיד ערימה בראש גגו. רבי יונה בעי הקשה הא בשדה לא וכי אם הוא יעמיד את הערימה בשדה, זה לא יתחייב במעשרות? והרי עיקר העמדת ערימה זה בשדה ולא בגג? מתרצת הגמ' אמר רבי חיננא, דרובה אתא מימר לך, שהברייתא אומרת חידוש גדול יותר, שאפילו משיעמיד ערימה בראש גגו זה מחייב במעשרות.

הבצלים משיפקילו: דהיינו מן דו ירים פודגרה מאותו הזמן שהוא יוריד את הקליפה

מסכת פרק א [ה"ד - דף ה] מעשרות

טעמא [ישעיה ל] וְהָאֱלֵפִים וְהָעֵיִרִים עֲבָדֵי הָאֲדָמָה, פְּלִיל חֲמִיץ יֹאכְלוּ. פְּבֵר בְּרִשׁוֹת הַהֶקְדֵּשׁ וּפְדִיּוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא יֹכֵל לֹכֵל מִמֶּנּוּ בְּלֹא כֶךְ, כִּמוֹ שֶׁלֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה בְרִשׁוֹת הַהֶקְדֵּשׁ וְהוּא חַיִּיב. הַתֵּיב רַבִּי חִינָנָא, וְהַתְּנִי, שִׁילָה וְקִיפָה בְּרִשׁוֹת הַהֶקְדֵּשׁ פְּטוֹר, אִמְר רַבִּי יוֹדֵן תַּמָּן אִי אִיפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹא יִשְׁלָה וְשֶׁלֹא יִקְפֵה, בְּרִם הֵכָא אִיפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹא יִכְבוֹר, דִּאִמְר רַבִּי אִילָא וְהָאֱלֵפִים וְהָעֵיִרִים וּגו'. תְּנִי, אֲבָל קוֹלֵט הוּא מִתַּחַת הַכְּבֵרָה וְאוֹכֵל.

נוטל מן הקוטעים וכו': רב חסדא אמר שהן מחוסרים לרות, רבי אילא בשם רבי יסא שהן מחוסרים ניהה. והתנינן היין משיקפה, אע"פ שקפה קולט מן הגת

לשתות את היין כשהוא מעורב בחרצנים חזגים, ולכך אם הוא עשה את זה ברשות ההקדש, היין פטור ממעשרות, אבל ברם הכא לענין הקטניות, הרי איפשר לו שלא יכבור, דאמר רבי אילא וְהָאֱלֵפִים וְהָעֵיִרִים וּגו', ולכך זה לא מעשה חשוב, ומה שהוא כובר את הקטניות ברשות הקדש, זה לא פוטר אותם ממעשרות.

תני, אבל קולט הוא קטניות מתחת הכברה ואוכל, כיון שהכברה קובעת למעשר רק את מה שנמצא בתוך הכברה, אבל מה שנופל יחד עם הלבלוך, לא נקבע למעשר (וכמו שלענין התבואה הוא יכול לקחת מן הצדדים).

נוטל מן הקוטעים וכו': רב חסדא אמר שהם פטורים ממעשרות, מפני שהן מחוסרים לזרות אותם ברוץ. ורבי אילא בשם רבי יסא אומר, שאפי' תבואה שָׁרְוָה אותה, היא עדיין פטורה ממעשרות, כיון שהן מחוסרים ניהה, שעדיין לא הניחו אותה בערימת התבואה. שואלת הגמ' והתנינן היין משיקפה, ואע"פ שקפה, קולט מן הגת

טעמא ומהיכן יודעים את זה? שהרי כתוב בפסוק וְהָאֱלֵפִים וְהָעֵיִרִים מוֹלְכֵי הַשְּׁוֹרִים וְהַחֲמוּרִים, שהם עֲבָדֵי הָאֲדָמָה, פְּלִיל חֲמִיץ יֹאכְלוּ, הם אוכלים את התבואה שלהם, כשהיא מעורבת במוץ. שואלת הגמ' מה הדין אם הוא פְּבֵר – סינן את הקטניות כשהם היו ברשות ההקדש, ואח"כ הוא פְּדִיּוֹ הָאֵם זֶה פְּטוֹר מִמַּעֲשֵׂרוֹת כִּיּוֹן שֶׁהִגְמֵר מִלֵּאכָה הִיָּה בְּרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ, או כיון שמאחר שהוא יֹכֵל לֹכֵל מִמֶּנּוּ בְּלֹא כֶךְ בְּלִי לִכְבוֹר אֵת הַקֹּטְנִיּוֹת, א"כ זֶה כִּמוֹ שֶׁלֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה שֶׁל גַּמֵּר מִלֵּאכָה בְּרִשׁוֹת הַהֶקְדֵּשׁ וְא"כ הוּא יִהְיֶה חַיִּיב? הַתֵּיב – אִמְר רַבִּי חִינָנָא, הִרִי וְהַתְּנִי שֶׁאֵם הוּא שִׁילָה וְקִיפָה אֵת הַיֵּיִן (שֶׁהֵיִן יֵרֵד לְבוֹר, וְהַזְּגִים וְהַחֲרָצִנִּים צִפּוּ מֵעַל לַיֵּיִן, וְלָקַח אֹתָם מִשָּׁם) כִּשְׁזָה הִיָּה בְּרִשׁוֹת הַהֶקְדֵּשׁ, הֵיִן פְּטוֹר מִמַּעֲשֵׂרוֹת, וְא"כ לְכֹאֵר אֹתוֹ דְּבַר גַּם לְעַנְיִין אֵם הוּא פְּבֵר וְסִינָן אֵת הַקֹּטְנִיּוֹת בְּרִשׁוֹת הַהֶקְדֵּשׁ, שֶׁהֵם יִהְיוּ פְּטוֹרִים מִמַּעֲשֵׂרוֹת, אִמְר רַבִּי יוֹדֵן שֶׁאֵין רֵאִיָּה מִדִּהֵיִן, כִּיּוֹן שֶׁתַּמָּן בֵּינָן אִי אִיפְשָׁר לוֹ שֶׁלֹא יִשְׁלָה וְשֶׁלֹא יִקְפֵה, שֶׁהִרִי לֹא יֹכְלוּ

מסכת פרק א [ה"ד - דף ה] מעשרות כא

העליונה, מ"ד שהן מחוסרים ניחה - ניחא, מ"ד שהן מחוסרים לרוח, מאי חסר לרוח יש כאן בגת? מחוסר הוא בשמריו. התיב רבי בנימן בר גידל, והתנינן השמן משירד לעוקה, אע"פ שירד נוטל מן העקל וכו' מ"ד שהן מחוסרין ניחה - ניחא, מ"ד שהן מחוסרין לרוח, מאי חסר לרוח יש כאן? מחוסר הוא להציל.

נוטל מן העקל וכו': תני, היה אוכל וחשיכה לילי שבת, או שמכרו לאדם אחר, לא נטבלו, רבי ירמיה סבר מימר, בנתון בחמיטה ובתמחוי, אבל בנתון בצלוחית נטבל, אמר רבי יוסי אפילו בנתון בצלוחית לא נטבל, אמר ליה רבי ירמיה ואין שבת טובלת? ואין מקח טובל? אמר ליה כההיא דאמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, רבי יונה בשם רבי לעזר, אף מה שבלגין לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו.

הגם שבאופן רגיל שבת או מקח קובע למעשר, אבל מכיון שלא נגמרה מלאכת השמן, לכך השבת והמקח לא קובעים את השמן למעשר. אומרת הגמ' שרבי ירמיה סבר מימר - רצה לומר, שרק בנתון בחמיטה - ריקק דק ובתמחוי שהשמן לא בעין, השבת או המקח לא קובעים אותו למעשר, אבל בנתון השמן בצלוחית כיון שהיא ניכרת לעצמה נטבל, אמר לו רבי יוסי שאפילו בנתון השמן בצלוחית לא נטבל, כיון שלא נגמרה מלאכתו למעשר, אמר ליה רבי ירמיה וכי אין השבת טובלת? וכי אין המקח טובל? אמר ליה ר' יוסי שזה כההיא דאמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, ורבי יונה בשם רבי לעזר שמה שמותר לשתות מהיין הנמצא בגת העליונה זה לא רק לעניין היין הנמצא בכוס, אלא אף מה שבלגין - בבקבוק לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזירו את שארית היין לדבר שלא נגמרה מלאכתו - לגת, וא"כ אותו דבר כאן, היות והוא יכול להחזיר את שארית השמן למקום שלא נגמרה מלאכתו, לכך השבת או

העליונה, וא"כ בשלמא למ"ד שהן מחוסרים ניחה, שהם מחוסרים שיניחו אותם בערימה, ניחא זה מובן שהוא יכול לקלוט מהגת העליונה, שהרי היין לא נח עדיין בבור, אבל למ"ד שהן מחוסרים לרוח, מאי חסר לרוח יש כאן בגת? מתרצת הגמ' שמחוסר הוא בשמריו, שהרי לאחר שהיין יורד לבור ונח שם, השמרים נפרדים מהיין, וזה דומה לזורה (שהמוץ נפרד מהתבואה). התיב הקשה רבי בנימן בר גידל, והתנינן השמן משירד לעוקה, אע"פ שירד נוטל מן העקל וכו' וא"כ בשלמא למ"ד שהן מחוסרין ניחה, שהם מחוסרים שיניחו אותם בערימה, ניחא זה מובן שהוא נוטל מן העקל, שהרי השמן עדיין לא ירד לעוקה, אלא למ"ד שהן מחוסרין לרוח, מאי חסר לרוח יש כאן? מתרצת הגמ' שמחוסר הוא להציל, שהרי לאחר שהשמן יורד לעוקה ונח שם, השמן נהיה צלול, וזה דומה לזורה.

נוטל מן העקל וכו': תני, היה אוכל מהשמן שבעקל והמלל, וחשיכה ונהיה לילי שבת, או שמכרו לאדם אחר, לא נטבלו,

חייליה דרבי ירמיה מן הדא, ועוד אמר רבי ליעזר, עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מיכן אני אוכל למחר, לא אמר אלא בשביעית, הא שאר שני שבוע לא, מה עבד ליה רבי יוסי, להחזירו למקומו אי אתה יכול שהוא עושה מוקצה, לפיכך נטבל. מתניתא פליגא על רבי יוסי, אין עראי לשבת? פתר לה ובלבד דבר שיש לו מוקצה, על דעתיה דרבי ירמיה לא שנייא, היא דבר שיש לו מוקצה. היא דבר שאין לו מוקצה.

ומבין הפצים: רבי מנא בעי היתה צלוחית מליאה ונתונה בין פצים לחבירו, נטבלה, או מאחר שהיא נתונה במקום שלא נגמרה מלאכתו, לא נטבלה?

קובעת, וזה נטבל, אבל כאן שהוא יכול להחזיר את מותר השמן, השבת לא קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. **מתניתא פליגא על רבי יוסי**, שלמדנו שאין עראי לשבת, כיון שכל אכילה בשבת היא אכילה של קבע, ומשמע שהדין הזה הוא גם במקום שהוא יכול להחזיר את המותר, וק' על ר' יוסי? מתרצת הגמ' שר' יוסי פתר לה יסביר את המשניות, **ובלבד בדבר שיש לו מוקצה**, וכיון שהוא לא יכול להחזיר למוקצה וכדלעיל, לכך השבת קובעת אותה למעשר. ואומרת הגמ' **שעל דעתיה לשיטת דרבי ירמיה לא שנייא** – אין הבדל, והיא דבר שיש לו מוקצה שבזה ודאי שהשבת קובעת למעשר, והיא דבר שאין לו מוקצה, שגם בזה השבת קובעת אותה למעשר.

ומבין הפצים: רבי מנא בעי הקשה (לשיטת ר' ירמיה) מה הדין אם היתה צלוחית מליאה בשמן ועבר עליה השבת, והיא היתה נתונה בין פצים לחבירו, האם היא נטבלה למעשר כיון שהיא בצלוחית, או מאחר שהיא נתונה במקום שלא נגמרה מלאכתו, לכך היא לא נטבלה? (והגמ' נשאת בשאלה).

המקח לא קובעים למעשר. ואומרת הגמ' שחייליה כוחו והוכחתו דרבי ירמיה שהשבת קובעת גם בדבר שלא נגמרה מלאכתו, מן הדא, שלמדנו במשנה ועוד אמר רבי ליעזר, עומד אדם על המוקצה – ליד המקום שמייבשים שם את התאנים והצימוקים, בערב שבת בשביעית בשמיטה, ואומר מיכן אני אוכל למחר, ויהיה לו מותר לאכול משם גרוגרות וצימוקים, ואין בהם איסור של מוקצה. בכל אופן, ר"א לא אמר את ההיתר הזה אלא בשביעית, שהפירות פטורים מן המעשרות, אבל הא בשאר שני שבוע שהפירות חייבים במעשרות, הוא לא יכול לומר כך, כיון שהשבת קובעת למעשרות גם בדבר שלא נגמרה מלאכתו, ומוכח מכאן כר' ירמיה. שואלת הגמ' א"כ מה עבד ליה רבי יוסי עם הראיה הזאת? מתרצת הגמ' שר' יוסי אומר לך, שכאן זה שונה, כיון שלהחזירו למקומו את התאנים שנשארו לו אי אתה יכול, שהרי הוא עושה מוקצה, והרי אסור להקצות תאנים או ענבים שיהיו לגרוגרות וצימוקים בשבת (זה כמבטל כלי מתיכנו, או שהוא טורח טירחא ליום חול), ולפיכך השבת

כשהן מרותחין: עד היכן? רבי יודה בר פזי, רבי סימון בשם רבי יוסי בר חנינא, עד כדי שיהא נתון ידו לתוכה והיא נכוית, הכל מודים בכלי שני שהוא מותר, מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני? אמר רבי יוסי בר' בון, כאן היד שולטת וכאן אין היד שולטת, אמר רבי יונה כאן וכאן אין היד שולטת, אלא עשו הרחקה לכלי ראשון ולא עשו הרחקה לכלי שני, אמר רבי מנא הדין פינכא דארוזא, הדין פינכא דגרסין, מסייע לאבא, דאת מפני ליה מן אתר לאתר, ועד כדון הוא רתת. מהו ליתן תבלין מלמטן ולערוות עליהן מלמעלן? רבי יונה אמר אסור, דעירווי בכלי ראשון הוא, ר' יוסי אמר מותר, עירווי לאו בכלי ראשון הוא. חייליה דרבי יונה מן הדא, אחד שבישל בו, ואחד שעירה לתוכו רותח, אמר ר' יוסי, תמן כלי חרס

רבי מנא הדין פינכא דארוזא תבשיל של אורז, והדין פינכא דגרסין – תבשיל של גריסים, זה מסייע לאבא שלי – לר' יונה, דאת מפני ליה מן אתר לאתר שאתה מפנה את התבשיל מכלי לכלי, ועד כדון ועדיין הוא נשאר רתת, וא"כ מוכח שגם כלי שני הוא רותח, אלא שחכמים גזרו בכלי ראשון ולא בכלי שני. שואלת הגמ' מהו ליתן תבלין מלמטן בכלי ואח"כ לערוות עליהן מלמעלן מכלי ראשון, רבי יונה אמר שזה אסור, כיון דעירווי מכלי ראשון על גבי תבלין, זה ככלי ראשון הוא, אבל ר' יוסי אמר שזה מותר כיון שעירווי זה לאו ככלי ראשון הוא. ואומרת הגמ' שחייליה כחו והוכחתו דרבי יונה הוא מן הדא שלמדנו במשנה (במסכת זבחים) לענין שבירת כלי חרס שבישלו בו קדשים, אחד כלי חרס שבישל בו קדשים ואחד שעירה ששפך לתוכו קדשים רותחים, שצריך לשבור אותם, וא"כ מוכח מכאן שעירווי מבשל ככלי ראשון, וק' מכאן על ר' יוסי? אמר לך ר' יוסי, שתמן מדובר לענין כלי חרס

כשהן מרותחין: שואלת הגמ' עד היכן עד כמה האלפס יהיה חם, ויהיה אסור לתת שם מהשמן? מתרצת הגמ' רבי יודה בר פזי ורבי סימון בשם רבי יוסי בר חנינא אומרים, עד כדי שיהא נתון ידו לתוכה לתוך האלפס והיא נכוית, ואומרת הגמ' הרי הכל מודים בכלי שני שהוא מותר לתת שם שמן, וזה לא יתחייב במעשר, וא"כ שואלת הגמ' מה בין כלי ראשון שחכמים אוסרים לתת לשם מהשמן, מה בין כלי שני שלכולי עלמא מותר לתת מהשמן? מתרצת הגמ' אמר רבי יוסי בר' בון, שיש הבדל בדרגת החום ביניהם, שהרי כאן בכלי שני היד שולטת והיא יכולה להיות בכלי, וכאן בכלי ראשון אין היד שולטת אלא מיד היא סולדת ויוצאת לחוץ, אמר רבי יונה שבאמת אין הבדל בדרגת החום, וכאן וכאן אין היד שולטת, והיא לא יכולה להיות בכלי, אלא חכמים עשו הרחקה לכלי ראשון ולא עשו הרחקה לכלי שני, וגם כלי ראשון זה רק גזירה מדרבנן (אטו שזה יהיה על האש), אמר

בולע, תבלין אינן מתבשלין. התיב רבי יוסי בר' בון, והתני אף בכלי נחושת כן, אית לך מימר כלי נחושת בולע? מהו לערות עם הקילוח, אמר רבי חנינה בריה דרבי הלל, מחלוקת רבי יונה ורבי יוסי. רבי יצחק בר גופתא בעי קומי רבי מנא, עשה כן בשבת חייב משום מבשל? עשה כן בבשר וחלב חייב משום מבשל? אמר ליה כיי דאמר רבי זעירא איזו חלוט ברור, כל שהאור מהלך תחתיו, וכא איזו תבשיל ברור, כל שהאור מהלך תחתיו.

חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: על דעתיה דרבי יודה מלח כציר, יין כחומץ.

הלכה ה

מתני' העיגול משיחליקנו. מחליקין בתאנים ובענבים של מבל, רבי יהודה אוסר.

תחתיו, וא"כ וכאן איזו תבשיל – בישול ברור שיהיו חייבים על זה, דוקא כל שהאור מהלך תחתיו, אבל כלי ראשון זה רק גזירה מדרבנן.

חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: אומרת הגמ' שעל דעתיה לשיטת דרבי יודה שרק אם יש בכלי חומץ או ציר הוא מבשל, אבל מלח זה כציר, ויין זה כחומץ, שהם מסייעים לבישול.

הלכה ה

מתני' העיגול של דבילה משיחליקנו, דהיינו שלוקחים תאנים יבשות ודוחסים אותם בכלי עגול, וזה הוא עיגול של דבילה, ולאחר שעשו את העיגול היו מחליקים אותה ע"י איזה שהוא פרי, וזה הגמר מלאכה של העיגול לחייב אותה במעשרות. ואומרת המשנה שמחליקין בתאנים ובענבים של טבל, כיון שהמשקה הירוצא מהם הולך לאיבוד, ולכך אין לזה שם של משקה, ורבי יהודה אוסר, כיון שהוא מפסיד

שהוא בולע כיון שיש בו חללים, אבל התבלין אינן מתבשלין ע"י עירוי מכלי ראשון, התיב רבי יוסי בר' בון, והתני אף בכלי נחושת כן, שאפי' אם רק שפכו לתוכו רותח, שצריך לעשות לו מריקה ושטיפה, וכי אית לך מימר וכי אתה יכול לומר שבלי נחושת בולע ותבלין לא מתבשלין (הגמ' נשאתר בקושיא). שואלת הגמ' מהו לערות לשפוך תבלין יחד עם הקילוח, האם גם כאן ר' יוסי מתיר? אמר רבי חנינה בריה דרבי הלל שזה גם בכלי שני, ולכך גם בזה יש את המחלוקת בין רבי יונה ורבי יוסי. רבי יצחק בר גופתא בעי שאל קומי לפני רבי מנא, מה הדין אם הוא עשה כן בשבת שנתן תבלין בכלי ראשון, האם הוא חייב על זה חטאת או סקילה משום מבשל? או אם הוא עשה כן בבשר וחלב האם הוא חייב מלקות משום מבשל? אמר ליה שהוא יהיה פטור, וזה כיי כמו דאמר רבי זעירא לעניין הפרשת חלה, איזו חלוט ברור שפטורה מן החלה? דוקא כל שהאור האש מהלך

מסכת פרק א [ה"ה - דף ו] מעשרות כה

המחליק בענבים לא הוכשר, ר' יהודה אומר הוכשר. וגרוגרות משידוש, ומגורה משיעגל. היה דש בחבית ומעגל במגורה, נשברה החבית ונפתחה המגורה, לא יאכל מהן עראי, רבי יוסי מתיר.

גב' מחליקין בתאנים ובענבים של טבל וכו': חנניא בריה דרבי יסא אמר, מה פליגין רבי יודה ורבנין, בטבל שנמבל מדבריהן, אבל טבל שנמבל דבר תורה, אוף רבנין מודיי.

המחליק בענבים וכו': רבי מנא אמר לה סתם, רבי אבין בשם רבי יוחנן, רבי יודן כדעתיה, ורבנין כדעתון, דתני, זית שפיצעו בידים מסואבות לא הוכשרו, לסופגן במלח הוכשרו, לידע אם יש בו מים לא הוכשרו, רבי יודן אמר הוכשרו.

דהיינו שהוא הכניס את התאנים או הענבים לבית, כאן **אוף רבנין מודיי** לר' יהודה שאסור להפסיד את הטבל, ולהחליק בהם את העיגול.

המחליק בענבים וכו': רבי מנא אמר **לה סתם** (בשם עצמו) את ביאור המחלוקת, ורבי אבין אמר את זה בשם רבי יוחנן, שרבי יודן כדעתיה הולך לשיטתו, ורבנין כדעתון, דתני, זית שפיצעו שהוא ביקע אותו, כדי שיהיה ראוי לאכילה (הזית הוא מאוד מר ולא ראוי לאכילה, וע"י שמבקעים אותו, הוא ראוי לאכילה), **בידים מסואבות** כשהידים שלו היו שניות, הזיתים לא הוכשרו לקבל טומאה, כיון שהוא לא היה מעונין במשקה היוצא, אבל אם הוא פיצעו – ביקע אותו כדי לסופגן – לטבול במלח, הזיתים הוכשרו כיון שהוא צריך את המשקה, בכדי שהמלח ידבק לזית, ואם הוא ביקע את הזית כדי לידע אם יש בו מים – שמן ויכולים למסוק את הזיתים, לא הוכשרו, ורבי יודן אמר הוכשרו,

את הטבל (וממעט במעשרות). וכן אומרת המשנה שהמחליק את העיגול של דבילה בענבים, לא הוכשר לקבל טומאה ע"י המיץ שיוצא מהענבים, כיון שאין לזה שם של משקה, ור' יהודה אומר הוכשר. וגרוגרות זמן חיובם במעשרות הוא משידוש שידחוס אותם בחבית, ואם הוא עושה מהגרוגרות מגורה – ערימה גדולה להכניס לאוצר, שהוא עושה עיגול על גבי עיגול בכלי, זמנם הוא משיעגל (כשהוא מכניס לאוצר, הוא לא מחליק את העיגול במשקה, כדי שזה לא ירקיב). ואומרת המשנה שאם הוא היה דש בחבית, או מעגל במגורה, ונשברה החבית או נפתחה המגורה, לא יאכל מהן עראי, כיון שהגרוגרות נקבעו כבר למעשר, ורבי יוסי מתיר, הגמ' תבאר את המחלוקת. **גב'** מחליקין בתאנים ובענבים של טבל וכו': חנניא בריה דרבי יסא אמר, מה – היכן פליגין רבי יודה ורבנין, זה רק בטבל שנמבל מדבריהן דהיינו ע"י מקח, או ע"י השבת, אבל בטבל שנמבל דבר תורה

רבנין אמרין בגופו הוא בודק, רבי יודה אומר במימיו הוא בודק, והכא רבנין אמרין בגופו הוא מחליק, רבי יודא סבר שבמים שלו הוא מחליק.

וגרוגרות משידוש: רבי אמר לרבי שמעון בריה, עלה והבא לנו תמרים מן העליה, אמר ליה ואינו אסור משום מוקצה? אמר ליה ועדיין את לוזי? אין לך אסור משום מוקצה, אלא תאינים וענבים בלבד, אמר רבי שמואל בר סיסרטאי, מפני שהן מסריחות בנתיים. ר' זעירא בעי קומי רבי יסא, לא מסתברא אלא באילין פיצוליי הוה עובדא, אמר ליה אוף אנא סבר כן, אתא רבי יוסי בר' בון רבי יצחק בר ביסנא בשם רבי יוחנן, באילין פיצולייא הוה עובדא, ואמר ליה אין לך אסור משום מוקצה, אלא תאנים וענבים בלבד. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו, הדא דתימא לעניין שבת, אבל לעניין מעשרות כל הדברים יש להן מוקצה,

מסריחות בנתיים בזמן הייבוש, שלא יכולים לאכול אותם, אבל משא"כ לעניין התמרים, כיון שיכולים לאכול אותם כל הזמן, לכך זה לא מוקצה. ר' זעירא בעי קומי אמר לפני רבי יסא, שלא מסתברא המעשה שהיה עם רבי אלא באילין פיצוליי מין תמרים שלא מתבשלים על האילן, והניחו אותם בעלייה שיתבשלו הוה עובדא, שהרי בתמרים רגילים, ר"ש בנו של רבי לא היה טועה לומר שיש בזה מוקצה, אמר ליה ר' יסא לר' זעירא שאוף אנא סבר כן גם אני כך אמרתי, וכן כשאתא רבי יוסי בר' בון הוא אמר בשם רבי יצחק בר ביסנא בשם רבי יוחנן, שבאילין פיצולייא הוה עובדא, ואמר ליה רבי לר"ש בנו שאין לך אסור משום מוקצה, אלא תאנים וענבים בלבד. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו אומר, שהדא דתימא מה שאתא אומר שהאיסור של מוקצה הוא רק בתאנים וענבים, זה רק לעניין שבת, אבל לעניין מעשרות, כל הדברים יש להן מוקצה, דהיינו שאפי'

וטעם המחלוקת הוא, שרבנין אמרין שבגופו של הזית הוא בודק לדעת האם יש לו כבר שמן, וא"כ הוא לא צריך את השמן, אבל רבי יודה אומר שבמימיו הוא בודק, וא"כ הוא צריך את השמן, וא"כ גם הכא, רבנין אמרין שבגופו של הענבים הוא מחליק ולכך זה לא מכשיר, כיון שאין לזה שם של משקה, ורבי יודא סבר שבמים שלו הוא מחליק, ולכך זה מכשיר, כיון שיש לזה שם של משקה.

וגרוגרות משידוש: רבי אמר לרבי שמעון בריה - בשבת, עלה והבא לנו תמרים מן העליה, אמר ליה ר"ש בנו של רבי לרבי, ואינו אסור משום מוקצה? אמר ליה רבי לר"ש בנו ועדיין את צריך לשאלה הזו? והרי אין לך אסור משום מוקצה (לשיטת ר"ש שאין מוקצה), אלא תאינים וענבים שהעלה אותם ליבוש בגג בלבד, כיון שהוא מקצה אותם מאכילה בידים, ואמר רבי שמואל בר סיסרטאי, למה זה נקרא שהוא מקצה אותם מאכילה בידים? מפני שהן

מסכת פרק א [ה"ה - דף ו] מעשרות כז

אמר ר' יסא מתניתא אמרה כן גרוגרות משידוש, ומגורה משיעגל.
נשברה החבית וכו': אמר רבי יוחנן, דברי שונה ראשון, לא התחתון צריך לעליון
ולא העליון צריך לתחתון, דברי שונה אחרון, התחתון צריך לעליון ולא
העליון צריך לתחתון. אמר רבי לעזר, דרבי מאיר היא, דלא תסבור מימר, סתמא
ור' יוסי היא - הלכה כסתמא, לפום כן צריך מימר דרבי מאיר היא, דרבי מאיר
ור' יוסי - הלכה כר' יוסי.

הדרן עלך פרק כלל אמרו

צריכים את הגרוגרות שלמעלה, ולכך כיון
שהוא לא מילא את החבית, לא נגמר
מלאכתם למעשר, ומותר לאכול מהם עראי,
ובזה מודה ר' יוסי שלא העליון צריך
לתחתון.

אמר רבי לעזר שת"ק הנחלק על ר' יוסי,
זה מדברי רבי מאיר היא, ור' אלעזר
צריך לומר את זה בשביל דלא תסבור
מימר שלא תאמר שהמשנה היא מדברי
חכמים, וא"כ זה מחלוקת של סתמא ור'
יוסי היא, ויהיה הלכה כסתמא, לפום כן
צריך מימר לכך אומר ר' אלעזר, שהמשנה
היא מדברי רבי מאיר היא, ולכך אנחנו
אומרים דרבי מאיר ור' יוסי שהלכה
כר' יוסי.

הדרן עלך בלי נדר פרק כלל אמרו

שחסר רק מעשה קטן, זה עדיין נקרא שלא
נגמרה מלאכתו למעשר. **אמר ר' יסא**
שמתניתא אמרה כן שכך מוכח גם
מהמשנה, שהרי המשנה אומרת גרוגרות
משידוש, ומגורה משיעגל, ורק אז זה עונת
המעשרות, אבל לפני זה, אפי' שחסר רק
מעשה קטן - ליפות את הגרוגרות, הם עדיין
לא נקבעו למעשר.

נשברה החבית וכו': אמר רבי יוחנן, דברי
שונה ראשון - ת"ק סובר שלא התחתון
צריך לעליון, הגרוגרות שנמצאים למטה לא
צריכים את הגרוגרות שלמעלה, ולא העליון
צריך לתחתון, ולכך זה נקרא שנגמרה
מלאכתם למעשר, ואסור לאכול מהם עראי,
ודברי שונה אחרון ור' יוסי סובר שהתחתון
צריך לעליון הגרוגרות שנמצאים למטה

פרק ב

הלכה א

מתני' היה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים, אוכלין ופטורין, לפיכך אם הכניסו לבתיהן מתקנים ודאי. טלו והכניסו לבתיכם, לא יאכלו מהם עראי, לפיכך אם הכניסו לבתיהן, אינן מתקנים אלא דמאי. היו יושבים בשער או בחנות, ואמר טלו לכם תאנים, אוכלין ופטורין, ובעל השער ובעל החנות חייבים, רבי יהודה פוטר עד שיחזיר את פניו, או עד שישנה מקום ישיבתו.

גמ' היה עובר בשוק וכו': שמואל אמר דרבי מאיר היא, דרבי מאיר אמר אין מתנה כמכר, אמר רבי יוסי דברי הכל היא, אישתאלית לאילין דבי רבי ינאי

הלכה א

מתני' היה עם הארץ עובר בשוק, ובידו תאנים שליקט ע"מ להכניס אותם לביתו, ואמר לאחרים טלו לכם תאנים, אוכלין ופטורין מן המעשר, שהרי התאנים האלו לא התחייבו עדיין במעשרות (מתנה לא קובעת למעשר), לפיכך שאנחנו אומרים שבודאי שלא הפרישו מהתאנים את המעשרות, א"כ אם הם הכניסו לבתיהן את התאנים מתקנים כודאי, וצריך להפריש גם את התרומה גדולה, וכן את המעשר ראשון או העני יצטרכו לתת ללויים ולעניים. אבל אם הוא אמר להם טלו והכניסו לבתיכם כיון שכבר הפרשתי מהם את המעשרות (לאחר שהתחייבו בראיית פני הבית), ולכך אתם יכולים להכניס את התאנים לבית ולאכול מהם, א"כ לא יאכלו מהם אפי' עראי עד שיפרישו מהם את המעשרות, כיון שהע"ה לא נאמן על המעשרות, לפיכך אם הם הכניסו לבתיהן, אינן מתקנים אלא דמאי, כדין

כל פירות ע"ה. היו אנשים יושבים בשער סוג של חנות, או בחנות, ואמר בעל התאנים טלו לכם תאנים, אוכלין ופטורין כיון שהחנות לא שלהם, לכך החנות לא קובעת להם למעשרות, אבל ובעל השער ובעל החנות חייבים שהרי החנות שייכת להם, לכך זה קובע להם למעשרות, ורבי יהודה פוטר גם את בעל החנות עד שיחזיר את פניו לצד אחר או עד שישנה את מקום ישיבתו. הגמ' תבאר את דברי ר' יהודה.

גמ' היה עובר בשוק וכו': שמואל אמר שהמשנה שלנו שסוברת שמתנה לא קובעת למעשרות כמקת, זה מדברי רבי מאיר היא, דרבי מאיר אמר לעניין היובל שאין מתנה כמכר, ולכך מתנה לא חוזרת ביובל, אבל אמר רבי יוסי שהמשנה כדברי הכל היא, וגם חכמים הסוברים שמתנה חוזרת ביובל, אבל לענין מעשרות מתנה זה לא כמקת. ואומרת הגמ' שאישתאלית לאילין דבי רבי ינאי ששאלו למשפחת ר' ינאי

ואמרין, נהיגין הוינין יהבין אילין לאילין בחקלא, ואכלין ולא מתקנין. מיי כדון? כמאן דאמר מאיליהן קיבלו עליהן את המעשרות.

אוכלין ופטורין: מתניתין במקום שרוב מכניסין לבתים, אבל במקום שרוב מכניסין לשוק, אינן מתקנין אלא דמאי. אם במקום שרוב מכניסין לבתים, בדא תנינן טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהן עראי? מכיון שאמר טלו והכניסו לבתיכם, כמי שאמר הכנסתי לביתי ועישרתי על ידך. אבל במקום שרוב מכניסין לשוק, אינו נאמן לומר לו לתוך ביתי אני מכניסין.

נתן לו דבר מרובה, אפילו אמר לו טול ואכול, כמי שאמר לו טול והכנס. נתן לו דבר שאין דרכו להיאכל חי, אפילו אמר לו טול ואכול, כמי שאמר לו טול

יאכלו מהן עראי, והרי מסתמא הפירות לא התחייבו עדיין במעשרות? מתרצת הגמ' **מכיון שהע"ה אמר טלו והכניסו את הפירות לבתיכם** (דהיינו מקום המחייב במעשרות), א"כ זה **כמי שאמר שהכנסתי** כבר את הפירות **לביתי** והתחייבו במעשרות **ועישרתי על ידך**, ועישרתי אותם בשבילך, אבל מכיון שלא יכולים לסמוך על המעשרות של הע"ה, לכך צריך לעשר את התאנים כדמאי. **אבל** אומרת הגמ' שבמקום שרוב מכניסין לשוק, הוא אינו נאמן לומר לו **שלתוך ביתי אני מכניסין** והתאנים פטורים עדיין ממעשרות, אלא הם חייבים במעשרות כדמאי.

ואומרת הגמ' שאם הע"ה **נתן לו דבר מרובה**, שהוא לא יכול לאכול את הכל בשוק, א"כ **אפילו** אם הוא **אמר לו טול ואכול**, הרי זה **כמי שאמר לו טול והכנס** לבית, ואסור לאכול אותם לפני הפרשת תרו"מ. וכן אם הוא **נתן לו דבר שאין דרכו להיאכל חי** אלא הוא טעון בישול, א"כ **אפילו אמר לו טול ואכול**, הרי זה **כמי שאמר לו טול**

ואמרין, נהיגין הוינין יהבין אילין לאילין בחקלא, רגילים היינו לתת אחד לשני פירות בשדה במתנה, **ואכלין ולא מתקנין** ואכלנו בלי להפריש מהפירות את המעשרות, כיון שמתנה זה לא כמקח. שואלת הגמ' **מיי כדון** – מה עכשיו, ולמה באמת מתנה זה לא כמקח? מתרצת הגמ' כיון שהמשנה סוברת **כמאן דאמר שמאיליהן קיבלו עליהן את המעשרות**, ומעשרות בזמן הזה זה רק מדרבנן, ולכך לא החמירו במתנה.

אוכלין ופטורין: מתניתין מדובר במקום שרוב מלקטי התאנים **מכניסין את התאנים לבתים**, ולכך הם יכולים לאכול מהתאנים, שהרי מסתמא התאנים לא התחייבו עדיין במעשרות, **אבל במקום שרוב מלקטי התאנים מכניסין את התאנים כדי למכור בשוק**, שהתאנים כבר התחייבו במעשרות בשדה, א"כ **אינן מתקנין אלא כדמאי**. שואלת הגמ' שאם מדובר כאן במקום שרוב מלקטי התאנים **מכניסין לבתים**, א"כ למה **בדא תנינן** – בזה המשנה אומרת, שאם הוא אמר להם **טלו והכניסו לבתיכם** שלא

מסכת פרק ב [ה"א - דף ז] מעשרות

ל

והכנס. היה אדם גדול ואין דרכו לוכל בשוק, אפילו אמר לו טול ואכול, כמי שאמר לו טול והכנס. היו שנים, לזה אמר לו טול ואכול, ולזה אמר לו טול והכנס, זה שאמר לו טול ואכול - פטור, וזה שאמר לו טול והכנס - חייב. אמר רבי יוסי ולא מתניתא היא, הן אוכלין ופטורין, ובעל השער ובעל החנות חייבין? אמר רבי יונה, כאן בדמאי כאן בודאי.

תני, צא ולקוט לך עשרים תאנים משלי, ואני אמלא כריסי משלך, הממלא את כריסו פטור, והאוכל במניין חייב. ר' בון בר חייה בעי קומי רבי זעירא, ואין אדם אוכל אחת אחת ברשות ופטור? אמר ליה אין, והכא למה הוא חייב? אמר ליה

למה צריך לומר את הדין הזה, והרי זה כתוב כבר במשנה? מתרצת הגמ' **אמר רבי יונה**, **כאן** (שאם היו שנים, ולאחד הוא אמר לו טול ואכול, שהוא פטור ממעשרות, ולשני שהוא אמר טול והכנס, שהוא חייב במעשרות), מדובר **בדמאי** שאנחנו לא יודעים האם הוא עישר את הפירות, וכאן במשנה מדובר לעניין **ודאי** שהוא לא עישר את הפירות, והמשנה אומרת שהחנות קובעת רק לבעל החנות ולא לשאר האנשים.

תני, שאם ראובן אומר לשמעון **צא ולקוט לך עשרים תאנים משלי**, ואני אח"כ **אמלא כריסי מהתאנים שלך**, א"כ ראובן **הממלא את כריסו מהתאנים של שמעון פטור ממעשרות**, אבל **ושמעון האוכל במניין** (עשרים תאנים) **חייב**, שואלת הגמ' ר' בון בר חייה **בעי קומי רבי זעירא וכי אין אדם אוכל אחת אחת ברשות - במתנה ופטור מן המעשרות?** וא"כ למה שמעון צריך לעשר? **אמר ליה ר' זעירא אין - אתה צודק**, ואפשר לאכול אחד אחד בלי לעשר, ושאל ר' בון בר חייה **א"כ הכא למה הוא שמעון חייב? אמר ליה ר' זעירא**, כיון

והכנס, שהרי מסתמא הוא לא יאכל את זה בשוק בלי בישול. וכן אם המקבל היה אדם גדול - חשוב ואין דרכו לוכל - לאכול בשוק, א"כ **אפילו אמר לו טול ואכול** הרי זה **כמי שאמר לו טול והכנס לבית**, שהרי בכל המקרים האלו, הדרך להכניס לבית את הפירות. ואומרת הגמ' שאם היו שנים, ולזה אמר לו טול ואכול, ולזה אמר לו טול והכנס, א"כ לזה שאמר לו טול ואכול, הוא פטור מן המעשרות, וזה שאמר לו טול והכנס הוא חייב, כיון שאנחנו תולים ואומרים שהוא נתן לראשון ממה שלא התחייב במעשרות, ולכך הוא אמר טול ואכול, ולשני הוא נתן ממה שהתחייב כבר במעשרות (אלא שהע"ה טוען שעישר כבר), ולכך הוא אמר לו שהוא יכול להכניס את הפירות לבית. שואלת הגמ' **אמר רבי יוסי ולא מתניתא היא?** המקרה של היו שנים, שהרי למדנו במשנה, **הן אוכלין ופטורין ובעל השער ובעל החנות חייבין**, ומבינה הגמ' שזה מכיון שלבעל החנות הוא נתן מהפירות החייבים במעשרות, ולאחרים הוא נתן מהפירות הפטורים ממעשרות, וא"כ ק'

מסכת פרק ב [ה"א - דף ח] מעשרות לא

במצרף, אם במצרף, אפילו הממלא את כריסו יהא חייב? ואינו אסור משום חליפין? אמר רבי שימי אין לו חליפין, שלא נתכווין האיש הזה אלא להגם את לבו שיאכל. צא ולקוט לך עשרים תאנים משלי, אוכל כדרכו והוא פטור, צא ומלא את הכלכלה, לא יאכל עד שיעשר, במה דברים אמורים בעם הארץ, אבל בחבר, אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר במה דברים אמורים בעם הארץ, אבל בחבר מתקן ודאי, שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, אמר רבי רואה אני את דבריי מדברי אבא, מוטב שיתרמו שלא מן המוקף, ולא להאכיל לעמי הארץ טבלים. אמר רבי זעירא מדברי שניהם נלמד, חבר ששילח לחבר צריך לעשר. הוון בעיין מימר, מאן דאמר שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, וזה חבר, צריך הוא לעשר, ומאן דאמר מוטב שיתרמו

ואינו צריך לעשר כיון שהחבר הפריש את התרומה על הכלכלה, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר במה דברים אמורים שהמקבל מפריש כדמאי, זה דוקא בשנותן התאנים היה עם הארץ, אבל בחבר אם נותן התאנים היה חבר, א"כ המקבל מתקן כודאי, כיון שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף – מן הסמוך, ולכך ודאי שהחבר לא הפריש את המעשרות על התאנים של המלקט, אמר רבי רואה אני את דבריי מדברי אבא – רבן שמעון בן גמליאל, כיון שמוטב שהחברים יתרמו שלא מן המוקף שזה איסור קטן, ולא להאכיל לעמי הארץ טבלים שזה במיתה בידי שמים. אמר רבי זעירא שמדברי שניהם – מדברי רבי ורשב"ג נלמד, שחבר ששילח לחבר פירות, שהמקבל צריך לעשר. הוון בעיין מימר בני הישיבה הסבירו את דברי ר' זעירא, שזה מכיון שלמאן דאמר – רשב"ג שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, א"כ היות וזה הנותן הוא חבר, א"כ צריך הוא המקבל לעשר, ומאן דאמר – רבי מוטב שיתרמו

שמדובר כאן במצרף כמה תאנים יחד, ולכך זה חייב כיון שזה כגורן, הק' ר' בון בר חייה אם מדובר במצרף, א"כ אפילו ראובן הממלא את כריסו שיהא חייב, וכי אינו אסור משום חליפין? מתרצת הגמ' אמר רבי שימי שלראובן הממלא אין לו דין של חליפין, כיון שלא נתכווין האיש ראובן הזה כשאמר לשמעון שאני אח"כ ימלא את כריסי משלך אלא להגם לרצות את לבו של שמעון שיאכל את העשרים תאנים שהוא מביא לו (ובאמת ראובן רצה לתת לשמעון את התאנים במתנה, אלא ששמעון לא היה רוצה לקחת במתנה). וא"כ לשמעון שהתכוין להחליף עם ראובן, יש דין של מקח, אבל לראובן שלא התכוין להחליף עם שמעון, אין דין של מקח. ממשיכה הברייתא ואומרת, שאם הוא אמר לו צא ולקוט לך עשרים תאנים משלי, אוכל כדרכו אחד אחד והוא פטור, ואם הוא אמר לו צא ומלא את הכלכלה, והוא מילא לא יאכל עד שיעשר כדמאי, במה דברים אמורים בשנותן התאנים היה עם הארץ, אבל בחבר, אוכל

מסכת פרק ב [ה"א - דף ח] מעשרות

שלא מן המוקף ולא להאכיל לעמי הארץ טבלים, וזה חבר, צריך הוא לעשר. רבי יונה בעי, הכא את עביד ליה חבר, והכא את קרי ליה עם הארץ? אמר רבי יוסי, כאן וכאן עם הארץ הוא, אלא בשביל אחד שהוא מתקן, הוא נקרא חבר.

רבי יוסי בשם רבי ששת, רבי לעזר בר' יוסי בשם רבי אבין, האומר לחבירו אני מעשר על ירך, אינו צריך לעמוד עמו. תמן תנינן, השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן, אין עירובו עירוב, ואם אמר לאחר לקבלו ממנו, הרי זה עירוב, ואמר רבי לעזר וצריך לעמוד עמו, והכא את אמר הכין? אמר רבי חייה בר אדא כאן בגדול כאן בקטן, רבי חנניה בשם רבי חנינא אפילו תימר כאן וכאן בגדול,

שחזקה ששליח עושה שליחותו. שואלת הגמ' הרי תמן (במסכת עירובין) תנינן, השולח את עירובו – עירובי תחומין ביד חרש שוטה וקטן, אין עירובו עירוב, כיון שהם לא יכולים לקנות שְבִיטָה בשביל המשלח, ואם המשלח אמר לאחר לקבלו ממנו מהחש"ו הרי זה עירוב, שהרי הגדול קונה את השְבִיטָה בשביל המשלח, ואמר רבי לעזר וצריך המשלח לעמוד עמו – עם החש"ו, ולראות שההוא קיבל את העירוב, וא"כ מוכח מכאן שלא אומרים שחזקה שהשליח עושה את שליחותו, והכא את אמר הכין, שחזקה שהשליח עושה את שליחותו? מתרצת הגמ' אמר רבי חייה בר אדא שיש הבדל, כאן מדובר בגדול וכאן מדובר בקטן, ובאמת אומרים חזקה שהשליח עושה את שליחותו, אלא שלענין העירוב, הרי לא בטוח שהחש"ו יביאו את העירוב לידי המקבל, ולכך המשלח צריך לראות שהחש"ו מסר למקבל את העירוב. רבי חנניה בשם רבי חנינא אומר, שאפילו תימר כאן וכאן בין לענין מעשרות ובין לענין העירוב מדובר אפי' בגדול, וגם אם הוא שולח את עירובו ביד

שלא מן המוקף ולא להאכיל לעמי הארץ טבלים, אבל היות וזה המקבל הוא חבר, א"כ צריך הוא לעשר שהרי הנותן לא יעבור על האיסור "להפריש שלא מן המוקף" כיון שהחבר הנותן, בטוח שהמקבל יפריש לבד, שהרי הוא גם חבר. רבי יונה בעי הק' הכא את עביד ליה חבר, שהרי ברישא כתוב שלא יאכל עד שיעשר, וא"כ ע"כ שהמקבל הוא חבר, שהרי ע"ה לא ישמע לחכמים במה שהם מחייבים לעשר דמאי, והכא את קרי ליה עם הארץ, שהרי רבי אומר שמוטב לעשר שלא מן המוקף, ולא להאכיל לע"ה טבלים? מתרצת הגמ' אמר רבי יוסי, כאן וכאן שבאמת הברייתא מדברת בעם הארץ הוא, אלא הברייתא אומרת את הדין שצריך לעשר, בשביל אחד שהוא מתקן בשביל איזה ע"ה שהוא שומע לחכמים ויעשר, והוא נקרא חבר שהרי הוא שומע לחכמים.

רבי יוסי בשם רבי ששת ורבי לעזר בר' יוסי בשם רבי אבין אומרים, שהאומר לחבירו אני מעשר על ירך – בשבילך אינו צריך לעמוד עמו ולראות שהוא עישר, כיון

מסכת פרק ב [ה"א - דף ח] מעשרות לג

כאן וכאן בקטן, תמן באומר לו אני מעשר על ירך, ברם הכא באומר לו ערב על ידי. הדא ילפא מן ההיא, וההיא ילפא מן הדא, הדא ילפא מן ההיא - באומר לו אני מערב על ירך שאינו צריך לעמוד עמו, וההיא ילפא מן הדא, באומר לו עשר על ידי - שהוא צריך לעמוד עמו.

תני, צא ולקט לך עשרים תאנים משלי, אוכל והולך והוא פטור, צא ומלא את הכלכלה, רבי אומר, אומר אני שהוא צריך להראות לו את הכלכלה. וכמה הוא שיעור הכלכלה? רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן סתם כלכלה ארבעת קבין, וגדולה סאה, וקטנה שלושת קבין. ר' יונה בעי למעשרות איתאמרת, או למדת הדין?

תני, צא ולקט לך עשרים תאנים משלי, אוכל והולך אחד אחד והוא פטור, ואם הנותן אמר למקבל צא ומלא את הכלכלה, רבי אומר, אומר אני - שהוא צריך להראות לו את גודל הכלכלה. שואלת הגמ' וכמה הוא שיעור הכלכלה? מתרצת הגמ' רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן אומר שסתם כלכלה זה בשיעור של ארבעת קבין, ואם הוא אמר לו שימלא כלכלה גדולה זה בשיעור של סאה - שש קב, ואם הוא אמר לו שימלא כלכלה קטנה זה בשיעור של שלושת קבין. ר' יונה בעי - שואל, האם מה שהוא צריך להראות לו את הכלכלה זה לעניין מעשרות איתאמרת, דהיינו שאם הנותן אמר למקבל שימלא כלכלה רגילה שזה בשיעור של ד' קב, אז הגם שהמקבל מתכוין למלאות כלכלה של סאה (ולשלם לו על ההפרש), המעשרות נקבעים לפי דעת הנותן, וכשהוא מילא ד' קב זה כבר התחייב במעשרות, או שהולכים לפי דעת המקבל, ודברי רבי נאמרו רק למדת הדין, שהמקבל לא יקח יותר ממה שהנותן התכוין לתת?

גדול, המשלח צריך לראות שהוא הניח את העירוב, ולא אומרים חזקה שהשליח עושה את שליחותו, או שכאן וכאן מדובר בקטן, והמפריש את המעשרות הגיע לעונת נדרים (בן י"ב שנה לזכר, ובת י"א שנה לנקבה) שמעשרותיהם מעשרות, והחילוק הוא שתמן לעניין מעשר (הסוגיא כאן היא העתק ממסכת עירובין, ולכך כתוב כאן תמן - לעניין מעשר) מדובר באומר לו אני מעשר על ירך, וכיון שכן, ודאי שהוא יעשר, שהרי לא ביקשו ממנו לעשר, אבל ברם הכא לעניין עירוב, מדובר באומר לו המשלח ערב על ידי, והגם שהוא הסכים, יתכן שהוא אמר לו שהוא מסכים רק מחמת הבושה, ולכך לא חייב להיות שהוא יעשה את שליחותו. ואמרת הגמ' שהדא הדין של עירוב ילפא מן ההיא מהדין של מעשרות, וההיא ילפא מן הדא, הדא ילפא מן ההיא, באומר לו אני מערב על ירך וכיון שההצעה באה מצד השליח, ודאי שהוא יעשה את שליחותו, שאינו צריך לעמוד עמו, וההיא ילפא מן הדא, באומר לו בעל הפירות עשר על ידי, שהוא צריך לעמוד עמו.

מסכת פרק ב [ה"א - דף ט] מעשרות

אין תימר למעשרות איתאמרת, כל שכן למידת הדין, אין תימר למידת הדין איתאמרת, הא למעשרות לא. רבי יוסי פשיטא ליה למעשרות איתאמרת, כל שכן למידת הדין.

הן אוכלין וכו': הדא אמרה שביתו טובל לו, אבל לא לאחרים.

ר' יהודה וכו': אמר רבי לעזר, רבי יודה ורבי נחמיה שניהם אמרו דבר אחד, דתנינן תמן, רבי נחמיה אומר, כל שאין אדם בוש מלובל בתוכה - חייבת. אמר רבי יוסי הוינן סברין מימר, מה פליגין רבי נחמיה ורבנין, בחצר שהוא בוש לוכל בכולה, הא מקצתה בוש ומקצתה לא בוש - לא, מן מה דאמר רבי לעזר, רבי יהודה ורבי נחמיה שניהם אמרו דבר אחד, הדא אמרה מקום שהוא בוש פטור, מקום שאינו בוש חייב. אמר רבי יוחנן דברי רבי יהודה, עשו אותו כייחור שהוא נוטה לחצר,

מה פליגין היכן נחלקים רבי נחמיה ורבנין, זה רק בחצר שהוא בוש לוכל בכולה שכל החצר פרוצה, אבל הא מקצתה בוש ומקצתה לא בוש, לא נחלק ר' נחמיה על חכמים, ומודה ר' נחמיה לחכמים שכל החצר מחייבת במעשר, כיון שבחלק מהחצר הוא לא מתבייש לאכול, יש על כולה שם של חצר, אבל מן מה דאמר רבי לעזר, שרבי יהודה ורבי נחמיה שניהם אמרו דבר אחד, א"כ הדא אמרה מוכח מכאן שגם לר' נחמיה מקום שהוא בוש זה פטור, ומקום שאינו בוש זה מחייב במעשרות. אמר רבי יוחנן (שכאן זה לא קשור למחלוקת בין ר' נחמיה לחכמים), ומה שר' יהודה פוטר את בעל החנות א"כ הוא יחזיר את פניו או שישנה את מקום ישיבתו, כיון שדברי - שסברת רבי יהודה הוא, שעשו אותו את בעל החנות כייחור - ענף שהוא נוטה לחצר, שאם היה אילן בגינה (שזה מקום פטור) ונוטה ממנו ענף לחצר, א"כ דינו כחצר, ויכולים לאכול ממנו רק פרי פרי ופטור ממעשרות, וא"כ גם כאן,

ואומרת הגמ' שאין תימר למעשרות איתאמרת, א"כ כל שכן למידת הדין, אבל אין תימר למידת הדין איתאמרת, אבל הא למעשרות לא, והולכים לפי דעת המקבל? ואומרת הגמ' שלרבי יוסי זה פשיטא ליה שלמעשרות איתאמרת, וכל שכן למידת הדין.

הן אוכלין וכו': אומרת הגמ' שהדא אמרה שמוכח מכאן שביתו של אדם טובל לו, אבל לא לאחרים, ולכך בעל החנות חייב במעשר והאחרים פטורים.

ר' יהודה וכו': אמר רבי לעזר, רבי יודה שפוטר עד שיחזיר פניו, ורבי נחמיה, שניהם אמרו דבר אחד, שרק מקום שאדם לא מתבייש לאכול שם, זה מחייב במעשר, דתנינן תמן - לקמן, רבי נחמיה אומר שכל חצר שאין אדם בוש מלובל בתוכה, היא קובעת ומחייבת במעשר, אבל חצר שהיא פרוצה, שהבעה"ב מתבייש לאכול בה, היא לא מחייבת במעשר. אמר רבי יוסי שבהתחלה הוינן סברין מימר רצינו לומר,

מסכת פרק ב [ה"ב - דף ט] מעשרות לה

על דעתיה דרבי יוחנן, באוכל אחת אחת, ובאוכל ברשות הכל, ובמשייר. על דעתיה דרבי לעזר, אפילו אינו אוכל אחת אחת, אפילו אינו אוכל ברשות הכל, ולא שייר.

הלכה ב

מתני' המעלה פירות מגליל ליהודה, או עולה לירושלים, אוכל עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך, וכן בחזירה, רבי מאיר אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה. הרוכלים המחזירין בעיירות, אוכלין עד שהן מגיעין למקום הלינה, רבי יהודה אומר הבית הראשון הוא ביתו.

גמ' המעלה פירות וכו': פירות שלקמן שלא לצורך השבת, וקדשה עליהן השבת, רבי יוחנן אומר השבת טובלת, רבי שמעון בן לקיש אומר אין השבת טובלת.

שם את הפירות (כיון ששם הפירות הם ביוקר), הרי הוא **אוכל** מהפירות עראי (אפי' אם הוא נכנס איתם בדרך לאיזה בית), **עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך**, ושם זה יקבע למעשר (שהרי המוליך למכור בשוק, הפירות נקבעים למעשר), **וכן בחזירה**, שאם הוא התחרט וחוזר לביתו, הוא יכול לאכול מהפירות עד שיגיע לביתו, ורבי מאיר אומר שהוא יכול לאכול מהפירות **עד שהוא מגיע למקום השביתה** למקום שישבות שם בשבת.

הרוכלים המחזירין – המסובבים בעיירות, **אוכלין** מפירותיהם **עד שהן מגיעין למקום הלינה**, רבי יהודה אומר הבית הראשון בעיר שהוא רוצה ללון, זה הוא ביתו. **גמ'** המעלה פירות וכו': פירות שלקטן **שלא לצורך השבת**, וקדשה – ועבר עליהן השבת, רבי יוחנן אומר שהשבת טובלת וקובעת את הפירות למעשר, הגם שהפירות האלו לא מיועדים לשבת, ורבי שמעון בן לקיש אומר שאין השבת טובלת אלא רק פירות שהם לצורך השבת,

שהאחרים יכולים לאכול בלי לעשר, אם בעל החנות אוכל יחד איתם הוא ג"כ פטור מלעשר, כיון שהוא מתבטל לאחרים והחנות לא תקבע לו למעשרות, אא"כ הוא החזיר את פניו, שאז הוא נפרד מהם (וזה דומה לענף הנוטה לחצר), החנות תחייב את הפירות במעשרות, וא"כ אומרת הגמ' **שעל דעתיה דרבי יוחנן**, רק **באוכל בעל החנות אחת אחת, ובאוכל ברשות הכל** יחד עם כולם, ובמשייר מהפירות אצל האחרים, אז בעל החנות פטור ממעשרות, אבל **על דעתיה דרבי לעזר**, אפילו אינו אוכל אחת אחת, אפילו אינו אוכל ברשות הכל, ואפי' אם הוא לא שייר, הכל אותו דין, שאם בעל החנות נמצא במקום שהוא בוש לאכול, הוא פטור ממעשרות, ואם הוא נמצא במקום שהוא לא בוש לאכול, הוא חייב במעשרות.

הלכה ב

מתני' המעלה פירות משדהו הנמצא בגליל ליהודה למוכרם, או שהוא היה עולה לירושלים על מנת למכור

מסכת פרק ב [ה"ב - דף ט] מעשרות

מתיב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן, על דעתך דתימור השבת טובלת, והתנינן המעלה פירות מן הגליל ליהודה, או עולה לירושלים, אוכל עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך, וכן בחזירה, ותני עלה, אפילו לן, אפילו שָׁבַת? אמר ליה ברוצה לשבות, תדע לך שהוא כן, דתני עלה אפילו שָׁבַת בשני, ויש שבתה בשני? אלא ברוצה לשבות, אף הכא ברוצה לשבות.

רמ"א עד שהוא מגיע למקום השביתה: הכל מודים בלינה שאינה טובלת. מה בין לינה מה בין שביתה? אדם מגלגל בלינה, ואין אדם מגלגל בשביתה. בכל מקום אדם לן, ואין אדם שובת בכל מקום. והתני, מעשה ברבי יהושע שהיה מהלך אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל, והיו בני אותן העיירות מביאין להם פירות,

הכוונה היא ברוצה לשבות, שר"מ כבר מחייב במעשרות, וא"כ אף הכא כשחכמים אומרים אפי' שָׁבַת היינו ברוצה לשבות, אבל כשיעבור השבת על הפירות, גם לחכמים הפירות מתחייבים במעשרות, הגם שהם לא מיועדים לשבת.

רמ"א עד שהוא מגיע למקום השביתה: אומרת הגמ' שהכל מודים גם ר"מ, בלינה שאינה טובלת, שואלת הגמ' מה בין לינה מה בין שביתה? ולמה בלינה מודה ר"מ שהבית לא קובע למעשר? מתרצת הגמ' כיון שאדם מגלגל בלינה אדם ישן בכל מקום שהוא מוצא, ולכך זה לא נחשב לקביעות, אבל ואין אדם מגלגל בשביתה, אלא אדם שובת רק במקום מסויים ונות, ולכך הבית שהוא שובת שם נקרא קביעות, שהרי בכל מקום אדם לן, ואין אדם שובת בכל מקום. שואלת הגמ' והתני, מעשה ברבי יהושע שהיה מהלך אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל שם מקום, ללמוד תורה, והיו בני אותן העיירות מביאין להם לר' יהושע ותלמידיו פירות שלא נקבעו למעשר,

מתיב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן על דעתך לשיטתך דתימור שאתה אומר שהשבת טובלת גם פירות שהם לא לצורך השבת, והרי התנינן אצלנו במשנה, המעלה פירות מן הגליל ליהודה, או שהוא עולה לירושלים, אוכל מפירותיו עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך, וכן בחזירה, ותני עלה שאפילו לן, אפילו שָׁבַת, הוא יכול להמשיך לאכול מהפירות, ולכאו' הכוונה היא שאפי' שעבר שבת על הפירות, הם לא נקבעו למעשר, וא"כ ק' על ר' יוחנן? אמר ליה ר' יוחנן, שלא מדובר שעבר על הפירות השבת, אלא ברוצה לשבות דהיינו שאפי' אם הוא הגיע למקום שהוא רוצה לשבות שם, הוא יכול להמשיך לאכול מהפירות (דלא כר"מ), ובאמת כשיעבור השבת, הוא יצטרך להפריש מהפירות את המעשרות, ואומר ר' יוחנן תדע לך שהוא כן שזה הכוונה, דתני עלה על דברי ר"מ, שאפילו שָׁבַת ביום שני, שהפירות מתחייבים במעשרות, וא"כ אומר ר' יוחנן וכי יש שביתה ביום שני? אלא ע"כ

מסכת פרק ב [ה"ב - דף ט] מעשרות לז

ואמרו מה אנו לעשר, אמר להן רבי יהושע, אם לנין אנו כאן, אנו חייבין לעשר, ואם לאו אין אנו חייבין לעשר? אמר רבי זעירא רבי יהושע דעתו נקיה, אמר ליה רבי מנא וכל עמא שטיי? אלא רבי יהושע דלווייתה שכיחא ליה, הוי דו אמר הלינה טובלת, ושאר בני אדם דלית אלווייתה שכיחא לון, אין לינה טובלת. והתנינן רוכלים המחזירין בעיירות אוכלין עד שהן מגיעין למקום הלינה? רבי שמעון בן לקיש אמר בשם רבי הושעיה, כגון אילין דכפר חנניה, דנפקין וסחרין ארבע וחמש קורין, ועיילין דמיכין בבתיהון.

ר' יהודה אומר וכו': תני רבי חלפתא בן שאול, רוצה הוא אדם לפלה עסקיו בבית הראשון שהוא פוגע בו וללון שם.

אצלנו במשנה רוכלים המחזירין בעיירות אוכלין עד שהן מגיעין למקום הלינה? וא"כ מוכח מכאן שמקום הלינה קובע גם ליחיד? מתרצת הגמ' רבי שמעון בן לקיש אמר בשם רבי הושעיה, שכאן מדובר דוקא בכגון אילין הרוכלין דכפר חנניה, דנפקין וסחרין ארבע וחמש קורין, שהם סוחרים בארבע או בחמש כפרים הסמוכים לבתיהם, וברצונם עיילין דמיכין בבתיהון, והם יכולים ללכת וללון בבתיהם, ומזה שהם ישנים במקום אחר, מוכח שהם מצאו מקום לינה נוח, ולכך מקום הלינה קובע להם למעשר.

ר' יהודה אומר וכו': תני רבי חלפתא בן שאול, למה באמת ר' יהודה אומר שהבית הראשון זה כביתו, וקובע למעשר? כיון שרוצה הוא אדם לפלה – להניח את עסקיו בבית הראשון שהוא פוגע בו וללון שם, ולכך זה קובע, הגם שבסופו של דבר לא יתנו לו ללון בבית הראשון.

ואמרו התלמידים לר' יהושע מה אנו לעשר האם צריך לעשר את הפירות? ואמר להן רבי יהושע, אם לנין אנו כאן, א"כ אנו חייבין לעשר, ואם לאו אין אנו חייבין לעשר, וא"כ רואים מכאן שמקום הלינה קובע למעשר? מתרצת הגמ' אמר רבי זעירא שכיון שרבי יהושע דעתו נקיה – איסטניס, לכך מקום הלינה שלו קובע, אמר ליה רבי מנא לר' זעירא וכי כל עמא שטיי, וכי כולם טיפשים שישנים בכל מקום? ובמה ר' יהושע שונה מאחרים? אלא אומרת הגמ' שהחילוק הוא שרבי יהושע דלווייתה שכיחא ליה היות ולר' יהושע היה הרבה תלמידים שהלכו אתו, לכך הוי דו אמר הלינה טובלת מקום הלינה שלהם קובע (כשקבוצה לנה במקום, זה נחשב קביעות). אבל ושאר בני אדם דלית אלווייתה שכיחא לון שאין להם הרבה בני לויה, לכך אין מקום הלינה שלהם טובלת. שואלת הגמ' והרי התנינן

הלכה ג

מתני' פירות שתרמן עד שלא נגמרו מלאכתן, רבי ליעזר אוסר מלוכל מהן עראי, וחכמים מתירין, חוץ מכלכלת התאנים. כלכלת תאנים שתרמה, רבי שמעון מתיר, וחכמים אוסרים. האומר לחבירו הילך איסר זה ותן לי בו חמש תאנים, לא יאכל עד שיעשר, דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב, אמר רבי יהודה, מעשה בגינת וורדים שהיתה בירושלים, והיו תאיניה נמכרות משלש ומארבע באיסר, ולא הפרישו ממנה תרומה ומעשר מעולם.

גמ' פירות שתרמן עד שלא נגמרו מלאכתן: מה נן קיימין, אם בכלכלה של תאנים, דברי הכל אסור, אם בזיתים על השמן, וענבים על היין,

הלכה ג

מתני' פירות שתרמן עד שלא נגמרו מלאכתן למעשרות, רבי ליעזר אוסר מלוכל מהן עראי עד שיגמור להפריש את כל המעשרות, כיון שהפרשת התרומה קובעת למעשרות, וחכמים מתירין לאכול עראי, כיון שהם סוברים שההפרשה לא קובעת למעשרות, חוץ מכלכלת התאנים שבוה ההפרשה קובעת (כיון שבכלכלת התאנים – כשממלאים את הכלי זה נקבע למעשרות, והיות ולאחר שהוא הפריש את התרומה, הוא לא יוסיף בכלכלה הזאת עוד תאנים, כדי שלא יתערבו לו התאנים שהפרישו מהם את התרומה גדולה, יחד עם תאנים שלא הפריש מהם, לכך הם נקבעו למעשרות). כלכלת תאנים שתרמה, רבי שמעון מתיר (הגמ' תבאר את דברי ר"ש), וחכמים אוסרים.

האומר לחבירו הילך איסר (שמונה פרוטות) זה ותן לי בו חמש תאנים, לא

יאכל עד שיעשר דברי רבי מאיר, כיון שמקח קובע גם בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר, רבי יהודה אומר שמקח לא קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר, ולכך הלוקח אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף כמה תאנים, שזה כגורן חייב, אמר רבי יהודה שיש להוכיח שמקח לא קובע למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו, שהרי מעשה בגינת וורדים שהיתה בירושלים, והיו תאיניה נמכרות משלש ומארבע תאנים באיסר, ולא הפרישו ממנה תרומה ומעשר מעולם, כיון שהמוכר היה נותן ללקוחות תאנה תאנה.

גמ' פירות שתרמן עד שלא נגמרו מלאכתן: שואלת הגמ' מה נן קיימין על איזה פירות המשנה מדברת? אם בכלכלה של תאנים, הרי לדברי הכל אסור לאכול מהם עראי לאחר שהפרישו את התרומה, כמו שהמשנה אומרת בהמשך, ואם בזיתים על השמן, או ענבים על היין, ואם

דברי הכל מותר? אלא כי נן קיימין, בתמרים והוא עתיד לדורסן, ובגרוגרות והוא עתיד לדושן, רבי ליעזר אומר תרומה טובלת בפירות שלא נגמרו מלאכתן, ורבנין אמרין אין תרומה טובלת בפירות שלא נגמרו מלאכתן.

ראשון מהו שיטבול? מה נן קיימין, אם בכרי שנתמרח, דברי הכל אסור, אם במעשר ראשון שהקדימו בשבלין, דברי הכל מותר, אלא כי נן קיימין, בתמרים והוא עתיד לדורסן, בגרוגרות והוא עתיד לדושן, והפריש מהן תרומה גדולה, ונמלך להניחן כמות שהן, ועבר והפריש מהן ראשון, אין תימר למפרע נטבלו, תרומה היא טובלת, ואין תימר מיכן ולבא, ראשון מה הוא שיטבול?

תני, הלוקח תמרים והוא עתיד לדורסן, גרוגרות והוא עתיד לדושן,

ראשון, א"כ כאן הרי לדברי הכל מותר לאכול מהתבואה עראי (כיון שהרי חסר מעשה גדול בתבואה, שהרי צריכים עוד לדוש ולזרות את התבואה), שהרי זה כמו שהוא הפריש מהזיתים על השמן? וא"כ היכן נמצאת השאלה? **אלא כי נן קיימין**, אלא השאלה היא **בתמרים והוא עתיד לדורסן**, או בגרוגרות והוא עתיד לדושן, והפריש מהן תרומה גדולה לפני שהוא דש אותם (אך התרומה לא טובלת את הפירות, כיון שזה היה לפני גמר מלאכה). **ונמלך להניחן כמות שהן** שלא לדרוס אותם, **ועבר** – וחזר והפריש מהן מעשר ראשון, וא"כ אין תימר שכיון שהוא נמלך להשאיר אותם כמות שהם, **למפרע הם נטבלו**, א"כ אין מקום לשאלה, שהרי התרומה היא טובלת, אבל **ואין תימר שמיכן ולבא הם נטבלו**, א"כ יש לשאול, מעשר ראשון מה הוא שיטבול? והגמ' נשאת בשאלה.

תני, הלוקח תמרים מע"ה והוא עתיד לדורסן, או גרוגרות והוא עתיד לדושן,

הוא תרם מהזיתים על מה שהוא עתיד לעשות מהם שמן, או אם הוא תרם מהענבים על מה שהוא עתיד לעשות מהם יין, הרי כאן **לדברי הכל** ואפי' לר"א יהיה מותר לאכול לאחר הפרשת התרומה, שהרי התרומה הזאת לא חלה, וא"כ במה חכמים נחלקים על ר"א? מתרצת הגמ' **אלא כי נן קיימין** המחלוקת היא **בתמרים והוא עתיד לדורסן**, או בגרוגרות והוא עתיד לדושן לדחוס אותם, ולעשות מהם עיגולי דבילה, **שרבי ליעזר אומר שהתרומה טובלת בפירות שלא נגמרו מלאכתן** למעשר, ורבנין אמרין שאין התרומה טובלת בפירות שלא נגמרו מלאכתן למעשר.

שואלת הגמ' מעשר ראשון מהו שיטבול? שואלת הגמ' מיד מה נן קיימין היכן נמצאת השאלה? אם בכרי שנתמרח, הרי כאן לדברי הכל אסור, שהרי התבואה כבר נקבעה למעשרות, ואם במעשר ראשון שהקדימו בשבלין, שהלוי בא כשהתבואה עוד היתה בשיבוליה, ולקח את המעשר

מסכת פרק ב [ה"ג - דף י] מעשרות

אסור לוכל מהן עראי, ומתקנן דמאי, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים אוכל מהן עראי ומתקנן ודאי, דברי ר' יוסי ר' הילא רבי לעזר בשם חילפיי. אמר ר' יונה אשכחון כתוב בפניקסיה דחילפיי - אוכל מהן עראי ומתקנן דמאי. וקשיא אם אוכל מהן עראי - מתקנן ודאי, אם מתקנן דמאי - יהא אסור לוכל מהן עראי? רבי יוסי בשם רבי הילא אוכל מהן עראי משום דבר שלא נגמרה מלאכתו, ומתקנן דמאי, מתוך שיודע שביתו טובל, אף הוא מפריש תרומה משעה ראשונה.

כלכלת תאנים וכו': אמר רבי לעזר בכלכלה של כל דבר היא מתניתא.

רבי שמעון מתיר: רבי שמעון מתיר מקל וחומר, ומה אם בשעה שיש עליה זיקת שלשה מעשרות, את אמר מותר, בשעה שאין עליה אלא זיקת שני מעשרות,

שהוא אוכל מהן עראי משום דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשרות, ואפ"ה הוא מתקנן דמאי, כיון שמתוך שהע"ה יודע שכשהוא יכניס את התמרים לבית, ביתו טובל, לכך אף הוא ע"ה מפריש תרומה משעה ראשונה, ולכך הקונה, מפריש מהם רק דמאי, כיון שיתכן שהע"ה הפריש כבר את המעשרות.

כלכלת תאנים וכו': אמר רבי לעזר שבכלכלה של כל דבר של כל פרי שמניחים בכלכלה, היא מתניתא, ולא דוקא תאנים.

רבי שמעון מתיר: מסבירה הגמ' שרבי שמעון מתיר לאכול מהם עראי, מקל וחומר, ומה אם כשהפירות הם טבל, שזה בשעה שיש עליה זיקת - חיוב של שלשה מעשרות, - תרומה גדולה, מעשר ראשון, ומעשר שני או עני, את אמר מותר לאכול מהם עראי, א"כ ודאי שבשעה שאין עליה אלא זיקת שני מעשרות (שהרי הפרישו

אסור לוכל מהן עראי, שהרי המקח קובע למעשרות, ומתקנן דמאי, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים שהוא אוכל מהן עראי ומתקנן ודאי, וצריך להפריש גם את התרומה גדולה, וגם צריך לתת את המעשר ראשון ואת המעשר עני - ללוי ולעני, דברי ר' יוסי ור' הילא ורבי לעזר - זה נוסח הברייתא שנאמרה ע"י שלושת האמוראים בשם חילפיי, אבל אמר ר' יונה אשכחון שנמצא נוסח אחר של הברייתא, שהיה כתוב בפניקסיה דחילפיי, שהוא אוכל מהן עראי ומתקנן דמאי, אבל וקשיא שהרי אם אתה אומר שהוא אוכל מהן עראי כיון שלא נגמרה מלאכתן למעשר, א"כ היה צריך להיות שהוא מתקנן ודאי, כיון שודאי שלא הפרישו מזה את התרו"מ, ואם אתה אומר שהוא מתקנן דמאי כיון שיתכן שנגמרה מלאכתן למעשר, א"כ שיהא אסור לוכל מהן עראי? מתרצת הגמ' רבי יוסי בשם רבי הילא אומר,

לא כל שכן. ראשון מהו שיטבול לשני? מה אם בשעה שיש עליה זיקת שני מעשרות את אמר מותר, בשעה שאין עליה אלא זיקת מעשר אחד, לא כל שכן. הילך איסר וכו': רבי זעירא בשם רבי יוחנן, רבי הילא בשם רבי לעזר, מה פליגינן, בלוקט ונותן לו, אבל בלוקט ואוכל, כל עמא מודיי שהוא אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב. רבי הילא בשם רבי לעזר כשם שהן חלוקין כאן, כך חלוקין בחצר בית שְׁמִירָה, דאמר רבי יוחנן מקח, וחצר, ושבת, אינה תורה, רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש, המחזור מכולן, זו חצר בית שְׁמִירָה.

חברייא בשם רבי יוחנן, כך משיב רבי יודה את רבי מאיר, אין את מודה לי בנותן לבנו שהוא פטור, מה לי הלוקט ונותן לבנו, מה לי הלוקט ונותן לאחר. רבי יודן בעי, מה חמית מימר, בלוקט ונותן לו, או נימר בלוקט ואוכל? אמר רבי

כשם שהן – ר"מ וחכמים חלוקין כאן לעניין מקח, כך חלוקין הם בחצר המשתמרת, דאמר רבי יוחנן שמקח, וחצר, ושבת מה שהם מחייבים במעשרות, זה אינה תורה, וא"כ גם לעניין חצר המשתמרת, לדעת חכמים אם הוא הכניס אחד אחד, זה לא מחייב במעשרות, אבל רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש נחלק, ואומר שהמחזור מכולן הדבר הברור מכולם שמחייב במעשרות גם מן התורה זו חצר בית שְׁמִירָה, וא"כ בזה חכמים יודו לר"מ, שאפי' אם הוא מכניס פרי פרי לחצר, שזה מתחייב במעשרות. חברייא בני הישיבה אמרו בשם רבי יוחנן, שכך משיב רבי יודה את רבי מאיר, ואמר ר' יהודה לר"מ, וכי אין את מודה לי בנותן לבנו פרי פרי שהוא פטור ממעשרות, וא"כ מה לי הלוקט ונותן לבנו, מה לי הלוקט ונותן לאחר. רבי יודן בעי שאל, מה חמית מימר במה ר"מ ור' יהודה נחלקים? האם בשהמוכר לוקט ונותן לו, או נימר אפי' בשהלוקח לוקט ואוכל? אמר רבי

את התרומה גדולה) לא כל שכן, שיכולים לאכול מהפירות עראי! שואלת הגמ' לשיטת ר"ש אם הפרישו גם את המעשר ראשון מהו שיטבול לשני? ויהיה אסור לאכול מהם עראי? אומרת הגמ' שגם כאן יש את הק"ו, ואנחנו אומרים ומה אם בשעה שיש עליה זיקת שני מעשרות את – ר"ש אמר שמותר לאכול מהם עראי, בשעה שאין עליה אלא זיקת מעשר אחד – מעשר שני לא כל שכן שיהיה מותר לאכול מהם עראי? הילך איסר וכו': רבי זעירא בשם רבי יוחנן, ורבי הילא בשם רבי לעזר אומרים, מה פליגינן כל מה שר"מ נחלק ואומר שהמקח קובע למעשר, זה רק בשהמוכר לוקט ונותן לו ללוקח, שכיון שיש כאן מקח בדבר תלוש, לכך ר"מ מחייב, אבל בשהלוקח לוקט ואוכל, כאן כל עמא מודיי גם ר"מ שהוא אוכל אחת אחת ופטור, שהרי המקח היה כשהתאנים היו מחוברים לקרקע – המקח לא יכול לחייב במעשרות, ולכך רק אם צירף חייב. רבי הילא בשם רבי לעזר אומר,

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יא]

מעשרות

מנא, לית כאן בלוקט ואוכל, אלא בלוקט ונותן לו, מן הדא גינת וורדין, אית לך מימר גינת וורדין בלוקט ואוכל?! דו אמר ליה, אין את עליל, את מקלקל וורדייה, לא?! בלוקט ונותן לו, אוף הכא בלוקט ונותן לו. מתניתין פליגא על הווייה דרבי מנא, כרמא אני מוכר לך, אף על פי שאין בו גפנים, הרי זה מכור - שלא מכר לו אלא שמו. פרדיסא אני מוכר לך, אף על פי שאין בו אילנות, הרי זה מכור - שלא מכר לו אלא שמו.

הלכה ד

מתני' האומר לחבירו הילך איסר זה בעשרים תאנים שאבור לי, בורר ואוכל. באשכול שאבור לי, מגרגר ואוכל. ברימון שאבור לי, פורט ואוכל.

אני מוכר לך, אז אף על פי שאין בו אילנות, הרי זה מכור כיון שלא מכר לו אלא שמו, וכיון שלקרקע הזו קוראים פרדס, המכירה חלה, וא"כ אותו דבר לענייננו, יתכן שבכלל לא היו ורדים בגינה, ורק קראו לזה גינת ורדים, ובאמת הקונים היו מלקטים את התאנים מהאילן, וגם בזה נחלקו ר"מ ור' יהודה האם המקח קובע למעשר או לא.

הלכה ד

מתני' האומר לחבירו הילך איסר זה בעבור עשרים תאנים שאבור לי, שאני ילקט מהתאנה שלך, בורר מלקט אחד אחד ואוכל, בלי להפריש תרו"מ, ואם הוא אמר לו הילך איסר זה באשכול שאבור לי, א"כ הוא מגרגר מלקט ענב ענב ואוכל, אבל אם הוא יקצוץ אשכול, זה יתחייב במעשרות, שהרי אנחנו מסתכלים על כל ענב כפרי בנפרד, וא"כ הענבים שבאשכול מצטרפים לגורן. ואם הוא אמר לו הילך איסר זה ברימון שאבור לי, א"כ הוא פורט לוקח גרגיר גרגיר מהאילן ואוכל, אבל אם הוא

מנא, לית כאן שאין מחלוקת בשהלוקח לוקט ואוכל, שבזה גם ר"מ מודה שהמקח לא קובע וכדלעיל, אלא כל המחלוקת היא רק בשהמוכר לוקט ונותן לו, וההוכחה היא מן הדא מהמעשה בגינת וורדין, ששם המוכר הוא היה נותן ללקוחות את התאנים, שהרי וכי אית לך מימר גינת וורדין בלוקט ואוכל? והרי דו - המוכר אמר ליה לקונה אין את עליל אם אתה נכנס לגינה, א"כ את מקלקל את וורדייה, לא?! - וא"כ ע"כ שבלוקט המוכר ונותן לו, וא"כ אוף הכא כל המחלוקת בין ר"מ לחכמים, זה רק בשהמוכר לוקט ונותן לו. ואומרת הגמ' שמתניתין פליגא על הווייה דרבי מנא, על ההוכחה של ר' מנא, שהוא סובר שכשכתוב דבר במשנה, שהכוונה היא שזה בדיוק כמו שכתוב (הווייה זה מלשון קיים), שהרי למדנו בברייתא שאם אחד אומר לשני כרמא אני מוכר לך, אז אף על פי שאין בו בקרקע גפנים, הרי זה מכור, כיון שלא מכר לו אלא שמו, והיות ולקרקע הזו קוראים כרם, המכירה חלה, וכן אם אחד אומר לחבירו, פרדיסא

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יא] מעשרות מג

באבטיח שאבור לי, סופת ואוכל. אבל אם אמר לו בעשרים תאנים אלו, בשני אשכולות אלו, בשני רימונים אלו, בשני אבטיחים אלו, אוכל כדרכו ופטור, מפני שקנה במחובר לקרקע.

השוכר את הפועל לקצות בתאנים, אמר לו על מנת שאוכל תאנים, הוא אוכל ופטור. ע"מ שאוכל אני ובני, או שיאכל בני בשכרי - הוא אוכל ופטור, ובנו אוכל וחייב. על מנת שאוכל בשעת הקציעה ולאחר הקציעה, בשעת הקציעה אוכל ופטור, ולאחר הקציעה אוכל וחייב, שאינו אוכל מן התורה. זה הכלל, האוכל מן התורה פטור, ושאינו אוכל מן התורה חייב.

השוכר את הפועל לקצות בתאנים - שישטח את התאנים ליבוש, ואמר לו הפועל **על מנת שאוכל תאנים**, הרי הוא אוכל ופטור, הגם שהפועל התנה את השכירות באכילה וזה כמקח, אפי"ה כיון שמן התורה יש לפועל זכות לאכול, לכך הוא אוכל ופטור. ואם הפועל אמר לבעה"ב **על מנת שאוכל אני ובני**, או **שיאכל בני בשכרי** - במקומי, הוא הפועל אוכל ופטור, אבל **ובנו אוכל וחייב**, כיון שהתורה לא זיכתה לבן לאכול, ולכך זה כמקח. וכן אם הפועל אמר לבעה"ב **על מנת שאוכל בשעת הקציעה** - בזמן העבודה **ולאחר הקציעה** - ולאחר העבודה, א"כ **בשעת הקציעה** שהתורה זיכתה לפועל לאכול, הפועל אוכל ופטור, ולאחר הקציעה שהתורה לא זיכתה לפועל לאכול, א"כ כשהפועל אוכל הוא חייב, כיון שאינו אוכל מן התורה, אלא זה כחלק משכרו, ולכך זה כמקח, זה הכלל, האוכל מן התורה פטור, ושאינו אוכל מן התורה חייב.

ילקט רימון, זה יתחייב במעשר, שהרי אנחנו מסתכלים על כל גרגיר בנפרד, וא"כ הגרגירים שברימון מצטרפים לגורן. ואם הוא אמר לו הילך איסר זה באבטיח שאבור לי הוא סופת הוא חותך חתיכה חתיכה כשזה מחובר לקרקע ואוכל, אבל אסור לו לקצוץ את כל האבטיח, כיון שהדרך הוא לאכול ממנו חתיכות, א"כ אבטיח שלם זה כגורן ויתחייב במעשרות. ואומרת המשנה שכל זה דוקא אם הקונה לא סימן למוכר איזה אשכול או רימון הוא ילקט, ולכך יש לו דין של לוקח, שאם הוא מצרף כמה פירות, שזה מתחייב במעשרות, אבל אם הוא אמר לו הילך איסר זה בעשרים תאנים אלו, או בשני אשכולות אלו, או בשני רימונים אלו, או בשני אבטיחים אלו, כאן הוא אוכל כדרכו ופטור ממעשרות, מפני שקנה במחובר לקרקע, וכשהוא מלקט - משלו הוא מלקט, ואין כאן מקח שיקבע למעשר, והרי הוא כבעל הקרקע המלקט את פירותיו, שרק ראית פני הבית, מחייב את הפירות במעשר.

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יא] מעשרות

היה עושה בלכסים לא יאכל בבנות שבע, בבנות שבע לא יאכל בלכסים, אבל מונע הוא את עצמו עד שהוא מגיע למקום היפות ואוכל.

המחליף עם חברו זה לוכל וזה לוכל, זה לקצות וזה לקצות, זה לוכל וזה לקצות, חייב, רבי יהודה אומר המחליף לוכל חייב, לקצות פטור.

גמ' מגרגר ואוכל: רבי יוסי בשם רבי יוחנן מגרגר אחת אחת ואוכל, אמר ליה רבי חייא בר ווא וכן רבי הוה עבד.

סופת ואוכל: תני בשם רבי יוסי, אבטיח שספת בו, אפילו כל שהוא. רבי יונה בעי אף ברימון כן.

אמר לו ע"מ שאוכל וכו': למה לי על מנת, אפילו שלא על מנת? רבי אבין בשם רבי שמי' לָכֵן צריכה, אפילו אמר לו על מנת.

מגרגר אחת אחת ענב ענב ואוכל, אמר ליה רבי חייא בר ווא לר' יוסי וכן הרבי שלי (ר' יוחנן) הוה עבד.

סופת ואוכל: תני בשם רבי יוסי, אבטיח שספת בו, אפילו כל שהוא, הוא צריך לאכול את החתיכה, ושלא יצרף עוד חתיכה (כיון שאז זה התחייב במעשר). **רבי יונה בעי** – אמר שאף ברימון כן, שהוא צריך לגרגר גרגיר גרגיר ולאכול, ושלא יצרף כמה גרגירים יחד.

אמר לו על מנת שאוכל וכו': שואלת הגמ' למה לי למה הפועל היה צריך לומר על מנת שאוכל, והרי אפילו שהוא לא יאמר על מנת, הוא יכול לאכול? מתרצת הגמ' רבי אבין בשם רבי שמי' אומר, שלָכֵן צריכה שזה החידוש של המשנה, שאפילו שהפועל התנה מפורש ואמר לו על מנת, זה לא נקרא מקח, והוא אוכל בלי לעשר.

היה הפועל עושה עובד בלכסים מין תאנים לא יאכל בבנות שבע מין אחר של תאנים, או אם הפועל היה עובד בבנות שבע לא יאכל בלכסים, כיון שהתורה זיכתה לפועל לאכול רק ממה שהוא עובד, אבל אם ירצה הפועל, מונע הוא את עצמו מלאכול היכן שהוא עובד במקום התאנים הגרעות, עד שהוא מגיע למקום התאנים היפות לעבוד שם, ואוכל.

המחליף עם חברו תאנים, בין אם זה לוכל – לאכול וזה לוכל, ובין אם זה לקצות לייבש את התאנים וזה לקצות, ובין אם זה לוכל וזה לקצות חייב במעשרות, כיון שר"מ סובר שמקח קובע למעשרות גם בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר, אבל רבי יהודה אומר שהמחליף לוכל חייב כיון שנגמרה מלאכתו למעשר, אבל לקצות פטור.

גמ' מגרגר ואוכל: רבי יוסי בשם רבי יוחנן מסביר את המשנה, שהוא

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יא] מעשרות

תמן תנינן, היה עושה בידיו אבל לא ברגליו, ברגליו אבל לא בידיו, על כתיפו, הרי זה יאכל, ותני עלה בידו - אוגד, ברגליו - מסמך, אפילו על כתיפו - טוען, רבי יוסי בר' יהודא אומר עד שיעשה בידיו וברגליו ובגופו - פֶּשׁוּר, מה שור שהוא עושה בידיו וברגליו ובגופו, אף כל דבר שהוא עושה בידיו וברגליו ובגופו. **תני**, 'דייש' מה דייש מיוחד שהוא בשעת גמר מלאכה ופועל אוכל בו, אף כל שהוא בשעת גמר מלאכה - פועל אוכל בו, יצא המנכש בשום ובבצלים, והמְסַמֵּךְ בגפנים, והעודר תחת הזיתים, הואיל ואין גמר מלאכה, אין פועל אוכל בו. ותני, 'דייש' מה דייש מיוחד שגידוליו מן הארץ, פועל אוכל בו, אף כל דבר שגידוליו מן הארץ פועל אוכל בו, יצא החולב והמְגַבֵּן והמְחַבֵּץ שאין גידולו מן הארץ, אין פועל אוכל בו. 'דייש' מה דייש מיוחד דבר שלא נגמר מלאכתו

תני, דייש הרי נאמר לא תחסום שור בדישו, וא"כ אנחנו אומרים מה דייש מיוחד שהוא בשעת גמר מלאכה ופועל אוכל בו (שהרי אנחנו מקישים את הדין של פועל לדין של דישה). אף כל כך גם לענין הפועל, הוא יכול לאכול בזמן העבודה שלו, רק כשהוא עובד בשעת גמר מלאכה, ואז פועל אוכל בו, יצא המנכש בשום ובבצלים, שהוא עוקר שום מבין שני שומים, כדי שהנשאר בקרקע יגדל טוב, להיות שום גדול, או המְסַמֵּךְ בגפנים ע"י קנים, או העודר תחת הזיתים, הואיל ואין זה בגמר מלאכה, לכך אין פועל אוכל בו. ותני, דייש מה דייש מיוחד שגידוליו מן הארץ, ופועל אוכל בו, אף כל דבר שגידוליו מן הארץ פועל אוכל בו, יצא החולב את הבהמות, או המְגַבֵּן עושה גבינה, או המְחַבֵּץ עושה חמאה, שאין גידולו מן הארץ אין פועל אוכל בו. ועוד לומדים מדייש, מה דייש מיוחד דבר שלא נגמר מלאכתו

תמן ובמסכת ב"מ) תנינן, היה הפועל עושה בידיו אבל לא ברגליו, או ברגליו אבל לא בידיו, או על כתיפו, הרי זה יאכל, ותני עלה ולמדנו על זה בברייתא, מה הכוונה שהוא עובד רק בידו, שהפועל אוגד את הירק, וברגליו שהפועל מסמך, שכשהבעה"ב מכופף את הענף ע"מ ללקט את הפירות הנמצאים בו, הפועל מניח את רגלו על הענף, כדי שהענף לא יחזור למקומו, ואפילו על כתיפו שהפועל טוען על כתיפו את הפירות, ומוליך אותם לבית הבעלים, רבי יוסי בר' יהודא אומר שאם הפועל עובד רק עם ידיו, או רק עם רגליו, הוא לא אוכל, עד שיעשה בידיו וברגליו ובגופו - פֶּשׁוּר בזמן הדישה, שהרי אנחנו מקישים את הדין של פועל לדין של חסימת השור, ולכך אנחנו אומרים מה שור שהוא עושה בידיו וברגליו ובגופו בזמן הדישה, ואסור לחסום אותו, כך אף כל דבר היינו הפועל, רק כשהוא עושה בידיו וברגליו ובכל בגופו, רק אז הוא יכול לאכול בזמן העבודה.

מעשרות פרק ב [ה"ד - דף יא] מסכת

למעשרות פועל אוכל בו, אף כל דבר שלא נגמר מלאכתו למעשרות פועל אוכל בו, יצא הפודל בתמרים, והמפרד בגרוגרות, והיין משקפה, והשמן משירד לעוקה. דייש, מה דייש מיוחד דבר שלא בא לזיקת חלה, אף כל דבר שלא בא לזיקת חלה, יצא הלש והמקטף והאופה.

כתיב, [דברים כג] **פִּי תְּבֹא בְּקָמַת רֶעֶךָ**, יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר, ת"ל **וְחָרַמְשׁ לֹא תִּנְיֵף עַל קָמַת רֶעֶךָ**, את שיש לו רשות להניף, ואי זה זה? זה זה הפועל, איסי בן עקביה אומר, בשאר כל אדם הכתוב מדבר, מה תלמוד לומר **וְחָרַמְשׁ לֹא תִּנְיֵף**? מכאן שאין לו רשות לאכול אלא בשעת הנפת מגל.

תני רבי שמעון בן יוחי אומר, עד איכן דיקדקה התורה בגזל, שצריכה לדון בין אדם לחבירו, עד כדי הנפת מגל, שלא חרב דור המבול אלא מפני הגזל, בתוך

שהחרמש שאתה מניף בשביל רעך, אל תניף לצורכך, ואי זה זה ומי הוא זה שיש לו רשות להניף את החרמש? זה הפועל, איסי בן עקביה אומר, שבשאר כל אדם הכתוב מדבר, דהיינו שיש זכות לכל אחד להיכנס לעבוד בשדה של חבירו, גם אם הבעה"ב לא שכר אותו, ולאכול בזמן העבודה, וא"כ מה תלמוד לומר **וְחָרַמְשׁ לֹא תִּנְיֵף**? אלא מכאן שאין לו רשות לפועל לאכול, אלא בשעת הנפת המגל לצורך הבעה"ב, דהיינו רק בזמן העבודה, ולא לאחריה.

תני רבי שמעון בן יוחי אומר, בא ותראה עד איכן דיקדקה התורה בגזל, שצריכה לדון בין אדם לחבירו, אפי' עד כדי הנפת מגל, דהיינו שאומנם התורה זיכתה לפועל ללקט שיבולים משדה הבעה"ב, אבל **וְחָרַמְשׁ לֹא תִּנְיֵף עַל קָמַת רֶעֶךָ**, כדי שהפועל לא ילקט יותר מדאי שיבולים, והגם שהפועל מלקט רק כדי לאכול מיד את מה שהוא מלקט, שהרי כתוב **וְאֵל בְּלִיָּהּ לֹא תִּתֵּן** אפי"ה אסור לו לקצור את השיבולים ע"י המגל, כדי שילקט

למעשרות, פועל אוכל בו, אף כל דבר שלא נגמר מלאכתו למעשרות, פועל אוכל בו, יצא הפודל מפריד בתמרים, והמפרד בגרוגרות לאחר שדחסו אותם, והיין משקפה שכבר צפו הזגים והחרצנים, והשמן משירד לעוקה לבור, שכיון שנגמרה מלאכתם למעשרות, לכך הפועל לא אוכל מהם בזמן עבודתו. וכן לומדים מדייש, מה דייש מיוחד דבר שלא בא לזיקת - לחיוב חלה, אף כל דבר שלא בא לזיקת חלה, יצא הלש או המקטף המרדד את הבעק, והמחליק אותו במשקה, או האופה, שפועל לא אוכל בזמן שהוא עושה את הפעולות האלו. (וצריך את הדין הזה, ל"ד שנה שכבשו וחילקו את ארץ ישראל, שהיו חייבים בחלה ופטורים מן המעשרות).

כתיב, **פִּי תְּבֹא בְּקָמַת רֶעֶךָ וְקִטְפֵת מְלִילֹת בְּיָדְךָ**, וא"כ יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר, ת"ל **וְחָרַמְשׁ לֹא תִּנְיֵף עַל קָמַת רֶעֶךָ**, דהיינו שהפסוק מדבר באת שיש לו רשות להניף, שהרי התורה אומרת

כך, גדולה מלאכה שפועל עושה במלאכתו ואוכל, ופטור מן הגזל.
כתיב, [דברים כה] לא תחםם שור פְּדִישׁוֹ, אין לי אלא שור בתלוש ואדם במחובר, אדם מהו שיאכל בתלוש? מה אם השור שאינו אוכל במחובר, אוכל בתלוש, אדם שאוכל במחובר, אינו דין שיאכל בתלוש. שור מהו שיאכל במחובר? מה אדם שאינו אוכל בתלוש אוכל במחובר, שור שאוכל בתלוש, אינו דין שיאכל במחובר. אי מה כאן בלא תחםם אף כאן בלא תחםם? תלמוד לומר לא תחםם שור פְּדִישׁוֹ, שור בלא תחםם, ואין אדם בלא תחםם, מיכן אמרו קוצץ הוא אדם על ידי עצמו, על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו ושפחתו הגדולים, ועל ידי אשתו מפני שיש בהן דעת, אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים, ולא על ידי בהמתו, מפני שאין בהן דעת.

מפורש שהוא אוכל בתלוש, אינו דין שיאכל במחובר? שואלת הגמ' היות ואנחנו מקישים את הפועל לשור, א"כ אולי נאמר אי מה כאן אצל שור, הבעה"ב מוזהר בלא תחםם וא"כ אולי נאמר שאף כאן אצל פועל יש את האיסור בלא תחםם? תלמוד לומר לא תחםם שור פְּדִישׁוֹ, וא"כ רק על שור מוזהרים בלא תחםם, ואין הבעה"ב מוזהר על אדם – פועל בלא תחםם, מיכן אמרו חכמים שקוצץ הוא אדם – פועל על ידי עצמו הפועל יכול לְסַכֵּם עם הבעה"ב שהוא לא יאכל בזמן העבודה, והוא יקבל שכר גדול יותר, וכן הפועל יכול לסכם על ידי בשביל בנו ובתו הגדולים (אם הם מסכימים לזה), ועל ידי עבדו ושפחתו הגדולים, ועל ידי אשתו מפני שיש בהן דעת והם יכולים למחול, אבל אינו קוצץ על ידי בשביל בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הקטנים, ולא על ידי בהמתו, מפני שאין בהן דעת, והם לא יכולים למחול.

רק קצת כדי צורכו, ואומר רשב"י למה צריך להיזהר כ"כ מפני הגזל? מפני שלא חרב דור המבול אלא מפני הגזל, בתוך כך – ועם כל זה שהגזל הוא חמור כ"כ, אבל גדולה מלאכה שפועל עושה במלאכתו ואוכל מתבואת הבעה"ב ופטור מן הגזל.
כתיב לא תחםם שור פְּדִישׁוֹ, אין לי אלא כשהשור עובד בתלוש שאסור לחסום אותו, ואדם – פועל במחובר, כמו שכתוב פי תבא בְּקַמַת רֶעֶף, עכשיו שואלת הגמ' אדם – פועל מהו שיאכל בתלוש? אומרת הגמ' שהוא יכול לאכול, ולומדים את זה מק"ו ומה אם השור שאינו אוכל במחובר, אפי"ה הוא אוכל בתלוש, אדם – פועל שאוכל במחובר אינו דין שיאכל בתלוש? שואלת הגמ' שור מהו שיאכל במחובר? אומרת הגמ' שהוא אוכל, ולומדים את זה מק"ו, ומה אדם שאינו אוכל בתלוש דהיינו שאין פסוק מפורש שהוא יכול לאכול בתלוש, אפי"ה הוא אוכל במחובר, שור שיש פסוק

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יא] מעשרות

זה הכלל וכו': לא צריכה, באינו אוכל מן התורה, אבל האוכל מן התורה, לטבול כמקח ויהא חייב? אמר רבי יונה התורה פטרה אותו, דכתיב פְּנֵפֶשֶׁף.

תמן תנינן, היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, בענבים לא יאכל בתאנים, ותנינן היה עושה בכלוסים לא יאכל בבנות שבע, בבנות שבע לא יאכל בכלוסים, ותני עלה היה עושה בייחור זה לא יאכל בייחור אחר? לָכֵן צריכה, אפילו שתיהן בייחור אחד.

כתיב, [שם כג] פִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ, יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר, תלמוד לומר וְאֵל פְּלִיף לֹא תִתֵּן, אבל נותן אֶת לְכִילוֹ של חבירך, ואי זה זה? זה

פשוט שאסור לאכול ממין על מין אחר, ומדוע המשנה צריכה לומר שהעושה בתאנים שלא יאכל בענבים, וכן מהברייתא שהיה עושה בכלוסים לא יאכל בבנות שבע, משמע שרק מבנות שבע הוא לא יכול לאכול, אבל מאילן אחר שמאותו המין הוא יכול לאכול? מתרצת הגמ' שְׁלֵכֵן צריכה שהחידוש של המשנה הוא, שאפילו אם שתיהן בייחור אחד, דהיינו שהגפן היתה מודלית על התאנה, או שהבנות שבע היתה מודלית על הכלוסין, וא"כ היינו אומרים שיהיה מותר לפועל לאכול גם ממין אחר, כיון שזה כמו שהוא ביחור אחד, לכך אומרת המשנה והברייתא שכיון שזה שני מינים, שלא יאכל ממין אחד כשהוא מתעסק במין אחר.

כתיב פִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ א"כ יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר, תלמוד לומר וְאֵל פְּלִיף לֹא תִתֵּן משמע שדוקא לכלי שלך לֹא תִתֵּן, אבל נותן אֶת לְכִילוֹ של חבירך, דהיינו שיש כלי שאתה צריך לתת שם ענבים, ואי זה זה? זה

זה הכלל וכו': אומרת הגמ' לא צריכה זה דבר פשוט באינו אוכל שאם אין לפועל זכות לאכול מן התורה, שכשהוא אוכל, הוא חייב במעשרות, כיון שזה כמקח, אבל שואלת הגמ' אולי גם פועל האוכל מן התורה, כשהוא התנה מפורש עם הבעה"ב שהוא יאכל, לטבול – שהפירות יהיו אסורים כטבול, כמקח רגיל, ויהא חייב במעשרות? מתרצת הגמ' אמר רבי יונה שכיון שהתורה פטרה אותו דכתיב פְּנֵפֶשֶׁף, וא"כ אנחנו אומרים מה הבעה"ב אוכל ופטור מן המעשרות, אף פועל אוכל ופטור, והתנאי שלו לא מעלה ולא מוריד, ולכך הוא לא צריך לעשר את הפירות. **תמן** (במסכת ב"מ) תנינן, היה הפועל עושה בתאנים לא יאכל בענבים, בענבים לא יאכל בתאנים, ותנינן ולמדנו בברייתא היה עושה בכלוסים (מין תאנים) לא יאכל בבנות שבע (מין אחר של תאנים) בבנות שבע לא יאכל בכלוסים, וא"כ שואלת הגמ' הרי ותני עלה למדנו שם בברייתא, שאם הפועל היה עושה בייחור ענף זה לא יאכל בייחור אחר, וא"כ

הפועל. 'וְאֶכְלֶתָ עֲנָבִים' וכי אין אנו יודעין שאין בכרם לוכל אלא ענבים, מה תלמוד לומר וְאֶכְלֶתָ עֲנָבִים? אלא מיכן שאם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, בענבים לא יאכל בתאנים. 'כִּנְפֶשֶׁךָ' כל דבר שהיצר תאב. 'כִּנְפֶשֶׁךָ' כל דבר שהוא פטור מן המעשרות. מה את אוכל ופטור - אף פועל אוכל ופטור. 'כִּנְפֶשֶׁךָ' מיכן היה רבי אלעזר חסמא אומר, לא יאכל הפועל יותר על שכרו, מניין שנפשו קרוייה שכרו? רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינא נאמר כאן נפשו ונאמר להלן נפשו, דכתיב [דברים כד] וְאֵלָיו הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ, מה נפשו האמורה להלן שכרו, אף כאן שכרו. 'שְׂבַעֲךָ' שלא יהא אוכל ומקיא. 'שְׂבַעֲךָ' שלא יהא מקלף בתאנים, ומצמיץ בענבים. רשאים הפועלים לטבל פיתם בציר, בשביל שיאכלו ענבים הרבה. רשאי בעל הבית להשקותן יין, בשביל שלא יאכלו ענבים הרבה. רשאי בעל הפרה להרעיבה בלילה, בשביל שתאכל הרבה בשעה שהיא דשה. רשאי בעל הבית

כמו השכר שלך, ומניין שנפשו קרוייה שכרו? רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינא אומר, הרי נאמר כאן נפשו 'כִּנְפֶשֶׁךָ' ונאמר להלן נפשו, דכתיב וְאֵלָיו הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ, וא"כ מה נפשו האמורה להלן זה שכרו, אף כאן זה שכרו. כתוב בפסוק 'שְׂבַעֲךָ' ומכאן שלא יהא אוכל ומקיא, אלא שהפועל יאכל ע"מ לשבוע. וכן 'שְׂבַעֲךָ' היינו שלא יהא מקלף בתאנים, ומצמיץ - מוצץ בענבים, אלא שיאכל את כל התאנה או את כל הענב, כדרך שאוכלים כדי לִשְׂבֹּעַ. ואומרת הברייתא שרשאים הפועלים לטבל פיתם בציר שזה חריף בשביל שיע"ז יאכלו ענבים הרבה, ומצד שני רשאי הבעל הבית להשקותן את הפועלים יין, בשביל שלא יאכלו ענבים הרבה. וכן רשאי בעל הפרה כשהוא משכיר את פרתו להרעיבה בלילה, בשביל שתאכל הרבה בשעה שהיא דשה אצל השוכר, ומצד שני רשאי בעל הבית (בעל התבואה)

הפועל. כתוב בפסוק 'וְאֶכְלֶתָ עֲנָבִים' ואומרת הגמ' למה כתוב "ענבים" והרי היה מספיק לכתוב 'ואכלת' שהרי וכי אין אנו יודעין שאין בכרם לוכל אלא ענבים, וא"כ מה תלמוד לומר וְאֶכְלֶתָ עֲנָבִים? אלא מיכן שאם היה עושה בתאנים שלא יאכל בענבים, בענבים שלא יאכל בתאנים וכדלעיל. כתוב בפסוק 'כִּנְפֶשֶׁךָ' ומכאן שהפועל יכול לאכול כל דבר שהיצר תאב, אבל אסור לו לאכול אכילה גסה. וכן לומדים מכאן 'כִּנְפֶשֶׁךָ' שכל דבר שהוא - הבעה"ב פטור מן המעשרות, גם הפועל יכול לאכול בלי לעשר, שהרי אנחנו דורשים ואומרים שהפועל אוכל כנפש הבעה"ב, מה את הבעה"ב אוכל ופטור מן המעשרות, אף פועל אוכל ופטור, וזה לא מתחייב כמקח. ועוד לומדים מכאן, 'כִּנְפֶשֶׁךָ' מיכן היה רבי אלעזר חסמא אומר, שלא יאכל הפועל יותר על שכרו, שהרי התורה אומרת שהפועל יכול לאכול רק "כנפשך" דהיינו

מסכת פרק ב [ה"ד - דף יב] מעשרות

להאכילה פקיעי עמיר, בשביל שלא תאכל הרבה בשעה שהיא דשה. רבי אבהו אמר התריגו לבהמין. רבי חנניא מייכלין דבילה. רבי מנא מיכלין איסטפניני.

תני רבי חייה, אוכל פועל אשכול ראשון. תני אשכול אחרון. רבי שמואל בשם רבי הילא נתנו לסל אסור, אמר רבי יוסי לְכֵן צריכה, כשהיה הוא בוצר ואחר מוליד, אבל אם היה הוא בוצר הוא מוליד - בתחילה אוכל משום הלכות מדינה, ולבסוף אוכל משום פועלין, דתנינן הפועלים אוכלין בהליכתן מאומן לאומן, ובחזירתן מן הגת, ובחמור שהיא פורקת.

תני, מערים אדם על פועליו, להיות אוכלין תשע וקוצין אחת. אית תַּנִּי תַּנִּי

יוסי לְכֵן צריכה, שדברי ר' שמואל נאמרו רק כשהיה הוא בוצר ואחר מוליד את הפירות, ולכך אסור לבוצר לקחת מהסל ולאכול, אבל אם היה הוא בוצר והוא המוליד, א"כ הוא יכול לקחת מהסל ולאכול, כיון שבתחילה כשהוא שומר על הסל, הוא אוכל משום הלכות מדינה - מדרבנן, ולבסוף כשהוא מוליד את הסל, הוא אוכל משום פועלין - מן התורה (ובדלעיל שגם אם הוא עושה רק עם כתיפו, הוא אוכל). דתנינן הפועלים אוכלין בהליכתן מאומן לאומן משורת גפנים לשורה אחרת, ובחזירתן מן הגת, ובחמור שהיא פורקת, וא"כ מוכח מכאן שהפועלים אוכלים בתלוש כל זמן שלא נגמרה מלאכתן.

תני, מערים אדם על המעשרות, ואומר אדם לקונה, שיהיה כפועליו, ולהיות אוכלין תשע תאנים בלי להפריש מהם מעשרות, וקוצין אחת, והקונה קוצץ מהאילן תאנה אחת למוכר, ועי"ז הוא נעשה כפועל שאוכל בלי להפריש את המעשרות, ומחמת שהוא קוצץ תאנה אחת, הוא יכול אפי' תשע תאנים. ואמרת הגמ' שאית תַּנִּי תַּנִּי

להאכילה את הפרה לפני שהיא דשה, בפקיעי עמיר - תבן בשביל שלא תאכל הרבה בשעה שהיא דשה. רבי אבהו אמר התריגו לבהמין תביאו לפועלים העובדים עם הבהמות (כמו שהעובד עם חמור נקרא חֲמֵר, כך העובדים עם שאר הבהמות נקראים פְּהָמִין) אתרוגים, כדי שלא יאכלו הרבה מהפירות בשעת העבודה. וכן רבי חנניא מייכלין דבילה היה מאכיל את פועליו בדבלות, כדי שלא יאכלו הרבה מהפירות בשעת העבודה, וכן רבי מנא מיכלין איסטפניני היה מאכיל את פועליו בגזר, כדי שלא יאכלו הרבה מהפירות בשעת העבודה.

תני רבי חייה, אוכל פועל אפי' את האשכול הראשון, ואפי' שהפועל עדיין לא נתן לכליו של הבעה"ב, מותר לו לאכול, **תני** אבל בברייתא אחרת למדנו, שהפועל יכול לאכול רק את האשכול האחרון היינו השני, כיון שאינו יכול לאכול לפני שנתן לכליו של הבעה"ב. **רבי שמואל בשם רבי הילא** אומר, שאם הפועל נתנו את הפרי לסל אסור לקחת אותו בחזרה ולאכול אותו, אמר רבי

קוצין תשע ואוכלין אחת, ניהא, אוכלין תשע וקוצין אחת, קוצין תשע ואוכלין אחת מאי רבותא? אמר רבי אבין שלא תאמר יַעֲשֶׂה כלאחר גמר מלאכה ויהא חייב. **המחליף עם חבירו וכו':** ניהא לאכול חייב, לקצות חייב? אמר רבי לעזר דרבי מאיר היא, דרבי מאיר אמר מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן. אמר רבי לעזר, רבי מאיר ורבי לעזר שניהן אמרו דבר אחד, כמה דרבי לעזר אומר תרומה טובלת בפירות שלא נגמרה מלאכתן, כן רבי מאיר אומר מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן.

הדרן עלך פרק היה עובר בשוק

זה כמקח לאחר גמר מלאכה, אבל אם הם מחליפים בשביל לקצות, למה התאנים יהיו חייבות במעשרות, והרי לא נגמרה מלאכתן למעשר? מתרצת הגמ' אמר רבי לעזר שהמשנה שלנו מדברי רבי מאיר היא, דרבי מאיר אמר מקח טובל אפי' בפירות שלא נגמרה מלאכתן למעשרות.

אמר רבי לעזר, רבי מאיר ורבי אליעזר שניהן אמרו דבר אחד, כמה דרבי אליעזר אומר שתרומה טובלת (שאם הפרישו את התרומה מהפירות, אסור לאכול מהם עראי, עד שיפריש את כל המעשרות), אפי' בפירות שלא נגמרה מלאכתן, כן רבי מאיר אומר שמקח טובל אפי' בפירות שלא נגמרה מלאכתן.

הדרן עלך בלי נדר פרק היה עובר בשוק

שהקונה קוצין קוצין תשע תאנים ואוכלין אחת, שואלת הגמ' שזה ניהא מובן כשכתוב אוכלין תשע וקוצין אחת שיש בזה חידוש, שאפי' שאין הדרך כך, וזה נראה כעורמה, אפי"ה זה מותר, אלא מה שכתוב בברייתא האחרת שקוצין תשע ואוכלין אחת מאי רבותא מה חידוש יש בזה? מתרצת הגמ' אמר רבי אבין שהחידוש הוא שמותר לאכול את התאנה גם לאחר שהם קצצו את התאנים, שלא תאמר שזה יַעֲשֶׂה כלאחר גמר מלאכה וא"כ הוא יהא חייב במעשרות, קמ"ל שזה לא נקרא גמר מלאכה, ויש לו זכות לאכול כפועל, ולכך זה פטור ממעשרות.

המחליף עם חבירו וכו': שואלת הגמ' שזה ניהא מובן, כשמחליפים בשביל לאכול שהתאנים יהיו חייבות במעשרות, שהרי

פרק ג הלכה א

מתני' המעביר תאנים בחצרו לקצות, בניו ובני ביתו אוכלין ופטורין, והפועלין שעמו - בזמן שאין להן עליו מזונות, אבל אם יש להן עליו מזונות - הרי אלו לא יאכלו. המוציא פועליו לשרדה בזמן שאין להן עליו מזונות - אוכלין ופטורין, אבל אם יש להן עליו מזונות - אוכלין אחת אחת מן התאינה, אבל לא מן הסל, ולא מן הקופות, ולא מן המוקצה. השוכר את הפועל לעשות עמו בזיתים, אמר לו על מנת לוכל זיתים, אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב. לנכש בבצלים, אמר לו על מנת לוכל ירק, מקרטם עלה עלה ואוכל, ואם צירף חייב.

גמ' המעביר תאנים וכו': הוא עצמו מהו שיאכל? רב אמר הוא אסור לוכל, עולא ב"ר ישמעאל בשם רבי לעזר הוא מותר לוכל, רב כרבי מאיר,

הלכה א

מתני' המעביר תאנים בחצרו בשביל לקצות ליבש את התאנים (במקום אחר), בניו ובני ביתו - אשתו אוכלין ופטורין, כיון שהחצר לא קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשרות, וכן הפועלין (מדובר בסתם פועלים) שעמו, יכולים לאכול בזמן שאין להן עליו חיוב מזונות (שהוא לא התחייב לתת להם מזונות), אבל אם יש להן עליו חיוב מזונות (שהבעה"ב התחייב לתת להם מזונות), א"כ זה כמקח, ולכך הרי אלו לא יאכלו עד שיעשרו. המוציא פועליו לעבוד בשרדה (שלא בלקיטת התאנים), בזמן שאין להן עליו חיוב מזונות, א"כ הם אוכלין מהתאנים ופטורין, אבל אם יש להן עליו חיוב מזונות א"כ זה כמקח, ולכך הם אוכלין רק אחת אחת מן התאינה, אבל לא מן הסל ולא מן הקופות ולא מן המוקצה, שכיון שהיה

לתאנים צירוף ע"י הסל או הקופה, לכך התאנים חייבים במעשרות. השוכר את הפועל לעשות עמו בזיתים לעדור או לנכש את העשבים (אבל לא בלקיטת הזיתים), ואמר לו הפועל שהוא יעבוד בשרדה על מנת לוכל זיתים, א"כ הוא אוכל רק אחת אחת ופטור, ואם צירף כמה זיתים יחד, הזיתים חייבים במעשרות, כיון שזה כמקח, וכן השוכר את הפועל לנכש בבצלים, ואמר לו הפועל על מנת לוכל ירק, א"כ הוא מקרטם מלקט עלה עלה ואוכל, ואם צירף כמה עלים, הם חייבים במעשרות, כיון שזה כמקח. **גמ'** המעביר תאנים וכו': שואלת הגמ' הוא הבעה"ב בעצמו מהו שיאכל מהתאנים? אומרת הגמ' שרב אמר הוא אסור לוכל, ועולא ב"ר ישמעאל בשם רבי לעזר אומר, שהוא מותר לוכל, מסבירה הגמ' כיון שרב סובר כרבי מאיר שמקח מחייב גם בדבר שלא נגמרה מלאכתו,

רבי לעזר כרבנן. רב כרבי מאיר? אין כרבי מאיר אפילו בניו ובני ביתו יהו אסורין? אלא רב כרבי, ורבי לעזר כרבנין, דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי רבי יוסי בן שאול בשם רבי, אין אוכלין על המוקצה אלא על מקומו. דברי חכמים? רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי, אוכלין על המוקצה בין על מקומו בין שלא על מקומו. מותיב רבי יוסי בן שאול לרבי, והתנינן החרובין עד שלא כינסן לראש הגג מוריד מהם לבהמה ופטור? אמר ליה לא תתיביני חרובין, חרובין מאכל בהמה הן. על דעתיה דרב, מה בין הוא, מה בין בניו? הוא על ידי שהמוקצה תלוי בו - אסור, בניו שאין מוקצה תלוי בהן - מותרין. ניהא בניו, ובני ביתו ואין לה עליו

והתנינן לקמן החרובין עד שלא כינסן לראש הגג שזה גורנן למעשר, מוריד מהם לבהמה ופטור, כיון שאכילתן - אכילת עראי (הגמ' אומרת לקמן שגם לאדם מותר לאכול עראי מהחרובים, ומה שמוזכר בהמה, מכיון שאין דרך של בני אדם לאכול בשוק), וא"כ מוכח מהמשנה שאוכלין על המוקצה גם שלא במקומו? אמר ליה רבי לא תתיביני אל תשאל אותי מהדין של חרובין, כיון שחרובין זה מאכל בהמה הן, וכל חיוב המעשרות שלהם זה רק מדרבנן, ולכך חכמים הקילו. שואלת הגמ' על דעתיה דרב לשיטת רב מה בין הוא שאסור לו לאכול בחצר, ומה בין בניו שמותר להם לאכול בחצר? מתרצת הגמ' הוא על ידי שהמוקצה תלוי בו וא"כ יש לחשוש שמא הוא יתחרט מלעשות את התאנים לקציעות, ולכך אסור לו לאכול שלא במקום עשיית הקציעות, אבל בניו שאין מוקצה תלוי בהן, לכך הם מותרין לאכול שלא במקום עשיית הקציעות. שואלת הגמ' זה ניהא - מובן, שבניו יכולים לאכול מהתאנים, אלא שואלת הגמ' למה ובני ביתו - אשתו, יכולה לאכול מהתאנים? וכי אין לה עליו

ולכך גם החצר קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו, וכיון שהחצר שלו, לכך אסור לבעה"ב לאכול מהתאנים, ורבי לעזר כרבנן, וכשם שחכמים סוברים שמקח לא קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו, כך גם החצר לא קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. שואלת הגמ' אם רב אמר את דבריו כרבי מאיר? א"כ אין כרבי מאיר אפילו בניו ובני ביתו יהו אסורין לאכול מהתאנים? שהרי הם מתבטלים לבעה"ב, אלא רב אמר את דבריו כרבי, ורבי לעזר כרבנין, דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי ורבי יוסי בן שאול אמר בשם רבי, שאין אוכלין על המוקצה אלא על מקומו, רק במקום שמייבשים את התאנים, אבל שלא במקום המוקצה אסור לאכול, כיון שחוששים שמא הוא יתחרט והוא לא יעשה את התאנים לקציעות, וא"כ הם נקבעים כבר למעשר. שואלת הגמ' ודברי חכמים ומה חכמים סוברים? רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי אומר, שאוכלין על המוקצה בין על מקומו בין שלא על מקומו. מותיב רבי יוסי בן שאול לשיטת רבי שאסור לאכול שלא במקומו,

מסכת פרק ג [ה"א - דף יג] מעשרות

מזונות? כמאן דאמר אין מזונות לאשה דבר תורה, ואפילו למ"ד יש לאשה מזונות דבר תורה, כהדא דתני, אין בית דין פוסקין מזונות לאשה מדמי שביעית, אבל נזונת היא אצל בעלה שביעית. אפילו למאן דאמר יש לה עליו מזונות, אין לה עליו בית דירה? כהדא דתני, אנשים ששיתפו שלא מדעת הנשים, שיתופן שיתוף, נשים ששיתפו שלא מדעת אנשים, אין שיתופן שיתוף. ויעשו אותה כפועל שאינו יפה שוה פרוטה? הדא אמרה שלא עשו אותה כפועל שאינו יפה שוה פרוטה. תני, וכולן שנכנסו משרה לעיר, נמבלו.

מתניתין, דרבי, דתני, הביא תאנים מן השדה והעבירן בחצירו לאוכלן בראש גגו,

בחצר, כיון שאם היה לה זכות בחצר, היה מועיל העירוב שהיא מערבת. שואלת הגמ' למה באמת העירוב שהאשה נותנת שלא מדעת בעלה לא מועיל? ויעשו אותה את האשה כפועל שאפי' שהוא אינו יפה שוה פרוטה, אם הוא נותן לעירוב, אפי' שלא מדעת הבעה"ב זה מועיל? מתרצת הגמ' הדא אמרה מוכח מכאן שלא עשו אותה אפי' כפועל שאינו יפה שוה פרוטה, ולכך היא לא יכולה לתת עירוב שלא מדעת בעלה. תני, וכולן שנכנסו אם הוא הכניס את התאנים מהשדה לעיר, דהיינו שהוא צבר את התאנים לקצות בשדה, והכניס קצת תאנים לעיר נטבלו, כיון שהוא לא יחזיר לשדה את התאנים שישארו לו ממה שהכניס לעיר, ולכך נגמרה מלאכתן למעשרות. מתניתין שאמרה שהמעביר תאנים בחצירו בשביל לקצות שהוא פטור, ששמע שאם הוא מעביר את התאנים שלא ע"מ לקצות, שהם מתחייבים, הגם שהוא לא מתכוון להשאיר אותם בחצר, זה מדברי רבי, דתני, הביא תאנים מן השדה והעבירן בחצירו ע"מ לאוכלן בראש גגו,

מזונות, וא"כ שיהיה זה כמקח, שזה קובע למעשרות? מתרצת הגמ' שזה הולך כמאן דאמר שאין מזונות לאשה דבר תורה – מן התורה, ולכך זה לא כמקח, אלא זה רק כמתנה בעלמא. ואומרת הגמ' ואפילו למ"ד שיש לאשה מזונות דבר תורה, מותר לה לאכול מהתאנים, וזה כהדא דתני, אין בית דין פוסקין מזונות לאשה מדמי שביעית, שהרי זה כפריעת חוב, ואסור לפרוע חובות מדמי שביעית, אבל נזונת היא אצל בעלה מפירות שביעית, כיון שהדרך הוא לפרנס את האשה גם לולי החיוב, ולכך זה לא כפריעת חוב, וגם כאן לענין המעשרות זה לא כמקח. שואלת הגמ' ואפילו למאן דאמר יש לה עליו מזונות, איך היא יכולה לאכול מהתאנים, וכי אין לה עליו בית דירה וא"כ שהחצר תקבע בשבילה את התאנים למעשרות? מתרצת הגמ' שהחצר לא שייכת לאשה, וזה כהדא דתני, אנשים ששיתפו שיתופי מבואות, או עירובי חצירות שלא מדעת הנשים שיתופן שיתוף, אבל נשים ששיתפו שלא מדעת האנשים אין שיתופן שיתוף, ומוכח שאין לאשה זכות

מסכת פרק ג [ה"א - דף יג] מעשרות נה

רבי מחייב, רבי יוסי בר' יהודה פוטר, הווי מאן תנא המעביר תאנים בחצירו לקצות הא לא לקצות חייב, רבי. והדא דתני, הביא תאנים מן השדה לאוכלן בחצר שאינה משתמרת, ושכח והכניסן לתוך ביתו, או שהכניסום התינוקות, הרי זה מחזירן למקומן ואוכל, לא אמרו אלא שוגג, הא מויד אסור, מאן תניתה, רבי. רבי עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר, רבי ורבי יוסי בר' יהודה היו מכניסין את הכלכלה לאחורי הגנות, ראה אותן רבי יודה בר' אלעאי אמר להן, ראו מה ביניכם לראשונים, רבי עקיבה היה לוקח שלשה מינין בפרוטה בשביל לעשר מכל מין ומין, ואתם מכניסין את הכלכלה לאחורי הגנות. מה לי לאחורי הגנות, אפילו הכניסם בחצירו לאוכלן בראש גגו, ולא רבי יוסי בר' יהודה היא? בגין רבי דהוה עימיה.

מכניסין את הכלכלה לאחורי הגנות, דהיינו שהם העלו את התאנים לגג מאחורי הבית, ולא העבירו אותם דרך החצר, כדי שהתאנים יהיו פטורים ממעשרות, וראה אותן רבי יודה בר' אלעאי ואמר להן ראו מה ביניכם שאתם פוטרים את עצמכם ממעשרות, לראשונים שחייבו את עצמם במעשרות, שהרי רבי עקיבה היה לוקח שלשה מינין של פירות בפרוטה, בשביל לעשר מכל מין ומין כדי לקיים שלשה פעמים את מצות המעשרות (ולכך הוא לא לקח את כל הפירות ממין אחד), ואתם מכניסין את הכלכלה לאחורי הגנות, כדי לפטור את עצמכם ממעשרות. שואלת הגמ' מה לי לאחורי הגנות למה הם היו צריכים להעלות את התאנים לגג שלא דרך החצר, והרי אפילו הכניסם בחצירו ע"מ לאוכלן בראש גגו, התאנים יהיו פטורים ממעשרות, שהרי וכי לא רבי יוסי בר' יהודה היא שפוטר ממעשר אם הכניסו את הפירות בחצר ע"מ להעלותם לגג? מתרצת הגמ' בגין רבי דהוה עימיה, כיון שרבי היה איתו – עם ר' יוסי בר' יהודה, והרי רבי מחייב בפירות

רבי מחייב במעשרות, ורבי יוסי בר' יהודה פוטר, א"כ הווי מאן תנא מי אמר את המשנה שהמעביר תאנים בחצירו לקצות שמשמע הא שלא לקצות שהם חייבים במעשרות, זה כדברי רבי. ואומרת הגמ' והדא דתני, ומה שלמדנו בברייתא שאם הוא הביא תאנים מן השדה ע"מ לאוכלן בחצר שאינה משתמרת שהיא לא מחייבת במעשרות, ושכח והכניסן לתוך ביתו, או שהכניסום התינוקות לבית, הרי זה מחזירן למקומן לחצר שאינה משתמרת ואוכל בלי לעשר את התאנים, ולא אמרו שהכנסה לבית לא מחייבת במעשרות אלא כשהכניס בשוגג, אבל הא אם הוא הכניס את התאנים לבית במזיד ע"מ לאוכלן בחצר שאינה משתמרת, שאסור לו לאכול את התאנים בלי לעשר, מאן תניתה מי אמר את הברייתא? רבי, שהרי לשיטת ר' יוסי בר' יהודה, אפי' אם הוא מעביר בכוונה את התאנים דרך הבית ע"מ לאוכלן בחצר שאינה משתמרת, הם פטורים ממעשרות. רבי עולא בר ישמעאל אומר בשם רבי לעזר, שהיה מעשה ברבי ורבי יוסי בר' יהודה שהיו

מסכת פרק ג [ה"א - דף יד] מעשרות

חמתון חד סבא, אמר לון יהבון לי אתון? אמרון ליה אין, אמר לון לאבוכון דבשמיא לא יהביתון, ולי יהביתון?

רבי יוחנן כרבי, ורבי שמעון בן לקיש כרבי יוסי בר' יודה? רבי יוחנן כרבי, ואפילו דיסבור כרבי יוסי בר' יודה, חומר היא בשבת - שכן נשרים שנשרו מאיליהן אסורים. רבי שמעון בן לקיש כרבי יוסי בר' יודה, ואפילו דיסבור כרבי, חומר היא בְּחֶצֶר בֵּית שְׁמִירָה - דאמר ר' יוחנן מקח וחצר ושבת אינן תורה, רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש המחזור מכולן, זה חצר בית שְׁמִירָה.

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי, היו לו שתי חצירות אחת במגדלא

בשבת שהיא קובעת גם פירות שנלקטו שלא לצורך השבת, **שכן נשרים** - שהרי גם פירות שנשרו מאיליהן ועבר עליהם השבת אסורים, משא"כ בחצר, שאם העבירו בחצר פירות שלא מדעת הבעלים, הם לא התחייבו במעשרות, כדלעיל. וכן אומרת הגמ' שאומנם לכאור' **רבי שמעון בן לקיש** סובר **כרבי יוסי בר' יודה** אבל **ואפילו דיסבור** ורשב"ל יכול לסבור גם **כרבי**, שהרי **חומר היא בְּחֶצֶר בֵּית שְׁמִירָה** בחצר המשתמרת, **דאמר ר' יוחנן** שמקח וחצר ושבת אינן תורה, אלא הם קובעים למעשרות רק מדרבנן, אבל **רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש** נחלק ואומר, שהמחזור מכולן הדבר הברור מכולם (מכל ששת הדברים הקובעים למעשרות), שמחייב במעשרות גם מן התורה, זה חצר בֵּית שְׁמִירָה, וכיון שחצר מחייבת מן התורה, לכך בזה מחמירים, שאפי"אם הוא רק מעביר את הפירות דרך החצר, זה מחייב במעשרות, אבל שבת שמחייבת רק מדרבנן, לכך היא לא מחייבת פירות שנלקטו שלא לצורך השבת. רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי אומר, שאם היו לו שתי חצירות, אחת במגדלא

שעברו בחצר כדי לעלותם לגג, לכך הם היו צריכים להעלות את הכלכלה לגג מאחורי הבית. וכן חמתון חד סבא ראה אותם חכם זקן ואמר לון ושאל אותם, האם יהבון לי אתון האם תביאו לי מהתאנים? אמרון ליה אין - כן, אמר לון אותו חכם זקן, לאבוכון דבשמיא לא יהביתון שהרי פטרתם את עצמכם ממעשר, ולי יהביתון? דהיינו החכם הזקן ג"כ הוכיח אותם על שפטרו את עצמם מהמעשרות, שהרי זה לא טוב להיפטר מן המצוות.

לעיל למדנו מחלוקת בין ר' יוחנן לרשב"ל האם השבת קובעת גם לפירות שלא נלקטו לצורך השבת, שר' יוחנן סובר שהשבת קובעת, ורשב"ל סובר שהשבת קובעת רק לפירות שנלקטו לצורך השבת. וא"כ שואלת הגמ' שאולי נאמר שרבי יוחנן סובר כרבי שמחייב אם מעבירים את הפירות בחצר ע"מ להעלותם לגג, ורבי שמעון בן לקיש הפוטר, סובר כרבי יוסי בר' יודה? חוזרת הגמ' ואומרת, שאומנם לכאור' רבי יוחנן סובר כרבי אבל ואפילו דיסבור ור' יוחנן יכול גם לסבור כרבי יוסי בר' יודה, וחומר היא

מסכת פרק ג [ה"א - דף יד] מעשרות

ואחת בטיבריא, העבירו בוז שבמגדלא לאוכלן בוז שבטיבריא - מכיון שהעבירן דרך היתר מותר. אתיא דרבי שמעון בן יוחי כרבי יוסי בר' יודה, ורובה מן דרבי יוסי בר' יודה, מה דאמר רבי יוסי בר' יודה בעומד במקום פטור, מה דאמר רבי שמעון בן יוחאי בעומד במקום חיוב - מכיון שהעבירן דרך היתר, מותר. רבי אליעזר דרובא מן תרוויהון, דרבי ליעזר אמר מכיון שהתחיל בהן דרך היתר מותר.

אבל לא מן הסל וכו': ניחא לא מן הסל ולא מן הקופה, אבל ולא מן המוקצה? כמה דתימר תמן מלקט אחת אחת ואוכל ואם צירף חיוב, ואמור אוף הכא כן? א"ר יצחק מוקצה עשו אותה כמצורף.

השוכר את הפועל, אוכל אחת אחת וכו': תני דבי רבי, אוכל כדרכו ופטור, רבי

תרוויהון עדיפם מדברי שניהם (מדברי ר' יוסי בר' יהודה, ורשב"י), דרבי ליעזר אמר שאם אחד התחיל לאכול באשכול כשהוא בגינה ונכנס תוך כדי אכילה לחצר, **מכיון שהתחיל בהן דרך היתר** (בגינה), לכך **מותר** לו להמשיך לאכול את האשכול בחצר בלי להפריש תרומ'מ, הגם שהוא נמצא כבר במקום שהוא מתכוון להיות.

אבל לא מן הסל וכו': שואלת הגמ' זה **ניחא** – מובן, שלא יאכלו **לא מן הסל ולא מן הקופה**, שהרי היה צירוף לתאנים, אבל ולמה **שלא יאכל מן המוקצה**, והרי לא היה צירוף לתאנים, שהרי הם עומדים ע"ג הקרקע? וא"כ היה צריך להיות **כמה דתימר תמן** שהוא **מלקט אחת אחת ואוכל**, ורק אם **צירף הוא חיוב**, וא"כ אמור אוף הכא כן? מתרצת הגמ' א"ר יצחק שלעניין המוקצה חכמים עשו אותה כמצורף ולכך אסור לאכול מהמוקצה.

השוכר את הפועל, אוכל אחת אחת וכו': אומרת הגמ' אבל **תני דבי רבי**, שהפועל אוכל כדרכו ופטור, רבי יונה בעי הקשה

ואחת בטיבריא, והעבירו פירות בוז בחצר שבמגדלא ע"מ לאוכלן בוז שבטיבריא, **מכיון שהעבירן דרך מקום היתר** דהיינו מכיון שהוא מתכוון להוציא את הפירות מהחצר שבמגדל, לכך היא לא קובעת למעשר, ומותר לו לאכול את הפירות בלי לעשר אותם, עד שהם יכנסו לחצר שבטבריה, ששם הוא רוצה לאכול אותם. ואומרת הגמ' שאתיא דרבי שמעון בן יוחי כרבי יוסי בר' יודה שהוא ג"כ פטר את הפירות כשהעבירו בחצר על דעת להוציאם, ורובה ודברי רשב"י עדיפם מן דרבי יוסי בר' יודה, שהרי מה דאמר רבי יוסי בר' יודה שמותר לו לאכול את הפירות, זה דוקא בשהוא עומד במקום פטור, שהוא אוכל אותם בגג, ומה דאמר רבי שמעון בן יוחאי שהוא יכול לאכול את הפירות, זה אפי' בשהוא עומד במקום חיוב – בחצר (שבמגדל), מכיון שהעבירן שהוא מתכוון להעביר את הפירות דרך מקום היתר, לכך מותר לו לאכול את הפירות, אפי' בחצר עצמה. ואומרת הגמ' שדברי רבי אליעזר הם דרובא מן

מסכת פרק ג [ה"א - דף יד] מעשרות

יונה בעי מה נן קיימין? אם כששכרו לעשות עמו בזיתים, כל עמא מודיי שהוא אוכל כדרכו ופטור, ואם ששכרו לעשות עמו בגופן של זיתים, כל עמא מודיי שהוא אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב, אלא כי נן קיימין, כששכרו לנכש עמו בזיתים, מן דבתרה לנכש עמו בבצלים - אמר לו על מנת לוכל ירק מקרטם עלה עלה ואוכל, ואם צירף חייב.

רבי חגי שאל לחבריא מהו אהן פטור דתנינן הכא? אמרו לו משום אוכל עראי בשדה והוא פטור, אמר לון וכא אתינן מתניתין משום אוכל עראי בשדה והוא פטור? אלא משום הבקר, שכן אם הכניסו לבית פטור, דתני מצא כלכלה מחופה בעלין - אסורה משום גזל, וחייבת במעשרות. אסורה משום גזל, משום דבר

שהוא עוקר את הבצל הוא שותל אותו במקום אחר, ולכך ודאי שאין כאן גמר מלאכה).

הסוגיא שבהמשך שייכת למשנה הבאה. שאם אחד מצא קציעות בדרך וכו' מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות; רבי חגי שאל לחבריא לבני הישיבה מהו אהן פטור דתנינן הכא מדוע התאנים האלו פטורות מן המעשרות? אמרו לו משום אוכל עראי בשדה והוא פטור, אמר לון וכא אתינן מתניתין וכי כאן המשנה אומרת את הדין של משום אוכל עראי בשדה והוא פטור? אלא הם פטורות משום הבקר, וההוכחה שזה פטור משום הפקר, שכן המשנה אומרת ופטורות מן המעשר, משמע שאפי' אם הכניסו את התאנים לבית, הם פטורות מן המעשר. וכן יש עוד ראייה שהמשנה פוטרת משום הפקר, דתני שהברייתא אומרת על המשנה, שאם הוא מצא כלכלה סל תאנים כשהיא מחופה בעלין, אסורה משום גזל, וחייבת במעשרות, ומסבירה הגמ' שהכלכלה אסורה משום גזל, משום דבר

במה אנן קיימין? אם כששכרו לעשות עמו בזיתים עצמם, א"כ כל עמא מודיי שהוא הפועל אוכל כדרכו ופטור, ואם ששכרו לעשות עמו בגופן של זיתים לעדור תחת הזיתים, א"כ כל עמא מודיי שהוא הפועל אוכל רק אחת אחת ופטור - ואם צירף חייב, וא"כ היכן נמצא המחלוקת בין המשנה שלנו לרבי? מתרצת הגמ' אלא כי נן קיימין, כששכרו לנכש עמו בזיתים - ללקט חלק מהזיתים, ע"מ שהזיתים הנשארים על האילן יגדלו טוב יותר, שרבי מחשיב את זה לגמר מלאכה (כיון שמסתכלים על הזיתים שהפועל מלקט), אבל המשנה לא מחשיבה את זה לגמר מלאכה (כיון שעיקר המטרה היא להשביח את הזיתים שבאילן), וההוכחה שמדובר כאן ששכרו את הפועל לנכש בזיתים, מן דבתרה מהמשך המשנה, שהמשנה מדברת לעניין אם שכרו את הפועל לנכש עמו בבצלים, ואמר לו על מנת לוכל ירק שהוא מקרטם עלה עלה ואוכל, ואם צירף חייב (ובבצלים לא נחלקו, כיון שלאחר

שיש בו סימנין, וחייבין במעשרות, שער עכשיו דעת בעלים עליה. עד היכין? עד כדי שיכול לתרום מן המוקף, לא היה יכול לתרום מן המוקף, עושה אותה דמים ואוכלה. רבי יונה בעי, דמים מהו שיטבלו כמקח, או מאחר שהבעלים מוציאין אותה, לא נטבלה? רבי מנא בעי הגע עצמך שהיתה נתונה בפיו, לא נמאס הוא? יכול הוא להחזירה? אם אומר את כן, לא נמצא אוכל טבל למפרע? הדא אמרה דמים כמקח הן.

תני, מצא כלכלה במקום שהרוב מכניסין לשוק - אסור לוכל ממנה עראי, ומתקנה דמאי, במקום שהרוב מכניסין לבתים - מותר לוכל ממנה עראי, ומתקנה ודאי,

רבי יונה בעי שאל, האם כשהוא שם את הכלכלה בדמים, מהו שיטבלו כמקח ויהיה אסור לאכול ממנה עראי, או מאחר שהבעלים מוציאין אותה - את הכלכלה מיד המוצא (בע"כ) א"כ היא לא נטבלה, שהרי זה לא כמקח - שזה קנוי ללוקח? מתרצת הגמ' רבי מנא בעי אמר הגע עצמך תתבונן בדבר, הרי שהיתה התאנה נתונה בפיו של המוצא, וכי לא נמאס הוא? וכי יכול הוא להחזירה לבעליה? ואם אומר את כן, שזה לא נקרא כמקח, א"כ וכי לא נמצא אוכל טבל למפרע?! אלא הדא אמרה אלא ע"כ שכשהוא שם את הכלכלה בדמים שזה כמקח הן, ואסור לאכול ממנה עראי.

תני, מצא כלכלה, אז אם זה במקום שהרוב מכניסין את התאנים כדי למכור בשוק, שהיא כבר התחייבה במעשרות, א"כ אסור לוכל לאכול ממנה עראי, ומתקנה כדמאי, ואם זה במקום שהרוב מכניסין לבתים, שהיא לא התחייבה במעשרות, א"כ מותר לוכל ממנה עראי, ומתקנה כודאי,

שיש בו סימנין, וחייבין במעשרות, כיון שער עכשיו היה דעת בעלים עליה, וא"כ משמע מכאן שכשהמשנה פוסרת ממעשר זה משום הפקר.

אומרת הגמ' מזה שהברייתא אומרת שהכלכלה חייבת במעשר, א"כ ע"כ שכוונת הברייתא היא, שהמוצא יכול לקחת את הכלכלה לעצמו, אלא שהוא צריך לשער כמה היא שווה, ע"מ להחזיר לבעל הכלכלה את שווי הכלכלה, ולכך שואלת הגמ' עד היכין תהיה הכלכלה רחוקה מהשדה שהוא יכול לקחת אותה, ולא אומרים שהבעלים הניחו אותה שם, שאז הוא לא יגע בה? מתרצת הגמ' עד כדי שיכול לתרום מן המוקף, דהיינו שאם היא סמוכה לשדה עד כדי שהוא יכול לתרום ממנה על הפירות הנמצאים בשדה, א"כ שלא יגע בה, אבל אם הוא לא היה יכול לתרום ממנה מן המוקף, כיון שהיא רחוקה מהשדה, א"כ זה אבידה ויקח אותה, אלא שהיא אסורה משום גול כיון שיש בה סימנים, ולכך הוא עושה אותה דמים הוא שם את שווייה ואוכלה.

מסכת פרק ג [ה"א - דף טו] מעשרות

מחצה על מחצה, בשדה מתקנה דמאי, מכניסה לבית מתקנה ודאי. רבי יונה בעי, דמאי מהו שיטבול לודאי? מחצה על מחצה, בשדה מתקן דמאי, מכניסה לבית מתקנה ודאי, וחש לומר שמא מאותן שמכניסין לבית הוא, ולא נמצא תרומת מעשר טבולה לתרומה גדולה? אמר רבי מתניה בקורא שם על מעשרותיו. אם אומר את כן, ולא נמצאת מקדים? אמר ר' יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק מתנה ואומר, אם מאותן שמכניסין לשוק הוא, יהא זה תרומת מעשר, ואם מאותן שמכניסים לבית הוא, לא עשיתי כלום.

הוקבע למעשרות, ונתחייב בתרומה גדולה, וא"כ לא יוכלו לאכול את התרומת מעשר, שהרי וכי לא נמצא תרומת מעשר טבולה לתרומה גדולה (בשלמא אם דמאי לא טובל לודאי, א"כ אפשר לומר שמה שהברייתא אומרת שהוא מפריש בשדה כדמאי, מדובר כשהמוצא לא רוצה להכניס את התאנים לבית, אלא לאוכלם עראי, אבל אם אתה אומר שהפרשת מעשרות כדמאי זה טובל לודאי, א"כ איך הכהן יוכל לאכול את התרומת מעשר)? חזרת הגמ' ואמרת אמר רבי מתניה שבאמת מדובר כאן בקורא שם תרומה גדולה על מעשרותיו על התרומת מעשר. שואלת הגמ' אם אומר את כן שהוא קורא שם תרומה גדולה על התרומת מעשר, א"כ וכי לא נמצאת מקדים את התרומת מעשר לתרומה גדולה? מתרצת הגמ' אמר ר' יוחנן בשם רבי שמעון בן יוצדק שהמוצא מתנה ואומר, שאם בעל התאנים מאותן שמכניסין לשוק הוא, וא"כ צריך להפריש רק כדמאי, א"כ יהא זה תרומת מעשר, ואם בעל התאנים מאותן שמכניסים לבית הוא, א"כ לא עשיתי כלום, ויוכלו לאכול את התאנים האלו בשדה ממה נפשך (כיון שאם צריך להפריש מהם מעשרות כדמאי,

ואם היא נמצאה במקום שמחצה על מחצה, חלק מוכרים בשוק, וחלק מכניסים לבית, לכך מחמת הספק כשהוא בשדה הוא מתקנה כדמאי, ואסור לאכול ממנה עראי, ואם הוא מכניסה לבית שהיא מתחייבת במעשרות מחמת הבית, א"כ הוא מתקנה כודאי (שהרי יכול להיות שבעל התאנים רצה להוליך את התאנים לבית, ולא הפריש ממנה תרו"מ). רבי יונה בעי שאל, דמאי מהו שיטבול לודאי? מה הדין בחבר שקיבל פירות מע"ה, והפריש מהם מעשרות כדמאי (דהיינו בלי תרומה גדולה) ואח"כ התברר שאותו ע"ה לא הפריש את התרומה גדולה, האם זה קובע את הפירות למעשר, שהוא לא יוכל לאכול מהם עראי? (וכן השאלה היא לענין התאנים שהוא מצא, האם כשהוא מפריש מהתאנים בשדה מעשרות כדמאי, מהו שיטבול לודאי)? מתרצת הגמ' שהיות ולמדנו בברייתא, שאם הוא מצא את התאנים במקום שזה מחצה על מחצה, או בשדה הוא מתקן כדמאי, וכשהוא מכניסה לבית, הוא מתקנה כודאי, ואם תאמר שדמאי טובל כודאי, א"כ וחש לומר צריכים לחשוש שמא בעל התאנים מאותן שמכניסין לבית הוא, והוא לא הפריש תרו"מ, וכשהמוצא מפריש כדמאי,

עד כדון דבר שאין לו גורן, אבל דבר שיש לו גורן - מפרישין תרומת מעשר, ואין צריך להפריש תרומה גדולה, כהדא דתני, מצא פירות ממורחין בשדה - מכונסין אסורין משום גזל, מפוזרין מותרין משום גזל, בין כך ובין כך חייבין במעשרות ופטורין מתרומה גדולה, שאי אפשר לגורן שתיעקר אלא אם כן נתרמה תרומה גדולה. מעשרות, מהיכן ניטלות, מן הבית או מן השדה? נישמעינה מן הדא, חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו בו ביום הכניסן, הרי אלו בחזקת מתוקנים, ואי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת? א"ר בון בר חייא תפתר שמת מתוך יישוב. רבי חנינא בשם רבי פנחס שמע לה מן הכא, עישור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבה בן יוסף שיזכה בו לעניים, הדא אמרה מן הבית. רבי חייא בר אבא

חבר שמת והניח מגורה אוצר מלאה פירות, אפילו אם בו ביום הכניסן לאוצר, הרי אלו בחזקת מתוקנים, והרי אי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת לפני שמת (שהוא לא היה יכול לצוות ולומר מה טיבן של הפירות האלו). ואפ"ה הם בחזקת מתוקנים, וא"כ ע"כ שגם לעניין המעשרות הם ניטלים כבר בשדה, א"ר בון בר חייא שאין מכאן ראייה, כיון שתפתר שיתכן שכאן מדובר דוקא בשמת מתוך יישוב הדעת, שאם הפירות לא היו מעושרים, החבר היה מצווה על זה. רבי חנינא בשם רבי פנחס אמר, ששמע לה מן הכא שמעשרים רק בבית, שהרי למדנו במשנה, שמעשה היה בר"ג שהיה בא בספינה ואמר, שעישור אחר שאני עתיד למוד, נתון לעקיבה בן יוסף שיזכה בו לעניים, וא"כ הדא אמרה שרק מן הבית מפרישים את המעשרות (שהרי מעשר עני מתחלק רק בבית, וא"כ מוכח שר"ג כבר הכניס את הפירות לבית, ורק אז ר"ג הפריש את המעשר ראשון, ונתן לר' יהושע). רבי חייא בר אבא

נמצא שזה לא היה הפרשה, שהרי כל ההפרשה היא רק על תנאי). ואומרת הגמ' עד כדון עד עכשיו אנחנו דברנו דוקא בדבר שאין לו גורן, שבזה צריך להפריש תרומה גדולה כשהוא מכניס את התאנים לבית (וכן כשהוא מפריש בשדה, צריך להתנות). אבל בדבר שיש לו גורן כגון בתבואה, א"כ מפרישין מזה רק תרומת מעשר, ואין צריך להפריש תרומה גדולה, כיון שודאי שהפרישו את התרומה גדולה כבר בגורן, כהדא דתני, מצא פירות ממורחין בשדה, אז אם הם מכונסין, אסורין משום גזל, ואם הם מפוזרין, מותרין משום גזל, ובין כך ובין כך הם חייבין במעשרות, ופטורין מתרומה גדולה, כיון שאי אפשר לגורן שתיעקר ממקומה אלא אם כן נתרמה התרומה גדולה. שואלת הגמ' ולעניין המעשרות, מהיכן ניטלות ממתני מוחזק לנו שהפרישו (השאלה היא לעניין חבר שמת) האם מן הבית או מן השדה? אומרת הגמ' שנישמעינה מן הדא, שלמדנו בברייתא,

שמע לה מן הכא, מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני, הדא אמרה מן הבית. רבי אבא מרי שמע לה מן הכא, [דברים כו] מן הַבַּיִת - זו חלה, הדא אמרה מן השדה.

הלכה ב

מתני' מצא קציעות בדרך, אפילו בצד שדה קציעות, וכן תאנה שהיא נוטה על הדרך, ומצא תחתיה תאנים - מותרות משום גזל, ופטורות מן המעשרות. ובזיתים ובחרובין חייבין. מצא גרוגרות אם דרסו רוב בני אדם חייב, ואם לאו פטור. מצא פלחי דבילה חייב - שידוע שהן מדבר גמור. החרובין, עד שלא כינסן לראש גגו, מוריד מהן לבהמה ופטור - מפני שהוא מחזיר את המותר.

הקציעות התייאש מהם, וכן בעל התאנה מפקיר את התאנים הנופלות על הקרקע, כיון שהם רכות ונמאסות מחמת הנפילה, ופטורות מן המעשרות, ואפי"ן אם הוא יקבוץ אותם ויעשה מהם גורן, שהרי הם הפקר, אבל **ובזיתים ובחרובין** שנמצאו תחת לאילן, **חייבין** בהשבת אבידה, כיון שידוע שהם נפלו מהאילן הזה, והם לא מתקלקלים מהנפילה, ואם הוא יעשה מהם גורן, הם יהיו חייבים במעשרות. **מצא גרוגרות** תאנים יבשים לגמרי, אז **אם דרסו רוב בני אדם** את הגרוגרות שלהם, א"כ הם **חייבים** במעשר, **ואם לאו פטור**, ואם הוא **מצא פלחי** - פרוטות **דבילה**, דהיינו לאחר שדרסו את הגרוגרות ועשו מהם עיגול של דבילה, א"כ הם **חייבים** במעשר, מפני שידוע שהן מדבר הגמור.

החרובין עד שלא כינסן לראש גגו לעשות מהם ערימה, **מוריד מהן לבהמה**, ופטור ממעשרות, מפני שהוא מחזיר את המותר לראש הגג, ולכך החרובים שהוריד, לא נקבעו למעשר.

אמר, **שמע לה מן הכא** שאת המעשרות נותנים רק בבית, שהרי למדנו במשנה **שמי שהיו פירותיו במגורה באוצר ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני וכו'**, א"כ **הדא אמרה** מוכח מכאן **שמן הבית** מפרישים את המעשרות, שהרי הוא הוציא את המעשרות מהאוצר. **רבי אבא מרי** אמר, **שמע לה מן הכא** שאת המעשרות נותנים כבר בשדה, שהרי למדנו במשנה, שמה שכתוב בפסוק **בְּעֶרְתִּי הִקְדַּשׁ מִן הַבַּיִת, זו חלה** ומזה שהמשנה אומרת שמה שכתוב בפסוק "מן הַבַּיִת" זה מדבר לעניין חלה, א"כ **הדא אמרה** מוכח מכאן שאת שאר המעשרות נותנים כבר **מן השדה**, ואין מה לבער מהבית, אלא רק חלה.

הלכה ב

מתני' מצא קציעות - תאנים שהתחילו להתייבש, בדרך, ואפילו אם הם היו בצד שדה קציעות - בצד שדה שמייבשים שם את התאנים, וכן אילן תאנה שהיא נוטה על הדרך, ומצא תחתיה תאנים, הם מותרות משום גזל, כיון שבעל

גמ' מצא קציעות בדרך: אמר רבי יונה, לא אמרו אלא לדרך, הא בינו לבין חבריו לא.

ובזיתים ובחרובים וכו': אמר רבי יונה, והוא שמצא זיתים תחת זיתים, וחרובין תחת חרובין, אבל אם מצא זיתים תחת חרובין, וחרובין תחת זיתים, לא בדא.

מצא גרוגרות וכו': ולא בבתיים הן נדרסות? אמר ר' בון בר חייא, תפטר שרוב דורסין בשדות. רבי זעירא בעי ואינה ניכרת אם דרוסה היא אם אינה דרוסה? אמר רבי שאול, פעמים שהיא פוקעת תחת הגלגל והיא דרוסה - והיא נראית שאינה דרוסה. פעמים שהרגל דורסתה והיא אינה דרוסה - ונראית כדרוסה. אמר רבי לעזר הדא דתימא במקום שכולן דורסים בשדות, אבל במקום שרוב

מצא אותם בצד השדה, א"כ ע"כ שלא דרסו אותם (אלא הם התייבשו לבד), ופטורות מן המעשר? מתרצת הגמ' **אמר ר' בון בר חייא, תפטר** תעמיד את המשנה, שכאן מדובר במקום שרובם דורסין בשדות. **רבי זעירא בעי** הקשה וכי אינה ניכרת הגרוגרת האם היא דרוסה היא או אם אינה דרוסה וא"כ מה שייך כאן ללכת אחרי הרוב? מתרצת הגמ' **אמר רבי שאול, פעמים שהיא** הגרוגרת פוקעת תחת הגלגל יוצאת מתחת לעיגול דבילה, ובאמת היא כבר דרוסה אבל והיא נראית שאינה דרוסה, ופעמים שהרגל של הולכי דרכים דורסתה את הגרוגרת ובאמת היא אינה דרוסה אבל ונראית כדרוסה, ולכך הולכים אחרי הרוב. **אמר רבי לעזר הדא דתימא** שהולכים אחרי הרוב, זה רק במקום שכולן דורסים את הגרוגרות בשדות, אבל במקום שרק רובם

גמ' מצא קציעות בדרך: אמר רבי יונה, לא אמרו שהם מותרות משום גזל, אלא לדרך, שהוא מצא את הקציעות בדרך, אבל הא בינו לבין חבריו שהקציעות נפלו לשדה שלו משדה חבריו - לא, והוא צריך להחזיר אותם לבעליהם, כיון שבעל הקציעות לא מתייאש, שהרי הוא יודע שזה נפל לשדה חבריו.

ובזיתים ובחרובים וכו': אמר רבי יונה והוא שמצא את הזיתים תחת אילן הזיתים, ואת החרובין תחת אילן החרובין, שמוכח שהם נפלו מהאילן, אבל אם הוא מצא את הזיתים תחת לאילן חרובין, או חרובין תחת לזיתים, לא בדא לא בזה נאמר הדין שצריך להחזיר את הפירות, כיון שיתכן שהם נפלו מהולכי דרכים.

מצא גרוגרות וכו': שואלת הגמ' וכי לא בבתיים הן הגרוגרות נדרסות וכיון שהוא

מסכת פרק ג [ה"ג - דף טז] מעשרות

דורסין בשדות, אותן המיעוט שדורסין בבית, ואותן המיעוט שעתידין לדרום - מצטרפין.

מוריד מהם לבהמה וכו': אית תַּנְי תַּנְי דוקא לבהמה, ואית תַּנְי תַּנְי שאין שבחו של תלמיד חכם להיות אוכל בשוק. כהדא, רבי לעזר ב"ר שמעון הוה אכיל בשוקא, חמתיה רבי מאיר, אמר ליה בשוקא את אכיל? ובטל גרמיה.

הלכה ג

מתני' ואי זו היא חצר שהיא חייבת במעשרות? רבי ישמעאל אומר חצר הצורית - שהכלים נשמרים בתוכה, רבי עקיבה אומר כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה, רבי נחמיה אומר כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה חייבת,

נקטה שהוא מוריד את החרובים לבהמה (הוא מוריד חרובים או לבהמה, או למי שמתנהג כבהמה). וזה כהדא כמו המעשה שהיה עם רבי לעזר ב"ר שמעון, הוה אכיל בשוקא אכל בשוק, חמתיה וראהו רבי מאיר, ואמר ליה וכי בשוקא את אכיל? וכי דרך הת"ח לאכול בשוק? ובטל גרמיה, ומיד ר"א בר"ש הפסיק לאכול בשוק.

הלכה ג

מתני' ואי זו היא חצר שהיא מחייבת במעשרות? רבי ישמעאל אומר חצר הצורית (חצר הדומה לחצרות שעושים בצור), דהיינו שיש לה שומר ולכך הכלים נשמרים בתוכה, רבי עקיבה אומר שבחצר השותפין כל שאחד פותח את השער ואחד נועל פטורה, רבי נחמיה אומר כל חצר שהיא מוקפת בגדר שאין אדם בוש מלאכול בתוכה, היא מחייבת,

דורסין בשדות, ומיעוט דורסים את הגרוגרות בבית, א"כ אותן המיעוט שדורסין בבית, ואותן המיעוט שעתידין לדרום הם מצטרפין, וא"כ אפי' אם רובם דרסו כבר את הגרוגרות, הגרוגרות הנמצאות פטורות ממעשר, כיון שמצרפים את שני המיעוטים לפטור את התאנים ממעשרות (שהרי יתכן שבעל התאנים הוא מהמיעוט שדורס בבית, וגם אם הוא מהרוב שדורס בשדה, אבל יתכן שהוא עדיין לא דרס את התאנים שלו).

מוריד מהם לבהמה וכו': אומרת הגמ' שאית תַּנְי תַּנְי יש ששנו שדוקא לבהמה מותר להאכיל לפני שהוא כנס את החרובים בראש הגג, אבל לאדם אסור לאכול, כיון שאוכלים על המוקצה רק במקומו, ואית תַּנְי תַּנְי שגם לאדם מותר לאכול מהחרובים האלו, אלא שאין שבחו של תלמיד חכם להיות אוכל בשוק אפי' פירות, ולכך המשנה

מסכת פרק ג [ה"ג - דף טז] מעשרות סה

רבי יוסי אומר כל שנכנס לה ואין אומר לו מה אתה מבקש בתוכה פטורה, רבי יהודה אומר שתי חצירות זו לפנים מזו, הפנימית חייבת והחיצונה פטורה.

הגנות פטורין, אף על פי שהן של חצר החייבת. בית שער ואכסדרה ומרפסת הרי אלו כחצר, אם חייבת - חייבין, ואם פטורה - פטורין. הצריפין והבורגנין והאליקטיות פטורין. סוכת גינוסר אף על פי שיש בה ריחים ותרנגולין פטורין. סוכת היוצרים - הפנימית חייבת והחיצונה פטורה, רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה. סוכת החג - בחג, רבי יהודה מחייב וחכמים פטורין.

גמ' איזו היא חצר? תני רבי ישמעאל כל שהשומר יושב על פתחה ומשמר. רבי

בקיץ לצל, כל אלו פטורין ולא מחייבים את הפירות במעשר, כיון שהם לא קבועים. ואומרת המשנה שאפי' סוכת גינוסר סוכה שהיו עושים אותה בשדות בטבריה בקיץ, ואף על פי שיש בה ריחים ותרנגולין, ומוכח מזה שיהיו שם הרבה זמן, אפי"ה הם פטורין. **סוכת היוצרים** - עושי כלי חרס, הפנימית ששם היוצרים אוכלים וישנים - **חייבת**, כיון שזה ביתם, אבל **והחיצונה** ששם הם היו עושים את הכלי חרס, ומוכרים שם את כליהם - **פטורה**, רבי יוסי אומר כל בית שאינה **דירת ימות החמה ודירת ימות הגשמים** היא **פטורה**, ולכך גם סוכת היוצר הפנימית פטורה, שהרי לא נמצאים בה בימות הגשמים. **סוכת החג** - בחג, רבי יהודה מחייב כיון שר' יהודה סובר שסוכה היא כדירת קבע (כיון שהתורה צויתה להיות בה, לכך זה חשוב כבית), וחכמים פטורין, שהרי סוכה היא דירת עראי.

גמ' איזו היא חצר המחייבת במעשרות? תני רבי ישמעאל כל שהשומר יושב על פתחה ומשמר, דהיינו חצר הצורית. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי

רבי יוסי אומר כל שאדם זר נכנס לה ואין אומר לו מה אתה מבקש בתוכה, דהיינו שאין לחצר גדר, היא פטורה, רבי יהודה סובר כדברי ר"ע, ולכך ר' יהודה אומר שאם יש שתי חצירות זו לפנים מזו של שני אנשים, א"כ הפנימית חייבת כיון שהיא תמיד נעולה, אבל **והחיצונה פטורה**, שהרי בני החצר הפנימית פותחים אותה, כדי להיכנס לחצר שלהם.

הגנות פטורין, אף על פי שהן של חצר החייבת, והחצר מקפת אותה מכל צידיה, אפי"ה היא פטורה. **בית שער** שלפני הבית או החצר, ואכסדרה מקום שהוא מוקף בשלשה מחיצות, ומרפסת כעין חצר שלפני הבתים הנמצאים בקומה העליונה (היו עולים מהחצר במדרגות למרפסת, וממהרפסת היו נכנסים לבתים), הרי אלו כחצר, שאם הם דומים לחצר החייבת - חייבין, ואם הם דומים לחצר הפטורה - פטורין.

הצריפין שאין להם גג, אלא הקירות משופעים ונשענים אחד על השני, והבורגנין מקום שיושב שם השומר לשמור על הפירות או על העיר, והאליקטיות סוכה הנעשית

שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן כולהון מן הבית למדו, בית טובל דבר תורה - שנאמר [דברים כו] **בְּעֶרְתִּי הֶקְדַּשׁ מִן הַבַּיִת**. שמעון בר ווא אמר קומי רבי יוחנן, הלכה כדברי כולהון להחמיר, ולמה לא אמרינן ליה משמיה? דלית מילתא דרבי יוחנן פליגא על מילתא, דתני, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר' עקיבה, כל שאחד פותח ואחד נועל פטור - בשני שותפין, אבל לא בשני דוירין, מה בין שותף מה בין דויר? כשם שהשותף ממחה כך הדויר ממחה? אמר רבי יונה בבעל הבית ודוירו היא מתניתא, בעל הבית ממחה על ידי דויר, ואין דויר ממחה על ידי בעל הבית, עליה שמעון קומי רבי יוחנן, הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דרבי עקיבה, ולית מילתא דר' יוחנן פליגה על מילתא. רבי יונה אמר, זעירא ורבי אימי תריהון

הגמ' מה בין שותף ומה בין דויר? הרי כשם שהשותף ממחה שאם אחד נועל את החצר - השני פותח, כך גם הדויר ממחה? מתרצת הגמ' אמר רבי יונה שבבעל הבית ודוירו - והשוכר שלו היא מתניתא, דהיינו שהבעל הבית הוא ממחה על ידי דויר שינעל את החצר, ואין דויר ממחה על ידי בעל הבית, ולכך לבעה"ב החצר קובעת, אבל לשוכר החצר לא קובעת, כיון שגם אם השוכר ינעל, הבעה"ב יכול לפתוח, ועליה שמעון שמעו שאמרו קומי לפני רבי יוחנן שהלכה כרבי שמעון בן אלעזר בשם דרבי עקיבה, וא"כ היה נראה לומר שר' יוחנן נחלק על שמעון בר ווא, לכך היו צריכים לומר ששמעון בר ווא אמר לפני ר' יוחנן, שההלכה כדברי כולם, לומר שלית מילתא דר' יוחנן פליגה על מילתא, שדברי ר' יוחנן לא נחלקים על דברי שמעון בר ווא, כיון שר' יוחנן רק אמר שהלכה כדברי ההסבר של רשב"א בדברי ר"ע רבו, שמה שר"ע אמר שחצר שאחד פותח ואחד נועל שהיא פטורה, זה רק בשני שותפים, ולא בשני דוירים, וכן רבי יונה אמר שזעירא ורבי אימי תריהון

יונתן אומר, שכולהון כל החכמים המוזכרים במשנה מן הבית למדו, שהרי בית טובל דבר תורה, כמו שנאמר **בְּעֶרְתִּי הֶקְדַּשׁ מִן הַבַּיִת** - הוצאתי את התרומה מהבית, וא"כ משמע שחייב התרומה היא ע"י הבית. וחכמים חייבו רק בחצר הדומה לבית, וכמו שבית הוא מקום שמור כך גם החצר היא צריכה להיות מקום שמור.

שמעון בר ווא אמר קומי לפני רבי יוחנן שהלכה כדברי כולהון להחמיר, ואם יש אפי" רק מעלה אחת לחצר, היא כבר מחייבת במעשרות. שואלת הגמ' ולמה לא אמרינן ליה משמיה של שמעון בר ווא? והרי הוא מספיק בר סמכא, ולמה צריך לומר ששמעון בר ווא אמר את זה לפני ר' יוחנן? מתרצת הגמ' כיון שרוצים לומר דלית מילתא דרבי יוחנן פליגא על מילתא, שר' יוחנן לא נחלק על שמעון בר ווא (הגם שהיה נראה לומר שר' יוחנן נחלק על שמעון בר ווא), דתני, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר' עקיבה, כל חצר שאחד פותח ואחד נועל היא פטורה, וזה דוקא בשני שותפין, אבל לא בשני דוירין - שוכרים, שואלת

בשם רבי יוחנן, הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דרבי עקיבא. אמר רבי אימי הורי רבי יוחנן לאילין דבי רבי אימי, הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דרבי עקיבא. רבי בון בר חייא בעי קומי ר' זעירא מה בא רבי שמעון בן אלעזר להוסיף על דברי רבי עקיבא רבו? אמר לו ולא כלום.

הגגות פטורים: א"ר לעזר בנג מבוצר לאויר חצר היא מתניתא. מכיון שהעבירן דרך חצר לא נטבלו? תפתר אי כרבי יוסי בר' יודה, אי כרבי בשהיה דעתו לעשותן מוקצה, ונמלך שלא לעשותן.

אמר רבי אבין, והוא שיהא בנג ארבע על ארבע, מה הבית אינו טובל עד שיהא בו ארבע על ארבע, אף הגג אינו פוטר עד שיהא בו ארבע על ארבע, דתני, בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, פטור מן המזוזה, ומן המעקה, ומן

לייבש את התאנים (שלא נגמרה עדיין מלאכתן למעשר, שהחצר לא קובעת), ואחרי שהעלה את התאנים לגג הוא נמלך שלא לעשותן לקציעות, ולכך צריך לומר שהגג לא מחייב במעשר.

אמר רבי אבין, והוא שיהא בנג ארבע אמות על ארבע, ורק אז זה פוטר ממעשרות, כיון שאנחנו אומרים מה הבית אינו טובל עד שיהא בו ארבע על ארבע, אף הגג אינו פוטר עד שיהא בו ארבע על ארבע, אבל אם הגג קטן מזה, הוא מתבטל לחצר, ואם החצר חייבת גם הגג מחייב במעשרות, דתני, בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות – פטור מן המזוזה, שהרי לעניין מזוזה כתוב בית – וכתבתם על מזוזת 'ביתך', ומן המעקה, שהרי לעניין מעקה כתוב בית – כי תבנה 'בית' חדש ועשית מעקה לגגך, ומן העירוב, כיון שחכמים חייבו לערב את הבתים – וזה לא נקרא בית,

– שניהם בשם רבי יוחנן אמרו, שהלכה כרבי שמעון בן אלעזר שהסביר את דברי רבי עקיבא, וכן אמר רבי אימי שהורי רבי יוחנן לאילין דבי רבי אימי – לבני הישיבה של ר' אימי, שהלכה כרבי שמעון בן אלעזר שהסביר את דברי רבי עקיבא. רבי בון בר חייא בעי שאל קומי לפני ר' זעירא מה בא רבי שמעון בן אלעזר להוסיף על דברי רבי עקיבא רבו? אמר לו ולא כלום, אלא רשב"א רק בא להסביר את דברי ר"ע.

הגגות פטורים: א"ר לעזר שכאן מדובר גם בנג מבוצר מסובב לאויר חצר היא מתניתא, שואלת הגמ' א"כ מכיון שהעבירן דרך החצר וכי הפירות לא נטבלו מחמת החצר? מתרצת הגמ' תפתר תעמיד את המשנה אי כרבי יוסי בר' יודה שפוטר אם מעבירים פירות לגג דרך החצר, ואי כרבי שמחייב, ומדובר בשהיה דעתו בשעה שהעבירם בחצר לעשותן מוקצה

העירוב, ואינו טובל למעשרות, ואין עושין אותו חיבור לעיר, והנודר מן הבית מותר לישב בו, ואין נותנין לו ארבע אמות לפני פתחו, ואין צמית ביובל, ואינו מטמא בנגעים, ואין הבעלים חוזרין עליו מעורכי מלחמה. ר"מ אומר ארבע אמות, אף על פי שאין שם ארבע דפנות. ר"ש אומר ארבע דפנות, אף על פי שאין שם ארבע אמות. רבי יוסי אומר ארבע אמות וארבע דפנות. וכן היה רבי יודה מחייב במזוזה. מסתברא רבי יודה יודי לאילין רבנין, אילין רבנין לא יודון לרבי יודה, אף על פי שיש שם ארבע אמות וארבע דפנות, שהוא פטור מן המזוזה ואינו טובל למעשרות. **הצריפין** והבורגנין וכו': מהו שיטבלו לבעל הבורגנין? מן מה דתני, בית ספר ובית

נְרָאָה לִי בְּבֵיתִי, ואין הבעלים חוזרין עליו מעורכי מלחמה, שהרי כתוב בית – מי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּיתִי חֶדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יִלְךְ וְיָשֵׁב לְבֵיתוֹ. ר"מ אומר שבית שהוא בגודל של ארבע אמות, אף על פי שאין שם ארבע דפנות הוא נחשב לבית, ר"ש אומר שבית שיש לו ארבע דפנות, אף על פי שאין שם ארבע אמות הוא נחשב לבית, רבי יוסי אומר שצריך שיהיה לבית גם ארבע אמות וגם ארבע דפנות ורק אז הוא נחשב לבית. למדנו בברייתא וכן היה רבי יודה מחייב את סוכת החג בחג – במזוזה, וא"כ אומרת הגמ' שמסתברא שרבי יודה יודי לאילין רבנין שרק אם יש לסוכה ד' אמות זה מחייב במעשרות ובמזוזה, אבל אילין רבנין לא יודון לרבי יודה, אלא אף על פי שיש שם בסוכה ארבע אמות וארבע דפנות, שהוא פטור מן המזוזה ואינו טובל למעשרות, כיון שסוכה היא דירת עראי.

הצריפין והבורגנין וכו': שואלת הגמ' מהו שהבורגנין יטבלו לבעל הבורגנין עצמם? מתרצת הגמ' מן מה דתני, בית ספר – שלומדים שם מקרא ובית

ואינו טובל למעשרות, שהרי לענין מעשר כתוב בית – בְּעִרְתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן הַבֵּיתִי, ואין עושין אותו חיבור לעיר, שאם יש שתי עיירות הרחוקות זו מזו קמ"א אמה, שהם נחשבים כשני עיירות, והבית הזה נמצא ביניהם, הוא לא מחבר אותם להיות לעיר אחת (וא"כ מונים אלפיים אמה – לתחום שבת, לכל עיר בנפרד). והנודר מן הבית מותר לישב בו, כיון שאין לזה שם של בית, ואין נותנין לו ארבע אמות לפני פתחו, שאם האבא חילק את נכסיו לבניו, שהדין הוא שנותנים לכל פתח מהבית – ד' אמות בחצר, ואח"כ מחלקים את שאר החצר, אבל כיון שלבית הזה אין שם של בית, לכך אין לו ד' אמות בחצר כנגד הפתח, ואין צמית ביובל, המוכר בית בבתי ערי חומה בזמן שהיובל נוהג, כשעובר שנה מזמן המכירה – הבית נחלט לקונה, אבל כיון שאין לזה שם של בית, לכך זה לא נחלט לקונה, אלא המוכר יכול לגאול את הבית גם אחרי מלאות לו שנה, שהרי כתוב בית – וְאִם לֹא יִגְאֹל עַד מְלֵאת לוֹ שָׁנָה תִּמְיָמָה וְקָם הַבֵּיתִי, ואינו מטמא בנגעים, שהרי כתוב לענין נגעי בתים – פְּנָגַע

תלמוד טובלין לספר ולמשנה, אבל לא לאחרים, היא אמרה שהן טובלין לבעל הבורגנין.

הלכה ד

מתני' תאינה שהיא עומדת בחצר, אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב. רבי שמעון אומר אחת בימינו ואחת בשמאלו ואחת בפיו. עלה לראשה - ממלא חיקו ואוכל. גפן שהיא נטועה בחצר, נוטל את כל האשכול, וכן ברימון וכן באבטיח, דברי רבי טרפון, רבי עקיבה אומר מגרגר באשכול, ופורט ברימון, וסופת באבטיח. כוסבר שהיא זרועה בחצר, מקרטם עלה עלה ואוכל, ואם צירף חייב. סיאה ואיזוב והקורנית שבחצר, אם היו נשמרים חייבין.

הוא יכול ללקט רימון או אבטיח ופטור ממעשרות **דברי רבי טרפון**, אבל **רבי עקיבה אומר** שאם הוא יקצוץ אשכול או רימון זה חייב במעשרות, כיון שזה כגורן (שהרי מסתכלים על הענבים או על גרגירי הרימון כאילו הם פרודים), אלא הוא רק **מגרגר** מלקט ענב ענב **באשכול** ואוכל, ו**פורט ברימון** מלקט גרגיר גרגיר מהרימון ואוכל, ו**סופת באבטיח** חותך חתיכה מהאבטיח ואוכל, אבל אם הוא ילקט אבטיח שלם, היות והדרך לאכול רק חתיכות של אבטיח, א"כ זה כגורן, וחייב במעשרות. **כוסבר שהיא זרועה בחצר**, **מקרטם** חותך עלה עלה **ואוכל**, ואם צירף **חייב** במעשרות.

הסיאה - רוזמרין **ואיזוב** - זעתר והקורנית - אורגנו שגדלו מעצמם **בחצר**, אם היו **נשמרים** ע"י הבעלים, א"כ הם **חייבין** במעשר, ואם לא, הרי הם הפקר - ופטורים ממעשרות.

תלמוד - שלומדים שם משניות, **טובלין** למלמד את הספר ולמלמד את המשנה, כיון שזה כביתו, **אבל לא לאחרים**, וא"כ **היא אמרה** זאת אומרת **שהן הבורגנין טובלין לבעל הבורגנין** (אבל לאחרים זה לא קובע אפי' אם הם קבעו שם ללינת לילה).

הלכה ד

מתני' אילן תאינה שהיא עומדת בחצר, מלקט ממנה ואוכל אחת אחת ופטור מן המעשרות, ואם צירף חייב, **רבי שמעון אומר** שהוא יכול ללקט אחת בימינו ואחת בשמאלו ואחת בפיו, וכיון שהוא לא צירף ביד אחת שני תאנים, הם פטורים ממעשרות. **עלה לראשה** של האילן לאכול, **ממלא חיקו ואוכל**, כיון שזה לא נקרא שהוא בחצר, ולכך זה לא קובע למעשרות.

גפן שהיא נטועה בחצר, נוטל אפי' את כל האשכול, וכן ברימון וכן באבטיח

מסכת פרק ג [ה"ד - דף יז] מעשרות

תאינה שהיא עומדת בחצר ונוטה לגינה, אוכל כדרכו ופטור, עומד בגינה ונוטה לחצר אוכל אחת אחת, ואם צירף חייב. עומדת בארץ ונוטה לחוץ לארץ, או עומדת בחוצה לארץ ונוטה לארץ, הכל הולך אחר העיקר. ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העיקר. ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף. ובירושלם הכל הולך אחר הנוף.

גמ' ואם צירף חייב: תני, נותנין לו שהות לפצע בה פעם ראשונה שנייה ושלישית. רבי יונה בשם רבי זעירא שאם ליקט את השנייה בתוך כדי שהות הראשונה, נטבלו שתיהן. רבי ירמיה בעי, זרק את הראשונה למעלה מאויר עשרה, לא הספיקה לירד למטה מאויר עשרה עד שליקט את השנייה, נטבלו שתיהן.

שני על ענפי האילן מחוץ לירושלים, יכולים לפדות אותם, הגם שעיקר האילן נמצא בתוך העיר.

גמ' ואם צירף חייב: תני נותנין לו שהות לפצע ולרכך בה בתאנה פעם ראשונה שנייה ושלישית, מסבירה הגמ' רבי יונה בשם רבי זעירא אמר שהכוונה היא, שאם הוא ליקט את התאנה השנייה בתוך כדי שהות שצריך לרכך את התאנה הראשונה, א"כ נטבלו שתיהן – גם התאנה הראשונה, אבל אם הוא המתין כדי שיעור שצריך לפצע את התאנה, עד שליקט את התאנה השניה, א"כ הראשונה פטורה ממעשר (כיון שהיא נמצאת בחצר לפני גמר מלאכה – לפני שהיה לה גורן), ורק השניה (שהתאנה הראשונה מצטרפת איתה) מתחייבת במעשרות. רבי ירמיה בעי אמר שאם הוא זרק את התאנה הראשונה למעלה מאויר עשרה טפחים, שהיא יצאה מרשות של החצר, ולא הספיקה לירד למטה מאויר עשרה עד שהוא ליקט את התאנה השנייה, אפי"ה נטבלו שתיהן.

תאינה שהיא עומדת בחצר, ונופה – ענפים נוטה לגינה, אוכל כדרכו מהענף ופטור, כיון שגינה לא קובעת למעשרות, ואם אילן התאנה עומדת בגינה ונופה נוטה לחצר, א"כ הוא אוכל רק אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב. וכן לעניין א"י, אם התאנה עומדת בארץ ונופה נוטה לחוץ לארץ, או עומדת בחוצה לארץ ונופה נוטה לארץ ישראל, הכל הולך אחר העיקר אחרי הגזע, שאם הגזע בארץ – היא חייבת, ואם הגזע בחו"ל – היא פטורה. ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העיקר, שאם הגזע עומד בתוך העיר ומכרו את האילן, א"כ לאחר שנה מהמכירה, המוכר לא יכול לגאול את האילן. ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף, שאם הרוצח נמצא ע"ג הענפים של האילן שנמצאים בתוך העיר מקלט, גואל הדם לא יכול לרצוח את הרוצח, הגם שעיקר האילן נמצא מחוץ לעיר. ובירושלם הכל הולך אחר הנוף, ויכולים לאכול מעשר שני או קדשים קלים על גבי ענפי האילן הנמצאים בירושלים, הגם שעיקר האילן נמצא מחוץ לעיר, וכן להיפך, שאם יש פירות של מעשר

ר"ש אומר אחת בימינו וכו': ר' לעזר בר' שמעון אומר שלש בימינו ושלש בשמאלו ושלש בפיו, רבי אלעזר בר' שמעון על ידי דהוה אכלן - הוה משער בגרמיה כן. ר' לעזר בר' שמעון אזל לגביה ר' יוסי בן לקוניא חמוי, הוה מזוג ליה והוא שתי, מזוג ליה והוא שתי, אמר ליה לא שמעת מן אבוך כמה אדם צריך לגמות בכוס? אמר ליה, כמות שהיא אחת, בצונין שתיים, בחמין שלש, ולא שיערו חכמים לא ביינך שהוא מתוק, ולא בכוסך שהוא קטן, ולא בכריסי שהיא רחבה. והוה רבי יהושע בן קרחה צווח ליה חלא בר חמרא, אמר ליה למה את צווח לי כן? אמר ליה עד דערקת ואזלית לך ללודקיא, אמר ליה ולא קוצין כסיחין כסחתני, אמר ליה ולא היה לך לילך לסוף העולם ולהניח לבעל הגינה שיקוץ את קוציו?

הפסקות, כיון שאם הוא לא מפסיק בשתיה, הוא נראה כגרגרן, אבל אמר ר"א בר"ש ולא שיערו חכמים לא ביינך שהוא מתוק, ולא בכוסך שהוא קטן, ולא בכריסי שהיא רחבה, וגם מכאן מוכח שר"א היה אכלן. והוה רבי יהושע בן קרחה צווח ליה - צועק עליי, שהוא חלא בר חמרא - חומץ בן יין, כיון שר"א היה תופס גנבים ומוסר אותם למלכות, ואמר ליה ר"א למה את צווח לי כן, והרי אני עושה את זה מחמת ציוו המלך? אמר ליה ר' יהושע בן קרחה שאני ימשיך לומר לך כך עד דערקת ואזלית לך ללודקיא עד שתברח ללודקיא, ששם הרומיים לא שולטים, כיון שזה לא בסדר מה שאתה תופס את הגנבים ומוסר אותם לידי השלטון, אמר ליה ר"א וכי לא קוצין כסיחין כסחתני, וכי לא תפסתי גנבים שצריכים להרוג אותם? אמר ליה ר' יהושע בן קרחה וכי לא היה לך לילך לסוף העולם, ולהניח לבעל הגינה היינו להקב"ה שיקוץ את קוציו?

ר"ש אומר אחת בימינו וכו': ר' לעזר בר' שמעון אומר שאפי' אם הוא ליקט שלש תאנים בימינו ושלש בשמאלו ושלש בפיו הם פטורים ממעשרות, ואומרת הגמ' שהיות ורבי אלעזר בר' שמעון על ידי דהוה אכלן - שהוא היה אוכל הרבה (ר"א בר"ש היה שמן). לכך הוא הוה משער בגרמיה כן, הוא שיער בעצמו ששלשה תאנים זה עדיין לא נקרא קביעות, ולכך זה פטור ממעשרות. אומרת הגמ' שר' לעזר בר' שמעון אזל לגביה הלך לר' יוסי בן לקוניא חמוי - חמיו, ור' יוסי בן לקוניא הוה מזוג ליה כוס יין והוא ר"א בר"ש שתי, ומזוג ליה עוד כוס והוא שתי, אמר ליה ר' יוסי בן לקוניא האם לא שמעת מן אבוך מרשב"י כמה אדם צריך לגמות בכוס לכמה פעמים צריך לחלק את השתיה מהכוס? אמר ליה ר"א כמות שהיא שאם הכוס מזוגה בצורה גילה, צריך לעשות הפסקה אחת, ואם מזוג אותה בצונין צריך לעשות שתיים, ואם מזוג אותה בחמין צריך לעשות שלש

מסכת פרק ג [ה"ד - דף יז] מעשרות

עלה לראשה וכו': נתגלגלה מאיליה מהו מחזרתה? כמה דתימר תמן מחזירין למקומן ואוכל, ואוף הכא כן, תמן במחזירין במקום פטור, ברם הכא במחזירין למקום חיוב. מה דמי לה? כהדא דתני, היה עומד בעיר, ואמר יודע אני שהפועלים שוכחין עומר שבמקום פלוני - ושכחוהו, הרי זה שכחה, היה עומד בשדה, ואמר יודע אני שהפועלים שוכחין עומר שבמקום פלוני - ושכחוהו, אין זה שכחה, דכתיב בשדה, 'ושכחת' ולא בעיר 'ושכחת', היה עומד בראש התאנה מה אַת עביד לה? כעומד בעיר כעומד בשדה?

נוטל את כל האשכול וכו': תמן תנינן, היה אוכל את האשכול ונכנס מן הגינה לחצר, רבי ליעזר אומר יגמור, ורבי יהושע אומר לא יגמור. רבי זעירה רבי

שוכחין עומר שבמקום פלוני, ובאמת שכחוהו – אין זה שכחה וזה שייך לבעלים, דכתיב וְשִׁכַּחְתָּ עֹמֵר בְּשָׂדֶה, וא"כ אנחנו אומרים שדווקא אם הבעה"ב נמצא בשדה, או צריך שיהיה 'ושכחת' ואם הבעה"ב זוכר את העומר, זה נשאר שלו, כיון שהשדה קונה לו את העומר, אבל ולא בעיר 'ושכחת' שאם הבעה"ב נמצא בעיר, אפי"ם הוא זוכר את העומר, יש לזה דין של שכחה, וע"ז יכולים לשאול מה הדין אם הבעה"ב היה עומד בראש התאנה ויודע שהפועלים ישכחו עומר בשדה, מה אַת עביד לה מה הדין של העומר הזה, האם זה כעומד בעיר ויהיה לזה דין של שכחה, או כעומד בשדה והבעה"ב זוכה בעומר?

נוטל את כל האשכול וכו': תמן (במסכת תרומה) תנינן, היה אוכל את האשכול ונכנס מן הגינה שזה מקום פטור, לחצר שזה מקום חיוב, רבי ליעזר אומר יגמור לאכול את האשכול, כיון שהוא התחיל בהיתר, ורבי יהושע אומר לא יגמור עד שיעשר. וא"כ רבי זעירה ורבי

עלה לראשה וכו': שואלת הגמ' מה הדין אם נתגלגלה התאנה מאיליה לחצר, מהו מחזרתה האם הוא יכול להחזיר אותה לראש האילן, והיא תהיה פטורה ממעשר? מתרצת הגמ' כמה דתימר תמן כמו שאמרנו שאם הכניסו בטעות פירות לבית, שהוא מחזירין למקומן לגינה ואוכל בלי להפריש תרו"מ, וא"כ אוף הכא כן, הוא יכול להחזיר את התאנה לראש האילן ולאכול אותה בלי להפריש תרו"מ, חוזרת הגמ' ואומרת שיש הברל, כיון שתמן לענין פירות שנכנסו לבית בשוגג, הרי מדובר במחזירין במקום הפטור – לגינה, אבל ברם הכא הרי הוא במחזירין למקום החיוב, שהרי האילן נמצא בחצר, וא"כ יתכן שזה יהיה חייב במעשרות. ואומרת הגמ' מה דמי לה שאפשר לשאול שאלה דומה לזה כהדא דתני, על הדין שלמדנו שאם הבעה"ב היה עומד בעיר, ואמר יודע אני שהפועלים שוכחין עומר שבמקום פלוני, ובאמת שכחוהו – הרי זה שכחה, וזה שייך לעניים, אבל אם הבעה"ב היה עומד בשדה, ואמר יודע אני שהפועלים

חייה בשם רבי יוחנן, או דרבי טרפון כרבי ליעזר, או רבי טרפון עבד עוקצת האוכל כתחילתו. ר' אילא ר' איסי בשם ר' יוחנן, או ר' טרפון כר' ליעזר, או רבי טרפון עבד אכילה שתיים ושלוש אכילות כאכילה אחת. מאי טעמא דרבי ליעזר? משום שהתחיל בו בהיתר. תני, אמר רבי נתן לא שרבי ליעזר אומר משום שהתחיל בו בהיתר, אלא שרבי ליעזר אומר ימתין עד שיצא שבת, או עד שיוצא חוץ לחצירו ויגמור.

תני בשם רבי נחמיה, חצר שהיא נעדרת - הרי היא כגינה, אוכלין בתוכה עראי, אמר רבי שמלאי הלכה כרבי נחמיה. תני זרע רובה פטורה, נטע רובה חייבת, אמר רב חסדא והוא שנמטעה לנוייה של חצר. הדין ילפא מן ההיא, וההיא ילפא

השבת ורק אז הוא יכול להשלים את האכילה, או אם הוא התחיל לאכול בגינה ונכנס לחצר, א"כ הוא צריך להמתין עד שיוצא לחוץ לחצירו ושם הוא יגמור את אכילתו, כיון שר"א סובר, שהשבת או החצר קובעים רק לעצמם, אבל השבת לא קובעת למוצאי שבת, וכן החצר לא קובעת לחוץ לחצר, ור' יהושע סובר, שהשבת או החצר קובעת לעולם, ולכך הוא לא יכול לגמור לאכול את האשכול, לאחר השבת או חוץ לחצר.

תני בשם רבי נחמיה, חצר שהיא נעדרת - שעדרו וחרשו אותה, הרי היא כגינה ואוכלין בתוכה עראי, אמר רבי שמלאי - הלכה כרבי נחמיה. תני אם הוא זרע את רוב החצר - פטורה, כיון שיש לזה שם של גינה, אבל אם הוא נטע אילנות ברוב החצר - חייבת, אמר רב חסדא והוא שנטעה לנוייה של חצר בצורה יפה, שכיון שאוכלים תחת אילנות, לכך זה לא מבטל ממנה את שם החצר. ואומרת הגמ' הדין שאם הוא זרע בחצר ילפא נלמד מן ההיא מהדין שאם הוא חרש את החצר, וההיא ילפא

חייה בשם רבי יוחנן אומרים, או דרבי טרפון סובר כרבי ליעזר, וכיון שהוא יכול לאכול את הענב הראשון, לכך הוא יכול לגמור את כל האשכול, או שרבי טרפון באמת סובר כחכמים, אלא שעבד עוקצת סוף האוכל כתחילתו, ואשכול שלם הוא כאכילה אחת, ואין לזה שם של גורן. ור' אילא ור' איסי בשם ר' יוחנן אומרים, או שר' טרפון סובר כר' ליעזר, ולכך הוא יכול לאכול את האשכול, או שרבי טרפון עבד עושה אכילה של שתיים ושלוש אכילות כאכילה אחת, וא"כ אם זה יהיה אשכול גדול מאוד, ר' טרפון יודה שצריך לעשר אותו. שואלת הגמ' ומאי טעמא דרבי ליעזר שיגמור את האשכול בחצר? מתרצת הגמ' משום שהתחיל בו בהיתר לכך הוא יכול לסיים את האכילה, כיון שאמצע אכילה לא קובעת למעשרות. תני, אמר רבי נתן לא כשרבי ליעזר אומר שהוא יכול לסיים את האכילה, זה משום שהתחיל בו בהיתר, אלא שרבי ליעזר אומר שאם הוא התחיל לאכול באשכול לפני שבת והשבת נכנסה, שימתין עד שיצא

מסכת פרק ג [ה"ד - דף יז] מעשרות

מן הדא, הדא ילפא מן ההיא, זרע רובה חייבת - והוא שתהא נעדרת, וההיא ילפא מן הדא, שאם היתה נעדרת שהיא פטורה - והוא שעידר רובה.

תאנה שהיא עומדת בחצר וכו': הדא דתימר אוכל כדרכו ופטור - בעומד בגינה, הדא דתימר אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב - בעומד בחצר. רבי ירמיה בעי קומי רבי זעירא, היתה ניטלת בדוקרני.

דְּלִמָּא רבי זעירא ורבי אבא בר כהנא ורבי לוי הוון יתבין, והוה רבי זעירא מקנתר לאילין דאגדתא, וצוה להון סיפרי קוסמים, אמר ליה רבי בא בר כהנא למה את מקנתר לון, שאל ואנן מגיבין לך, אמר ליה מהו הדין דכתיב [תהילים עו] **פִּי חֶמֶת אָדָם תּוֹדֶךָ, שְׁאֲרִית חֶמֶת תִּחְגֹּר.** אמר ליה **פִּי חֶמֶת אָדָם תּוֹדֶךָ**

בדוקרני, שהוא היה בגינה, ולקח קנה גדול שיש לו חוד, ועי"ז הוא הביא לעצמו תאנה מהחצר, שהיא חייבת במעשרות, וכן להיפך, מכיון שזה תלוי היכן התאנה גדלה, ככתוב במשנה.

דְּלִמָּא את זה אני רוצה לומר לך, שמעשה היה שרבי זעירא ורבי אבא בר כהנא ורבי לוי הוון יתבין - ישבו, והוה רבי זעירא מקנתר לאילין דאגדתא, ור' זעירא היה מקנטר את בעלי ההגדה - את ר' אבא בר כהנא ואת ר' לוי, ור' זעירא צוה להון אמר על בעלי ההגדה, שהם כסיפרי קוסמים, וכמו שהקוסמים לא מבינים את הלחש שהם אומרים, כך גם בעלי ההגדה לא יודעים מה הם אומרים, אמר ליה רבי בא בר כהנא לר' זעירא למה את מקנתר לון, למה אתה מזלזל בנו? **שָׁאֵל** איזה שאלה ואנן מגיבין לך, ואנחנו נסביר לך את הפסוק, אמר ליה ר' זעירא לר' בא בר כהנא, מהו הדין דכתיב מה ביאור הפסוק **פִּי חֶמֶת אָדָם תּוֹדֶךָ, שְׁאֲרִית חֶמֶת תִּחְגֹּר.** אמר ליה ר' אבא בר כהנא, שהכוונה היא **פִּי חֶמֶת אָדָם תּוֹדֶךָ**

מן הדא, מסבירה הגמ' הדא ילפא מן ההיא, שאם הוא זרע את רוב החצר שהיא פטורה, אבל והוא בתנאי שתהא נעדרת שהוא עדר וחרש את החצר, אבל אם הוא זרע בגומות שמצא בחצר, לא מתבטל ממנה שם חצר, וההיא ילפא מן הדא שאנחנו אומרים שאם היתה נעדרת שהיא פטורה, אבל זה בתנאי והוא שעידר את רוב החצר, אבל אם הוא חרש רק מקצת מהחצר, היא עדיין חייבת. **תאנה** שהיא עומדת בחצר וכו': אומרת הגמ' הדא דתימר זה ששינוי שהוא אוכל כדרכו ופטור, מדובר בעומד בגינה, ואפי' אם הענפים היו בחצר והביא אותם אליו לגינה, הפירות פטורים ממעשר, והדא דתימר שהוא אוכל אחת אחת ופטור - ואם צירף חייב, מדובר בעומד בחצר, ואפי' אם הענפים היו בגינה והביא אותם אליו לחצר, אם הוא צירף - הוא חייב, כיון שהעיקר היכן שהוא נמצא, ולא משנה היכן הענפים נמצאים. אבל רבי ירמיה בעי קומי אמר לפני רבי זעירא שהמשנה היא כפשוטה, ולכך אם היתה ניטלת התאנה

מסכת פרק ג [ה"ד - דף יח] מעשרות עה

בעולם הזה, שְׁאֵרִית חֲמַת תְּחַגֵּר לעולם הבא, אמר ליה או נימר פִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֵךְ בעולם הבא, שְׁאֵרִית חֲמַת תְּחַגֵּר בעולם הזה, אמר רבי לוי כשתעורר חמתך על הרשעים, צדיקים רואין מה את עושה להן, והן מודין לשמך, אמר רבי זעירא, היא הפכה והיא מהפכה, לא שמעינן מינה כלום, ירמיה בני! אֲזַל צור דוקרניתך, דהיא טבא מן כולם.

ובבתי ערי חומה וכו': תמן תנינן, כל שהוא לפניו מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה, חוץ מן השדות, רבי מאיר אומר אף השדות. מה טעמא דרבנין? [ויקרא כה] וְקָם תְּבִיתָ, אין לי אלא בית, מנין לרבות בתי בדין, בורות שיחין

העונש הוא מושלם, אמר רבי זעירא, לר' אבא בר כהנא ולר' לוי היא הפכה והיא מהפכה פעם אחת אתם אומרים שתחילת הפסוק הולך על העוה"ז וסוף הפסוק הולך על העוה"ב, ופעם אתם אומרים הפוך, ולא שמעינן מינה כלום, ואין לכם הוכחה לא לכאן ולא לכאן, לכך אמר ר' זעירא לר' ירמיה, ירמיה בני! אֲזַל צור דוקרניתך אתה תשמור את מה שאמרת לעניין הקנה הדוקרני, דהיא טבא מן כולם, שהרי לעניין דברי הלכה "הפוך בה והפוך בה דכולא בה" אבל לעניין דברי הגדה "הפוך בה והפוך בה ולית בה" ולכך טוב ללמוד דברי הלכה, ולא דברי הגדה.

ובבתי ערי חומה וכו': תמן (במסכת ערכין) תנינן, כל שהוא לפניו מן החומה, הרי הוא כבתי ערי חומה, ומה שלא נגאל בשנה הראשונה – נחלט לקונה, חוץ מן השדות, רבי מאיר אומר אף השדות. מסבירה הגמ' מה טעמא דרבנין? כיון שכתוב וְקָם תְּבִיתָ, ואין לי לרבות אלא בית, ומנין לרבות בתי בדין, בורות שיחין

כשהקב"ה כועס ומעניש את האדם כאן בעולם הזה, והוא מודה להקב"ה על זה (ומקבל את יסוריו באהבה), לכך שְׁאֵרִית חֲמַת תְּחַגֵּר לכך שארית הכעס, הקב"ה לא מוציא על הצדיק לעולם הבא, אלא הקב"ה עוצר את כעסו (תחגור זה מלשון עצירה, כמו כחגירת ציפורן), אמר ליה ר' זעירא לר' אבא בר כהנא או נימר אולי נגיד הפוך, ונסביר כך את הפסוק, פִּי חֲמַת אָדָם תּוֹדֵךְ זה בעולם הבא, כיון ששְׁאֵרִית חֲמַת תְּחַגֵּר כיון שהקב"ה הזדרו והביא עליו את היסורים בעולם הזה (ותחגור זה מלשון של זירוז), וזה כדי שהצדיק יבוא נקי לעולם הבא? אמר לו רבי לוי שאתה צודק, וכך באמת אני מסביר את הפסוק, שכשתעורר חמתך על הרשעים בעולם הבא, אז הצדיקים רואין מה את עושה להן ומה הוא גודל העונש בעולם הבא, ולכך הן מודין לשמך על מה שהם נענשו בעולם הזה, כיון שזה היה לטוב להם (כדי שהקב"ה יעצור את החימה והכעס לעולם הבא), שהרי קצת יסורים בעולם הזה, מכפר על הרבה חטאים, אבל לעתיד לבוא

מסכת פרק ג [ה"ד - דף יח] מעשרות

ומערות, ומרחצאות ושובכות ומגדלות? ת"ל אֲשֶׁר בְּעִיר, יכול אף השדות? תלמוד לומר בית, מה בית שהוא מיוחד שהוא בית דירה, יצאו שדות שאינן בית דירה, מה טעמא דרבי מאיר? וְקָם הַבֵּית, אין לי אלא בית, מנין לרבות בתי בדין, בורות שיחין ומערות, ומרחצאות ושובכות ומגדלות והשדות? תלמוד לומר אֲשֶׁר בְּעִיר. אֲשֶׁר לוֹ חֲמָה, פרט לבית הבנוי בחומה, דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר כותל החיצון הוא החומה, רבי יהודה דריש אֲשֶׁר לוֹ חֲמָה, רבי שמעון דריש אֲשֶׁר לֹא חֲמָה.

בערי מקלט וכו': אמר רבי חיננא והוא שעלה דרך הנוף, אבל אם עלה דרך העיקר - כבר קלטו העיקר.

הזו לא נחשבת לעיר המוקפת חומה, דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר שזה כן נחשב לעיר המוקפת חומה, כיון שהכותל החיצון של הבתים הוא החומה. מסבירה הגמ' את המחלוקת, רבי יהודה דריש אֲשֶׁר לוֹ חֲמָה, ורבי שמעון דריש אֲשֶׁר לֹא חֲמָה, דהיינו הרי יש בזה קרי וכתוב, הכתיב הוא 'לא' והקרי הוא 'לו', וא"כ ר' יהודה דורש את הקרי, ולכך צריך שיהיה לעיר חומה נפרדת מהבתים, אבל ר"ש דורש את הכתיב, ולכך אומר ר"ש שרק אם אין לעיר - חומה בכלל, היא לא נקראת עיר חומה, אבל אם יש לה איזה חומה, אפי' שקירות הבתים - הם חומות העיר, זה כבר נקרא עיר המוקפת חומה.

בערי מקלט וכו': אמר רבי חיננא מתי הולכים אחרי הנוף, ואם הרוצח יושב על הנוף מחוץ לעיר מקלט שמותר לגואל הדם לרצוח את הרוצח, זה דוקא והוא שעלה הרוצח לנוף, דרך הנוף הנמצא מחוץ לעיר, אבל אם הוא עלה דרך העיקר הנמצא בעיר, א"כ כבר קלטו העיקר, ואסור לגואל הדם לרצוח את הרוצח.

ומערות, ומרחצאות ושובכות ומגדלות שגם הם נחלטים לקונה אחרי שנה? ת"ל אֲשֶׁר בְּעִיר, שמשמע שהדין הזה נוהג לכל מה שבעיר, וא"כ יכול אף השדות נחלטים לקונה? תלמוד לומר 'בית' שזה מיעוט, וא"כ אנחנו אומרים מה בית שהוא מיוחד, שהוא בית דירה, אף כל דבר שמשמש לצורכי דיור כעין בית, אבל יצאו שדות שאינן בית דירה, לכך הם לא נחלטים לקונה. ואומרת הגמ' ומה טעמא דרבי מאיר? כיון שר"מ דורש את הפסוק באופן הזה, וְקָם הַבֵּית אין לי אלא בית, ומנין לרבות בתי בדין, בורות שיחין ומערות, ומרחצאות ושובכות ומגדלות ואפי' השדות? תלמוד לומר אֲשֶׁר בְּעִיר, שמשמע כל מה שבעיר נחלט לקונה (כל הסוגיא הובאה לכאן דרך אגב, אבל משנתינו היא ככו"ע, ומדובר שהאילן היה בחצר, והרי דרים תחת לאילן).

כתוב בפסוק אֲשֶׁר לוֹ חֲמָה, פרט לבית הבנוי בחומה, שאם אין לעיר חומה, אלא קירות החיצונים של הבתים הם החומה, העיר

ובירושלים וכו': מתניתא דבית שמאי היא, דבית שמאי אומרין הכל כלפנים, ואית בהן תנייא קדמייא כבית שמאי. תני, החזיר את הנוף מבפנים, כולו כלפנים.

הדרן עלך פרק המעביר תאנים

ואומרת הגמ' ואית בהן תנייא קדמייא ויש ששנו גם את הרישא של המשנה (לעניין ערי מקלט) שזה הולך כבית שמאי, והולכים גם אחרי הנוף, שאם עיקר האילן מחוץ לעיר מקלט ונופו בתוך העיר, הולכים גם אחרי הנוף, ולא יכולים לרצוח את הרוצח, ואם עיקר האילן עומד בתוך העיר ונופו מחוץ לעיר, ודאי שהולכים אחר העיקר, ולא יכולים לרצוח את הרוצח. אבל תני, שרק אם הוא החזיר את הנוף למבפנים כולו כלפנים, אבל אם הנוף נמצא מחוץ לעיר, לא הולכים אחר עיקר האילן, כיון שדנים על כל חלק באילן לפי מקומו וכב"ה, וא"כ הוא יכול לפדות את המעשר שני הנמצא שם. הדרן עלך בלי נדר פרק המעביר תאנים

ובירושלים וכו': אומרת הגמ' שמתניתא מדברי בית שמאי היא, דבית שמאי אומרין שאם יש בית מחוץ לירושלים ופתח הבית נמצא בירושלים, או אם הבית נמצא בירושלים והפתח נמצא מחוץ לירושלים, הכל כלפנים וגם החלק שנמצא מחוץ לירושלים מחמירים בו כאילו הוא בירושלים, ולכך אם יש שם פירות של מעשר שני אסור לפדות אותם, כיון שזה כמו שהפירות נמצאים בתוך העיר (אבל אסור לאכול שם את המע"ש, שהרי זה חוץ לעיר), וא"כ כוונת המשנה היא שבירושלים הולכים אף אחר הנוף, שאם יש פירות של מעשר שני על הנוף הנמצא מחוץ לירושלים אסור לפדות אותם, כיון שזה כמו שהפירות נמצאים בתוך העיר,

פרק ד

הלכה א

מתני' הכובש השולק המולח בשדה חייב. המכמן באדמה פטור. המטבל בשדה פטור. הפוצע זיתים שיצא מהן השרף פטור. הסוחט זיתים על בשרו פטור, ואם סחט ונתן לתוך ידו חייב. המקפא לתבשיל פטור, ולקדירה חייב, מפני שהוא כבור קטן.

גמ' הכובש השולק וכו': אור טובל, מקח טובל, מלח טובלת, תרומה טובלת, שבת טובל, חצר בית שמירה טובלת. אמר רבי יוחנן מקח ושבת וחצר אינן תורה, רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש המחזור שבכולו, זו חצר בית שמירה. הכובש עד שיכבוש כל צרכו? השולק עד שישלוק כל צרכו? נשמעינה מן הדא, המהבהב שיבלין באור נטבלו, ואינן מחוסרין מלאכה על ידי האור?

טובל, מלח טובלת אם הוא שורה הרבה זמן במלח, תרומה טובלת, שבת טובל, חצר בית שמירה - חצר המשתמרת טובלת, אמר רבי יוחנן שאפי' מקח ושבת וחצר מה שהם טובלים, זה אינן תורה, אלא זה רק מדרבנן (הגם שיש אסמכתא לדברים האלו שהן טובלים), אבל רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש אומר המחזור הדבר הברור שבכולו שהוא טובל מן התורה, זו חצר בית שמירה.

שואלת הגמ' האם הכובש מתחייב במעשר, רק עד שיכבוש כל צרכו? וכן שואלת הגמ' האם השולק מתחייב במעשרות רק עד שישלוק כל צרכו? אומרת הגמ' שנשמעינה מן הדא, שלמדנו בבביתא המהבהב הקולא שיבלין באור - נטבלו, וא"כ אומרת הגמ' וכי השיבולים אינן מחוסרין עוד מלאכה על ידי האור? והרי צריך לבשל את החיטים, או לאפות אותם,

מתני' הכובש ירק, או השולק - מבשל, או המולח ששקה את הירק במלח הרבה זמן, אפי' בשדה - זה מתחייב במעשר, אבל המכמן טומן פירות או זיתים באדמה כדי שיתחממו ויתרכבו - פטור, כיון שאין לזה דין של בישול. המטבל בציר או במלח בשדה פטור. הפוצע זיתים כדי שיצא מהן השרף - המרירות פטור. הסוחט זיתים על בשרו פטור, הגם שסיכה כשתיה, אבל ואם סחט ונתן לתוך ידו חייב, כיון שזה כמו שהשמן ירד לבור, שמתחייב במעשרות. המקפא את היין, דהיינו שהוא לקח יין מהגת ושפך לתבשיל ושם הוא הקפה והסיר את החרצנים והזגים שצפים ע"ג היין פטור, כיון שהיין מתבטל בתבשיל, אבל ולקדירה ריקנית חייב, מפני שהוא כבור קטן.

גמ' הכובש השולק וכו': אומרת הגמ' אור - אש (בשול ע"י האש) טובל, מקח

מסכת פרק ד [ה"א - דף יח] מעשרות עט

שנייא היא שהוא גמר מלאכתו, ויידא אמרה דא, המקטף שיכלין לאוכלן מלילות ניטבלו, לעשותן עיסה לא ניטבלו.

כבש ושלק שלא מדעת הבעלים, תפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, דאיתפלגון הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו, ר' יוחנן אמר נטבל, ורבי שמעון בן לקיש אמר לא נטבל, אמר רבי יודן תמן אי אפשר לו שלא ימרח, ברם הכא אפשר לו שלא לכבוש.

שלקו ברשות ההקדש, פדאו והכניסו לחצר בית שמירה מהו?

הכובש שלא כבש כל צורכו – אינו חייב במעשרות.

שואלת הגמ' מה הדין אם אחד **כבש** או **שלק** **שלא מדעת הבעלים**, האם זה מתחייב במעשרות או לא? אומרת הגמ' שלכאו' זה **תפלוגתא** מחלוקת **דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש**, דאיתפלגון שהרי ר' יוחנן ורשב"ל נחלקו מה הדין **הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו**, שר' יוחנן אמר **נטבל**, ורבי שמעון בן לקיש אמר **לא נטבל**, וא"כ לכאו' גם לעניין הכבישה והשליקה זה מחלוקת ר' יוחנן ורשב"ל, אמר **רבי יודן** שזה לא מוכרח, כיון שתמן לעניין המירוח, הרי אי אפשר לו שלא ימרח וכיון שזה ניחא ליה לבהעה"ב, לכך ר' יוחנן אומר שגם אם מירחו שלא מדעת הבעה"ב – זה מחייב במעשר, אבל **ברם הכא** הרי אפשר **לו שלא לכבוש**, ולכך יכול להיות שגם ר' יוחנן יודה שאדם לא יכול לאסור על חבירו את פירותיו.

שואלת הגמ' מה הדין אם **שלקו** את הפירות **ברשות ההקדש**, ופדאו ואח"כ **הכניסו** את הפירות **לחצר בית שמירה מהו**, האם מה שהוא בישל את הפירות ברשות הקדש זה נקרא שהיה גמר מלאכה ברשות הקדש, וא"כ

ואפי"ה הברייתא אומרת שזה כבר נטבל, וא"כ גם לעניין הכבישה הוא לא צריך לכבוש כל צורכו, חוזרת הגמ' ואומרת שאין ראייה מהברייתא, כיון ששנייא היא לעניין ההבהוב **שהוא גמר מלאכתו של ההבהוב** – שהוא לא צריך להבהב עוד, לכך החיטים ניטבלו, הגם שהם עדיין לא ראויים לאכילה, אבל לעניין הכבישה או השליקה, שצריך להמשיך לכבוש או לשלוק כל צורכו, זה מתחייב במעשרות רק לאחר גמר הכבישה והשליקה. ואומרת הגמ' **ויידא אמרה דא** ומהיכן אני יודע שיש חילוק בין דבר שהוא גמר מלאכתו לשאינו גמר מלאכתו? שהרי למדנו בברייתא המקטף שיכלין לאוכלן מלילות דהיינו כמות שהם – **ניטבלו** כשהוא מכניס אותם לבית, אבל אם הוא ליקט את השיבולים כדי **לעשותן עיסה**, לא נטבלו עד שימרח, וא"כ מוכח מכאן שכיון שהיתה דעתו שלא לעשות עוד מלאכה בשיבולים שהכניס לבית, הבית קובע אותם למעשר (הגם שלא מירח בכרי, שזהו גמר מלאכה הרגיל כשרוצה לעשות מהשיבולים עיסה), וא"כ אותו דבר כאן לעניין המהבהב, הגם שלא נגמרה מלאכת החיטים לפי הרגילות, אבל כיון שנגמרה מלאכת החיטים לאדם הזה, זה חייב במעשרות, אבל

מעשרות פרק ד [ה"א - דף יט]

על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש נטבל, זו תורה, וזו אינה תורה. הכניסו לחצר בית שמירה, פדיו ושלקו מהו? דברי הכל נטבל, וכי מה עשה מעשה ברשות ההקדש? הקדישו ושלקו הכניסו לחצר בית שמירה, פדיו ושלקו מהו? דברי הכל לא נטבל. שלקו ברשות הקדש ופדיו וצימקו מהו? אין תימר האור טובל - האור פוטר, ואין תימר אין האור טובל - אין האור פוטר.

אמר רבי יונה, תני רבי חלפתא בן שאול, עשה היסב בשדה טובל, אם לא היסב אינו טובל. אין הוא היסב שהוא טובל? כל היסב שיש בו יין. קצב להיסב ולא היסב?

תני, השום והשחליים והחרדל ששחקן בשדה נטבלו. עד כדון בשום

מלאכה מהו? אומרת הגמ' שאין תימר האור טובל בדבר שלא נגמרה מלאכתו, א"כ האור בהקדש בדבר שלא נגמרה מלאכתו פוטר את הפירות ממעשרות, אבל אין תימר אין האור טובל א"כ אין האור פוטר, דהיינו שהגמ' מסתפקת בדבר.

אמר רבי יונה, תני רבי חלפתא בן שאול, עשה היסב בשדה, טובל כיון שאכילה ע"י הסיבה זה אכילה קבועה, ולכך מה שהוא אוכל בסעודה הזאת, זה מחייב במעשרות, אבל אם לא היסב, א"כ אינו טובל. ואומרת הגמ' אין - מה הוא היסב שהוא טובל? כל היסב שיש בו יין. שואלת הגמ' מה הדין אם הוא קצב להיסב אם הוא ייחד פירות לאכול אותם בהסיבה ולא היסב האם הם התחייבו במעשר או לא? (הגמ' לא פושטת את השאלה).

תני, השום והשחליים והחרדל ששחקן שטחן אותם, ועירב אותם בשמן, אפי' בשדה נטבלו, כיון שזה גמר מלאכתו. שואלת הגמ' עד כדון עד עכשיו הברייתא דיברה בשום

הפירות האלו לא יהיו חייבים במעשרות יותר? אומרת הגמ' שעל דעתיה שלשיטת דרבי שמעון בן לקיש הפירות נטבלו כשהוא הכניס אותם לחצר המשתמרת לאחר הפדיון, שהרי זו חצר המשתמרת מחייבת מן התורה, וזו מה שהוא בישל את הפירות, אינה קובעת מן התורה. שואלת הגמ' ומה הדין אם הכניסו את הפירות לחצר בית שמירה בזמן שהם היו הקדש, ואח"כ פדיו ושלקו מהו? אומרת הגמ' שכאן לדברי הכל הפירות נטבלו, כיון שוכי מה עשה מעשה בגוף הפירות כשהם היו ברשות ההקדש? שואלת הגמ' מה הדין אם הקדישו את הפירות ושלקו והכניסו לחצר בית שמירה, ופדיו וחזר ושלקו פעם נוספת מהו? אומרת הגמ' שכאן לדברי הכל הפירות לא נטבלו, כיון שהיה גמר מלאכה ברשות הקדש, לכך הפירות האלו יהיו פטורים ממעשר לעולם. שואלת הגמ' מה הדין אם שלקו את הפירות ברשות הקדש ופדיו וצימקו ועשה מהם צימוקים, דהיינו שהבישול לא עשה את הגמר

מסכת פרק ד [ה"א - דף יט] מעשרות פא

של טבל ששחקו בשמן של חולין, שום של חולין ששחקו בשמן של טבל? רבי ירמיה בעי טיגנו בשדה מהו? בלא כך אין האור טובל? אפשר דלא מיתן גביה משח.

רבי זעירא רבי חייא בר אשי בשם רב, אשכול שפחטו לכוס נטבל, לתמחוי לא נטבל.

המקפה לתבשיל פטור: בלא כך אין האור טובל? תפתר בתבשיל צונין. **ולקדירה חייב:** אמר רבי לעזר לקדירה ריקנית היא מתניתא, מתניתא אמרה כן, המקפה לתבשיל פטור, לקדירה חייב - מפני שהוא כבור קמין.

רבי זעירא בשם רבי חייא בר אשי בשם רב אומר, שאשכול שפחטו לכוס הוא נטבל, כיון שזה גמר מלאכה (וזה לא כמו שסוחטים את היין בגת, ששם הגמר מלאכה הוא רק כשמוציאים את החרצנים מהיין, כיון שכשסוחטים ענבים לכוס אין בזה זגים וחרצנים, ושותים אותו מיד). אבל אם הוא סחט אותו לתמחוי לתוך התבשיל (כשהוא קר) הוא לא נטבל, כיון שהוא מתבטל לתבשיל.

המקפה לתבשיל פטור: שואלת הגמ' וכי בלא כך אין האור טובל וא"כ למה זה פטור ממעשרות? מתרצת הגמ' תפתר שהוא שפך את היין בתבשיל צונין.

ולקדירה חייב: אמר רבי לעזר שלקדירה ריקנית היא מתניתא, ואומרת הגמ' שמתניתא אמרה כן, המקפה לתבשיל פטור, לקדירה חייב, מפני שהוא כבור קטן, א"כ משמע שהקדירה היתה ריקנית.

של טבל ששחקו בשמן של חולין, שהשום חייב במעשרות, שואלת הגמ' מה הדין בשום של חולין (דהיינו שכבר הפרישו ממנו את המעשרות) ששחקו בשמן של טבל, האם השמן מתחייב במעשר מחמת השום או לא? **רבי ירמיה בעי** - שואל, מה הדין אם הוא לא טחן את השום, אלא הוא טיגנו את השום בשדה מהו, האם זה כגמר מלאכה או לא? שואלת הגמ' מה השאלה, וכי בלא כך אפי' אם הוא לא הניח את השום בשמן, וכי אין האור טובל? מתרצת הגמ' שהטיגון לא מחייב את השום במעשר, כיון שאפשר דלא מיתן גביה משח, שהרי הוא לא מטגן את השום בשביל להכשירו לאכילה, אלא זה בשביל לתת טעם בשמן, וכיון שהטיגון לא לצורך השום, לכך יש לשאול האם מה שהוא מטגן את השום זה כמו שהוא שוחק אותו ומתחייב במעשרות, או לא?

הלכה ב

מתני' תינוקות שטמנו תאנים לשבת ושכח לעשרן, לא יאכלו מוצאי שבת עד שיעשרו. כלכלת שבת, בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין, רבי יהודה אומר אף הלוקט כלכלה לשלח לחבירו, לא יאכל עד שיעשר.

הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל, אם מלח ונתן לפניו חייב, רבי ליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב, מן המעטן הטמא פטור - מפני שהוא מחזיר את המותר. שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן ופטור, דברי רבי מאיר, רבי אלעזר בר' צדוק מחייב, וחכמים אומרים על החמין חייב, ועל הצונן פטור.

גמ' תינוקות שטמנו תאנים לשבת וכו': רב המנונא אמר, תינוק שחיפה כלכלה לשוק נטבלה, מקום שמחשבתו של גדול מתקיימת, שם מעשיו של

הלכה ב

מתני' תינוקות שטמנו תאנים בגינה לאכול אותם בשבת, ושכחו לעשרן, לא יאכלו מוצאי שבת עד שיעשרו, כיון שהשבת קובעת למעשרות. כלכלת תאנים המיועדים לשבת, בית שמאי פוטרין ממעשר (בערב שבת), ובית הלל מחייבין, הגמ' תבאר את דברי ב"ה. רבי יהודה אומר אף הלוקט כלכלה לשלח לחבירו, לא יאכל עד שיעשר, הגמ' תבאר את דברי ר' יהודה.

הנוטל זיתים מן המעטן (מהכלי שמניחים בו את הזיתים כדי שיתרכבו, שיהיה קל להוציא מהם את השמן) לאכול, טובל אחד אחד במלח ואוכל, ופטור מן המעשרות, ואם מלח שתי זיתים ונתן לפניו חייב, רבי ליעזר אומר שזה תלוי, אם הוא היה טמא והוא לקח את הזיתים מן המעטן הטהור, הם חייבים במעשרות, שהרי יש כאן קביעות, אבל אם הוא לקח את הזיתים מן המעטן

הטמא, הם פטורים, מפני שהוא מחזיר את המותר למעטן, ולכך זה לא אכילת קבע, אפי' אם הוא הניח לפניו כמה וכמה זיתים. שותין יין על הגת - במקום הגת, בין על החמין בין אם הוא מזוג את היין במים חמים, בין על הצונן ופטור, דברי רבי מאיר, רבי אלעזר בר' צדוק מחייב, כיון שעצם מזיגת היין זה קביעות, וחכמים אומרים שאם הוא מזוג על החמין חייב, כיון שהוא לא יכול להחזיר את המותר לגת, שלא יחמיץ את היין, ולכך זה נחשב קביעות, ועל הצונן פטור, כיון שהוא מחזיר את המותר לגת, לכך זה לא נחשב כקביעות.

גמ' תינוקות שטמנו תאנים לשבת וכו': רב המנונא אמר, תינוק שחיפה כלכלה בעלים להוליך למכור את התאנים בשוק, נטבלה, כיון שבמקום שמחשבתו של גדול מתקיימת מקום שמועיל מחשבה של גדול, שם מעשיו של

מסכת פרק ד [ה"ב - דף יט] מעשרות פג

קטן מתקיימין. רבי זעירא בעי כלום מחשבתו של גדול מתקיימת אלא במחפה לשוק, ודכוותה אין מעשיו של קטן מתקיימין, עד שיחפה לשוק, מתניתא פליגא על רב זעירא, תינוקות שטמנו תאינים לשבת ושכחו לעשרן, לא יאכלו למוצאי שבת עד שיתעשרו, ר' זעירא בשם רב המנונא תפטר בשלקטום עם דמדומי חמה - והוכיח מעשה שלהן על מחשבתן. לית הדא פליגא על דר' יוחנן? דר' יוחנן אמר השבת טובלת, והכא מפני שלקטום לשבת, הא אם לקטום שלא לשבת לא, ר' יונה בשם רב המנונא אפי' לקטום לשבת, אוכל מהן עראי בערב שבת. ולית הדא

במעשרות)? מתרצת הגמ' ר' זעירא בשם רב המנונא אומר תפטר תעמיד את המשנה, שכאן מדובר בשלקטום עם דמדומי חמה סמוך מאוד לשבת, וא"כ הוכיח מעשה הלקיטה שלהן על מחשבתן שהתאנים מיועדים לשבת, ובמקום שמחשבתו של הקטן ניכרת מתוך המעשה, מועיל המחשבה של הקטן (ובאמת אם הקטן ילקט את התאנים ביום שישי בבוקר, שכאן אין הוכחה שהוא ליקט את התאנים לצורך השבת, לא יועיל מה שהוא חישוב שזה יהיה לשבת). שואלת הגמ' וכי לית הדא דברי המשנה פליגא על דברי ר' יוחנן? דר' יוחנן אמר השבת טובלת אפי' אם לא ליקטו את הפירות לצורך השבת, והכא וכאן המשנה אומרת שרק מפני שלקטום לשבת לכך לא יאכלו אותם במוצאי שבת, הא אם לקטום שלא לצורך השבת התאנים לא מתחייבים במעשרות הגם שעבר עליהם השבת? מתרצת הגמ' ר' יונה בשם רב המנונא אומר, שחידוש המשנה היא שאפי' שלקטום לצורך השבת, אוכל מהן עראי בערב שבת (ובמוצאי שבת בכל אופן לא יאכל עד שיעשר). שואלת הגמ' ולית הדא האם דברי המשנה לא

קטן מתקיימין, וכיון שהקטן עשה מעשה בזה שחיפה את הסל בעלים, לכך מועיל מחשבתו שהוא רוצה להוליך את הסל למכור בשוק (כיון שיש לקטן מעשה, הגם שלא מועיל המחשבה של הקטן). אבל רבי זעירא בעי אמר, שכאן זה לא נקרא שיש מעשה, שהרי כלום מחשבתו של גדול מתקיימת אלא במחפה להוליך למכור בשוק, אבל אם גדול מחפה את הסל סתם, זה לא מתחייב במעשר (וא"כ מוכח שחיפוי הסל זה לא מעשה), וא"כ ודכוותה אין מעשיו של קטן מתקיימין עד שיחפה לשוק, וכיון שלקטן אין מחשבה, א"כ לא מועיל מה שהוא חיפה את הסל, וזה לא מתחייב במעשר. שואלת הגמ' שלכאן מתניתא פליגא על רב זעירא, שהרי המשנה אומרת, שתינוקות שטמנו תאינים לשבת ושכחו לעשרן, לא יאכלו למוצאי שבת עד שיתעשרו, וא"כ מוכח מכאן שהמחשבה של הקטן מועילה יחד עם המעשה - שהם טמנו את התאנים לשבת (הגם שהטמנת תאנים באופן סתם זה לא מחייב במעשרות, אלא ע"כ כיון שהקטן עושה מעשה זה מועיל כמו אצל גדול, וא"כ היה צריך להיות שחיפוי הסל להוליך לשוק יחייב

מסכת פרק ד [ה"ב - דף יט] מעשרות

פליגא על דרבי שמעון בן לקיש? ולא תינוקות אינון, ואפילו לקטום לשבת - כמי שלקטום שלא לשבת? רבי יוסי בשם רבי הילא תיפתר שלקטום עם דמדומי חמה - והוכיח מעשה שלהם על מחשבתן.

כלכלת השבת וכו': רבי לעזר בשם רבי הושעיה בכלכלה של תאנים היא מתניתא, דבי רבי ינאי אמרי אפי' נצרה, רבי לעזר בן אנטיגנוס בשם רבי לעזר בר' ינאי תפתר בתאינה המיוחדת לשבת. דְלִמָּא רבי חייא רבי אימי רבי איסי הוון יתבין, עבר חד טעין כלכלה דתאינים, אמרין ליה לזיבון, אמר לון כלכלת שבת אינה מזבנת.

ר' יהודה אומר וכו': רבי חייא בשם רבי יוחנן לא אמר רבי יודא אלא בכלכלת

נצרה, אפי' אם הוא ליקט ענף עם תאנים, הם גם מתחייבים במעשר, מסברה הגמ' רבי לעזר בן אנטיגנוס בשם רבי לעזר בר' ינאי אומר שתפתר שכאן מדובר באילן תאינה המיוחדת לשבת, שמלקטים ממנה רק לצורך השבת, ולכך היא חשובה, ואומרת הגמ' דְלִמָּא את זה אני רוצה לומר לך, שרבי חייא ורבי אימי ורבי איסי הוון יתבין, ועבר חד טעין כלכלה דתאינים ועבר שם אחד שהיה לו סל תאנים, ואמרין ליה לזיבון, והחכמים ביקשו ממנו לקנות את התאנים האלו, אמר לון שזה כלכלת שבת ולא מיזרבנא, ולא מוכרים אותה, וא"כ גם מכאן מוכח שהיו מכבדים את הכלכלת השבת, ולכך זה טובל למעשר.

ר' יהודה אומר וכו': רבי חייא בשם רבי יוחנן אומר, שלא אמר רבי יודא שאם אחד שולח לחבירו סל תאנים שזה חייב במעשר, אלא בכלכלת השבת, ור' יהודה מחדש שאפי' אם הוא מלקט כלכלת השבת לחבירו, שזה גם חשוב ומתחייב במעשר. ואומרת הגמ'

פליגא על דרבי שמעון בן לקיש שאומר שפירות שליקטו אותם סתם, ועבר עליהם השבת שהם פטורים ממעשר, והרי וכי לא תינוקות אינון? והרי אפילו לקטום לצורך השבת זה כמי שלקטום שלא לשבת, כיון שאין להם מחשבה, וא"כ למה אסור לאכול את התאנים במוצאי שבת? מתרצת הגמ' רבי יוסי בשם רבי הילא אומר, שתיפתר תעמיד את המשנה, שכאן מדובר שלקטום עם דמדומי חמה, וא"כ הוכיח מעשה שלהם על מחשבתן, ולכך מועיל המחשבה, שחישבו לאכול את התאנים בשבת.

כלכלת השבת וכו': רבי לעזר בשם רבי הושעיה אומר, שב"ה מחייבים את התאנים האלו במעשר, כיון שבכלכלה של תאנים היא מתניתא, והרי לענין תאנים הדין הוא שאם הוא ליקט כל צורכו זה מתחייב במעשר, וכיון שהוא ליקט כמות מסויימת לצורך השבת, זה כמו שהוא ליקט כל צורכו, ולכך ב"ה מחייבים את התאנים במעשר אפי' עוד לפני השבת. ודבי רבי ינאי אמרי אפי'

מסכת פרק ד [ה"ב - דף יט] מעשרות פה

שבת, או אמר רבי יהודה בליקט כלכלה לשלחה לחבירו, שהוא מקפיד עליה - ככלכלת שבת.

הנוטל זיתים מן המעטן וכו': לית הדא פליגא על רב? דרב אמר הוא אסור לוכל, פתר לה בעושה מעטן בשדה.

טובל אחד אחד וכו': וקשיא אם מלח טובלת למה לי צירוף, ואם צירוף טובל למה לי מלח? אלא על ידי זה ועל ידי זה.

ר' אליעזר אומר וכו': מה נן קיימין, אם כשיש שני מעטנין, דברי הכל מותר, אם כשאין לו אלא מעטן אחד דברי הכל אסור? אלא כי נן קיימין בשיש לו מעטן טהור ולחבירו מעטן טמא, רבי ליעזר אומר אין אדם מחזיר על מעטן של חבירו, ורבנין אמרי אדם מחזיר למעטן של חבירו.

וקשיא וא"כ יש להקשות אם מלח טובלת א"כ למה לי צירוף? והיה צריך להיות שאפי"ם הוא טובל אחד אחד זה יתחייב במעשר, ואם צירוף טובל א"כ למה לי מלח? מתרצת הגמ' אלא רק על ידי זה ועל ידי זה הזיתים מתחייבים במעשר.

ר' אליעזר אומר וכו': שואלת הגמ' מה נן קיימין איך מדובר כאן, אם כשיש לו שני מעטנין, אחד טהור ואחד טמא, א"כ לדברי הכל מותר, שהרי הוא מחזיר את המותר למעטן הטמא, ואם כשאין לו אלא מעטן אחד והוא טהור, א"כ לדברי הכל אסור, שהרי הוא לא יכול להחזיר את המותר, וא"כ היכן נמצא המחלוקת? מתרצת הגמ' אלא כי נן קיימין כאן מדובר בשיש לו מעטן טהור ולחבירו יש מעטן טמא, שרבי ליעזר אומר אין אדם מחזיר על מעטן של חבירו, ולכך אומר ר"א שאם הוא טמא והמעטן היה טהור, שזה נקבע למעשר, ורבנין אמרי אדם מחזיר למעטן של חבירו, ולכך אפי"ם הוא טמא והוא לקח ממעטן טהור, זה

עוד אפשרות בדברי ר' יהודה, או אמר רבי יהודה, בליקט כלכלה לשלחה לחבירו כמתנה, וכיון שהוא מקפיד עליה שלא לאכול ממנה, לכך דינה ככלכלת השבת, שהיא חייבת במעשר.

הנוטל זיתים מן המעטן וכו': שואלת הגמ' ולית הדא פליגא על רב, דרב אמר הוא – הבעה"ב אסור לוכל שלא על המוקצה, והרי המשנה אומרת שרק אם הוא מולח שתי זיתים זה מתחייב במעשר, א"כ משמע שאם הוא לא מלח את הזיתים, הוא יכול לאכול אפי"ם הרבה זיתים, והרי בדרך כלל המעטן היה בבית ובית הבד היה בשדה, וא"כ בעצם הוא אוכל את הזיתים שלא על המוקצה – לא במקום שעושים שם את השמן, וא"כ זה לא כדברי רב? מתרצת הגמ' שרב פתר לה מעמיד את המשנה, שכאן מדובר בעושה מעטן בשדה.

טובל אחד אחד וכו': שואלת הגמ' מה מחייב במעשרות, האם מה שהוא מולח את הזיתים או מה שהוא מצרף כמה זיתים,

מסכת פרק ד [ה"ג - דף כ] מעשרות

שותין על הגת וכו': אמר רבי יוחנן על החמין חייב שהוא קבע, על הצונין פטור שהוא עראי - יכול הוא מחזרתיה.

אמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, רבי יונה בשם רבי לעזר, אף במה שבלגין לא נטבל - מפני שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו.

הלכה ג

מתני' המקלף בשעורים, מקלף אחת אחת ואוכל, ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב. המולל מלילות של חיטים, מנפיה מיד ליד ואוכל, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו חייב.

גמ' מקלף אחת אחת ואוכל: א"ר זעירא יכול מקלף תרתי תרתי. ותני כן, בשעורים שנים פטור שלש חייב, בחיטים שלש פטור ארבע חייב.

המולל מלילות וכו': הונא בר חיננא ורב תחליפא בר אימי הוון יתבין קומי רבי

- משפשף שיבולים של חיטים בין שתי ידיו כדי לפרק את גרגירי החיטה מהשיבולת, א"כ הוא מנפיה מיד ליד מעביר את הגרגירים המעורבים בקליפות מיד אחת ליד השניה, ובינתיים הוא עושה רוח, כדי להעיף את המוך, ואוכל בלי לעשר, ואם ניפח ונתן לתוך חיקו לתוך בגדו חייב.

גמ' מקלף אחת אחת ואוכל: א"ר זעירא שהוא יכול מקלף אפי' תרתי תרתי בלי לעשר, כיון שהעיקר הוא המשך המשנה - שאם הוא קילף ונתן לתוך ידו, שהוא חייב לעשר, אבל הוא יכול לקלף אפי' שתי שעורים ולאכול, ותני כן, בשעורים שנים פטור ושלש חייב, ובחיטים שהם קטנים מהשעורים, לכך אפי' אם הוא מקלף שלש גרגירים הוא פטור וארבע חייב.

המולל מלילות וכו': הונא בר חיננא ורב תחליפא בר אימי הוון יתבין קומי ישבו לפני רבי לעזר, (מבארת הגמ' על איזה ר'

פטור ממעשרות, כיון שהוא יחזיר את המותר למעטן של חבריו.

שותין על הגת וכו': מסבירה הגמ' אמר רבי יוחנן שעל החמין הוא חייב, כיון שהוא קבע שהרי הוא לא יכול להחזיר את המותר לגת, בכדי שלא יחמיץ את היין שבגת, ועל הצונין פטור שהוא עראי, כיון שיכול הוא מחזרתיה את המותר לגת.

אמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, ורבי יונה אמר את זה בשם רבי לעזר, שלא רק אם הוא לקח מהגת בכוס זה לא נטבל, אלא אף במה שבלגין בבקבוק לא נטבל, הגם שזה כלי גדול, וזה מפני שהוא עתיד להחזירו לדבר שלא נגמרה מלאכתו, היינו לגת.

הלכה ג

מתני' המקלף בשעורים, מקלף אחת אחת ואוכל ופטור ממעשר, ואם קילף ונתן לתוך ידו חייב. המולל מלילות

לעזר, אמר רבי יונה אין כולהון בר אימי, התן בר 'רב' אימי, אין כולהון בר רב אימי היא הדא, והויין ליה עד קישרי אצבעותיה, והוון סבין מיניה, והפך אפוי לכותלא, וחוי לון מלא שיעלון. ותני כן, ובלבד שלא ינפח לא בקנון ולא בתמחוי, ולענין שבת עד כגרוגרות.

רבי חייא בר אדא בעי קומי רבי מנא, הכא את אמר בשעורין שתים פטור שלש חייב, וכא את אמר הכין? אמר ליה, שנייא היא הכא, שהוא מחזיר את המותר, ותני כן, במה דברים אמורים בזמן שאינו סמוך לגורן, אבל היה סמוך לגורן אפי' יתר מכן מותר, מפני שהוא מחזיר את המותר.

שאם הוא מנפח מיד ליד, החיטים עדיין פטורים ממעשר, הגם שיש לו ביד הרבה חיטים. ולענין שבת הוא יכול לנפח מיד ליד עד כגרוגרות.

רבי חייא בר אדא בעי קומי שאל לפני **רבי מנא, הכא לענין הקילוף את אמר בשעורין שתים פטור שלש חייב, וכא לענין המולל מלילות את אמר הכין, שאפי' מלוא ידו פטור, ומה החילוק? אמר ליה, שנייא היא הכא כשהוא מולל את המלילות שהוא מחזיר את המותר לגורן (שהרי הם לא מקולפים לגמרי), ולכך הם לא מתחייבים במעשר, אבל כשהוא מקלף את החיטים או השעורים, אין הדרך להחזיר את המותר לגורן, ולכך הוא יכול לקלף רק שתים או שלש גרגירים, ותני כן שזה תלוי במה שהוא מחזיר את המותר לגורן, במה דברים אמורים שהמקלף חייב במעשר, זה רק בזמן שאינו סמוך לגורן, אבל אם הוא היה סמוך לגורן, א"כ אפי' יתר מכן יותר משתים או שלש גרגירים מותר לאכול בלי לעשר, מפני שהוא מחזיר את המותר, היות והוא סמוך לגורן, הוא מחזיר גם גרגירים מקולפים לגמרי, ובמלילות כיון שהם לא מקולפים לגמרי, הוא**

תחליפא מדברים) אמר רבי יונה שאין כולהון אם בכל המקומות שמוזכר רב תחליפא הוא בר אימי, א"כ ההן ר' תחליפא המוזכר כאן הוא בר 'רב' אימי, ואין כולהון הוא בר רב אימי א"כ היא הדא זה הוא (דהיינו שהמעשה כאן היה עם רב תחליפא בר רב אימי), והויין ליה לר' אלעזר מלילות עד קישרי אצבעותיה, והוון נסבין מיניה ור' הונא בר חיננא ורב תחליפא בר רב אימי לקחו ממנו חיטים ואכלו בלי לעשר, ור' אלעזר הפך אפוי לכותלא הפך את פניו לכיוון הקיר (לא מוזכר למה), וחוי לון ור"א הראה להם מלא שיעלון שכל האגרוף שלו מלא בחיטים, וזה גם פטור ממעשרות, ותני כן, ובלבד שלא ינפח לא בקנון כעין דף שעשוי לברירת חיטים המעורבים במוץ, שיש לו מסגרת סביב ופתח צר בצדו שדרך שם הוא שופך את החיטים לכלי, וכשהוא מנענע את הקנון שהחיטים ירדו לכלי, הוא מנפח בפיו להעיק את המוץ, ולא בתמחוי - קערה גדולה, והוא מנענע את התערובת בקערה, ועי"ז המוץ צף למעלה, והוא מנפח בפיו להעיק את המוץ, כיון שאז החיטים מתחייבים במעשרות, וא"כ משמע

הלכה ד

מתני' כוסבר שזרעה לזרע, ירקה פטור. זרעה לירק, מתעשר זרע וירק. רבי ליעזר אומר השבת מתעשר זרע וירק וזירים. וחכמים אומרים אינו מתעשר זרע וירק, אלא השחליים והגרגר בלבד. ר"ג אומר תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן, חייבות במעשר. רבי ליעזר אומר הצלף מתעשר תמרות וקפרס, רבי עקיבה אומר אינו מתעשר אלא אביונות, מפני שהוא פרי.

גב' תמן תנינן, פול המצרי שזרעו לירק, וחישב עליו לזרע, לעולם אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן מנע ממנו שלושה מורביות. חזקיה אמר אף בכוסבר כן, כיון שמונע ממנה שתים ושלוש מורביות, באה למחשבת זרע.

שזה אוכל (וחכמים סוברים שזה לא נחשב אוכל, ולכך הם פטורים ממעשר). רבי ליעזר אומר הצלף מתעשר גם התמרות הענפים הצעירים המיתמרים ועולים, ואביונות הוא עיקר הפרי וגם הקפרס קליפת הפרי, ורבי עקיבה אומר אינו מתעשר אלא אביונות, מפני שהוא עיקר הפרי.

גב' תמן (במסכת שביעית) תנינן, פול המצרי שזרעו לאוכלו כירק ואח"כ הוא התחרט וחישב עליו לאכול את הזרע, לעולם אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן מנע ממנו שלושה מורביות – שלש השקיות, וכיון שהוא מנע ממנו מים, א"כ הוא גילה את דעתו שהוא רוצה את הפול לזירעונים (דרך הירקות כשמונעים מהם מים, הם מצמיחים הרבה זירעונים), ולכך מועיל המחשבה שחישב עליו לזרע, ומתעשר לפי זמן ההשרשה, חזקיה אמר אף בכוסבר כן, כיון שמונע ממנה שתים ושלוש מורביות באה למחשבת זרע, ולכך הדין הוא שאם

מחזיר את המותר לגורן גם אם הוא רחוק מהגורן.

הלכה ד

מתני' כוסבר שזרעה לאכול את הזרעונים שלו, הירק שלה פטור ממעשרות, אבל אם הוא זרעה לאכול את הירק, א"כ מתעשר גם הזרע וגם הירק (כיון שעיקר הכוסבר הוא הזירעונים). רבי ליעזר אומר השבת מין תבלין (כהיום זה משמש בעשיית מלפפון חמוץ), מתעשר זרע וירק וזירים – זמורות, הגם שהוא זרע אותו בסתם, וחכמים אומרים אינו מתעשר זרע וירק אלא השחליים והגרגר בלבד, כיון שבהם גם הירק הוא עיקר הפרי, אבל בשאר הדברים כשהוא זרע אותם בסתם, מעשרים רק את הזירעונים שהם עיקר הפרי, ולא צריך לעשר את הירק. ר"ג אומר תמרות הענפים הצעירים המיתמרים ועולים של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן, חייבות במעשר כיון

זרעה לזרע, מתעשרת לשעבר. זרעה לירק, מתעשרת לָפָא. זרעה לזרע ולירק, או שזרעה לזרע ואח"כ חישב עליה לירק, מעשר מזרעה על ירקה ומירקה על זרעה, בשלקט ממנה לפני ראש השנה, אבל אם ליקט ממנה לאחר ראש השנה, זרעה מתעשר לשעבר, וירקה מתעשר כשעת לקימתו, וכשהביא שלישי לפני ראש השנה, אבל אם הביא שלישי לאחר ראש השנה, בין ירקה בין זרעה מתעשר לבא.

ר"א אומר השבת מתעשר וכו': מה פליגין כשזרעו לזרע, אבל אם זרעו לירק, אף רבנן מודיי. דתני, שבת שזרעה לזרע, מתעשרת זרע ואינה מתעשרת ירק. זרעה לירק, מתעשרת זרע וירק, ואינה מתעשרת זירין. זרעה לזירין, מתעשרת זרע וירק וזירין. והתנינן אין לך מתעשר זרע וירק, אלא השחליים והגרגר בלבד? כיני מתניתא, אין לך דבר שזרעו לזרע - מתעשר זרע וירק, אלא השחליים והגרגר בלבד. ותני כן, נהגין בכותניין בירקן היתר,

ר"א אומר השבת מתעשר וכו': אומרת הגמ' מה פליגין מתי חכמים נחלקים על ר"א, זה דוקא כשזרעו את השבת לזרע, אבל אם זרעו לירק, אף רבנן מודיי שהוא מעשר גם את הירק וגם את הזרע. דתני, שבת שזרעה לזרע, מתעשרת זרע ואינה מתעשרת ירק. ואם הוא זרעה לירק, היא מתעשרת זרע וירק, אבל ואינה מתעשרת זירין. ואם הוא זרעה לאכול גם את הזירין, היא מתעשרת זרע וירק וזירין. שואלת הגמ' והתנינן אין לך מתעשר זרע וירק, אלא השחליים והגרגר בלבד, ומבינה הגמ' שלא מעשרים את הירק גם אם הוא זרע לירק, ולא כמו שאמרנו? מתרצת הגמ' שכיני מתניתא שכוונת המשנה היא, שאין לך דבר שזרעו לזרע, שהוא מתעשר זרע וירק, אלא השחליים והגרגר בלבד, ובשאר הדברים אם הוא זרע אותם ע"מ לאכול את הירק, מעשרים גם את הירק (וגם את הזירעונים). ותני כן, נהגין בכותניין בירקן היתר, שאם

הוא זרעה את הכוסבר לזרע מתעשרת לשעבר לפי זמן ההשרשה, ואם הוא זרעה לירק מתעשרת לָפָא לפי זמן הלקיטה, ואם הוא זרעה לזרע ולירק, או שזרעה לזרע ואח"כ חישב עליה לירק, מעשר מזרעה על ירקה ומירקה על זרעה, הוא יכול לעשר מהירק על הזירעונים, או מהזירעונים על הירק, וזה לא נקרא שהוא מעשר מהרע על היפה, וזה דוקא בשלקט ממנה לפני ראש השנה, שעונת המעשרות של הזירעונים ושל הירק, הוא אותו עונה, אבל אם הוא ליקט ממנה לאחר ראש השנה, א"כ זרעה מתעשר לשעבר, לפי זמן ההשרשה, וירקה מתעשר כשעת לקימתו כדין ירק, וזה דוקא כשהביא שלישי לפני ראש השנה, אבל אם הביא שלישי לאחר ראש השנה, א"כ כיון שהזירעונים לא הצליחו כ"כ, שהרי הם לא הביאו שלישי לפני ר"ה, והירק ג"כ מושך לעונת המעשרות שלו, לכן בין ירקה בין זרעה מתעשר לבא.

מסכת פרק ד [ה"ד - דף כ] מעשרות

הא בכל מקום חייב, לא אמר אלא דברי רבי ליעזר. ותני כן הפול והשעורין והתלתן שזרען לירק, בטלה דעתו - זרען חייב וירקן פטור, אמר רבי ירמיה עוד היא דרבי ליעזר.

ר"ע אומר וכו': שמואל אמר קפרס אסור משום קליפין, ותני כן, [ויקרא יט] **וְעֵרְלָתְכֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיּוֹ**, דבר שהוא עורל את פְּרִיּוֹ. רב מפקד לאילין דבי רב, רב הונא מפקד לחברייא, תיהוון מפקדין לנשיכון, כד הינון כבשין הדא קפרס, דיהוון מרימין אילין ביטיתא. אמר רבי בא, אסברי רבי זעירא, כל הקליפין גדילות עם הפרי, וזה פרי מלמעלן וקליפין מלמטון.

אסור בערלה, משום קליפין, כיון שהוא שומר את הפרי, ותני כן, שהיות וכתוב בפסוק **וְעֵרְלָתְכֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיּוֹ** ומהמילה 'את' מרבים דבר שהוא עורל - מכסה את פְּרִיּוֹ דהיינו שגם הקליפה אסורה משום ערלה, אבל אומרת הגמ' שרב נחלק, שהרי רב מפקד לאילין דבי רב לתלמידי הישיבה, וכן רב הונא מפקד לחברייא ציווה לחברים תיהוון מפקדין לנשיכון תצוו את הנשים שלכם, כד הינון כבשין הדא קפרס כשהן כובשות את הצלף, דיהוון מרימין אילין ביטיתא שיוציאו את האביונות (אם זה ערלה). וא"כ מוכח מכאן שרק האביונות שהם עיקר הפרי, אסורים משום ערלה, אבל הקפריסין מותרים ודלא כשמואל, אמר רבי בא, שאסברי רבי זעירא למה באמת הקפריסין מותרים, והרי למדנו בבביתא שהקליפות אסורות משום ערלה? כיון שכאן זה שונה, שהרי כל הקליפין גדילות עם הפרי, אבל וזה - בצלף הפרי מלמעלן וקליפין מלמטון, דהיינו שהקפרס הוא קליפת האביונות רק כשהצלף קטן, אבל כשהוא גדול, הקפרס לא גדול אתו, ולכך אין לו דין של שומר.

הוא זרע כותנה ע"מ לאכול את הירק, נהגו בזרעים שלו היתר (שלא מעשרים את הזירעונים שלו). א"כ משמע מכאן הא בכל מקום בשאר הדברים שזרעו אותם לירק, שגם הזירעונים חייבים במעשרות, וא"כ לכאו' זה כמו שאמרנו, חוזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה מהבביתא, כיון שיתכן שהתנא לא אמר את הבביתא אלא כדברי רבי ליעזר, אבל חכמים נחלקים על ר"א וסוברים שגם אם הוא זרע לירק, שהזירעונים פטורים, ואומרת הגמ' שתני כן כמו שאמרנו, שהרי למדנו הפול והשעורין והתלתן שזרען לירק, בטלה דעתו, ולכן זרען חייב וירקן פטור, וא"כ משמע מכאן שרק באלו המינים בטלה דעתו, אבל בשאר הדברים שהדרך לזרוע אותם לזרע ולירק, והוא זרע אותם לירק, שהם מתעשרים זרע וירק, וזה לכאו' כמו שאמרנו, אמר רבי ירמיה שגם מכאן אין הוכחה כיון שיכול להיות שעוד היא שגם הבביתא הזאת היא מדברי רבי ליעזר, וחכמים באמת סוברים שאפי' בשאר הדברים גם אם הוא זרע אותם לירק, שמעשרים רק את הזרע.

ר"ע אומר וכו': שמואל אמר שהגם שמעשרים רק את האביונות, אבל הקפרס

הקפרס והתמרות מין אחד הן - מעשר מקפרס על התמרות, ומן התמרות על הקפרס, אבל לא מהן על האביונות, ומן האביונות עליהן.

תני, אביונות, נותנין עליהן חומרי אילן וחומרי זרעין, וְלִיָּדָה מילה? שאם היתה שנייה נכנסת לשלישית, שהוא מפריש מעשר שני ופודהו ונותנו לעני. הצלף, בית שמאי אומרים כלאים בכרם ובזרעים, ובית הלל אומרים אינו כלאים לא בכרם ולא בזרעים. תני רבי חיננא בר פפא, אַתְּ שֶׁהוּא עוֹלָה מִגְזַעוּ - מִן אֵילָן, מִשְׂרָשֵׁיו - מִן יֶרֶק. הַתִּיבּוֹן, הַרִי הַכְּרוּב עוֹלָה מִגְזַעוּ? כֵּן בּוֹדָאֵי כֵּן בַּסֶּפֶק.

הדרן עלך פרק הכובש השולק

לא בכרם ולא בזרעים, כיון שהוא כאילן גמור.

תני רבי חיננא בר פפא, שהכלל מה הוא ירק ומה הוא אילן, אַתְּ שֶׁהוּא - הַפְּרִי עוֹלָה מִגְזַעוּ זֶה מִן אֵילָן, וְאִם הַפִּירוֹת עוֹלִים מִשְׂרָשֵׁיו זֶה מִן יֶרֶק. שואלת הגמ' הַתִּיבּוֹן, הַרִי הַכְּרוּב עוֹלָה מִגְזַעוּ? הַכְּרוּב הַמּוּזְכָּר בַּגְּמ' הוּא לֹא הַכְּרוּב שֵׁשׁ לָנוּ, אֲלֵא הוּא הַנִּקְרָא כְּרוּב עֵלִים, דְּהֵיִינוּ שֵׁשׁ לוֹ גִּבְעוּל גְּבוּהָ, וּמִהַגְּבֻעוּל גְּדֻלוֹ הַעֵלִים (הַגְּבֻעוּל הִיא נֹאכֵל, וְהוּא הַאיִסְפְּרָגוֹס), וְא"כ מוכח מכאן שגם בירק הפרי (עלי הכרוב הוא הפרי) גדל ע"ג הגבעול? מתרצת הגמ' כֵּן בּוֹדָאֵי כֵּן בַּסֶּפֶק, דְּהֵיִינוּ דְּבַרֵּי ר' חִינְנָא בַּר פַּפָּא נֹאמְרוּ בַּדְּבַר שֵׁשׁ לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ הָאֵם הוּא אֵילָן אוֹ יֶרֶק, אֲבָל יֵשׁ יוֹצֵא מִהַכֹּלֵל, וְכֵמוּ בַּכְּרוּב, שֶׁהֵגֵם שֶׁהַפְּרִי שְׁלוֹ יוֹצֵא מִהַגְזַע, אִפְּי"ה הוּא יֶרֶק. הַדְּרָן עַלֶּךָ בְּלִי נֹדֵר פֶּרֶק הַכּוּבֵשׁ הַשּׁוֹלֵק

אומרת הגמ' שהקפרס והתמרות מין אחד הן, ולכך הוא מעשר מקפרס על התמרות, ומן התמרות על הקפרס, אבל לא מהן על האביונות, כיון שהאביונות זה עיקר הפרי, וכן הוא לא יכול לעשר מן האביונות עליהן.

תני, אביונות (פרי הצלף) נותנין עליהן חומרי אילן וחומרי זרעין, כיון שהצלף הוא ספק אילן ספק ירק (הברייתא סוברת כב"ש, כדלקמן), ואומרת הגמ' וְלִיָּדָה מילה ולא יזה עניין הברייתא מדברת? שאם היתה שנה שנייה נכנסת לשלישית, שהוא מפריש מעשר שני כמעשרות של השנה השנייה ופודהו את המעשר שני, ונותנו לעני, כמעשר עני - כמעשרות של השנה השלישית. הצלף, בית שמאי אומרים כלאים בכרם ובזרעים, כיון שאולי הוא כירק, ובית הלל אומרים אינו כלאים

פרק ה

הלכה א

מתני' העוקר שתלים מתוך שלו ונוטע לתוך שלו פטור, לקח במחובר לקרקע פטור, לקט לשלח לחבירו פטור, רבי לעזר בן עזריה אומר אם יש כיוצא בהן נמכרים בשוק, הרי אלו חייבין. העוקר לפת וצננות מתוך שלו, ונוטע לתוך שלו - לזרע, חייב מפני שהוא גורנן.

בצלים שהשרישו בפעולה טהרו מלטמא, נפלה עליהן מפולת והן מגולין, הרי אלו כנטועין בשדה.

גמ' העוקר שתלים מתוך שלו וכו': רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש רבי עקיבה היא, דתנינן תמן נוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות, עד שימרה, דברי רבי עקיבה. רבי חייא בשם רבי יוחנן דברי הכל היא, מודין

חייב במעשרות, לפני שהוא שותל אותם, מפני שכשהוא עוקר אותם, זה הוא גורנן. **בצלים** שהיו טמאים, שהשרישו בעפר הנמצא בפעולה טהרו מלטמא (ולעניין מעשר ושביעית, הרי הם בחזקתן), ואם נפלה עליהן מפולת, והן מגולין, אפי' שהעלים שלהם נשאר מגולים הרי אלו כנטועין בשדה, ומתחייבים במעשר ובשביעית.

גמ' העוקר שתלים מתוך שלו וכו': רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש אומר, שהמשנה שמתירה לשתול את השתילים בלי לעשר אותם, זה מדברי רבי עקיבה היא, דתנינן תמן (במסכת פאה), נוטל חיטים לפני המירוח מן הגורן וזורע, ופטור מן המעשרות עד שימרה, דברי רבי עקיבה. אבל רבי חייא בשם רבי יוחנן אומר, שהמשנה כדברי הכל היא, ומודין

מתני' העוקר שתלים מתוך שלו (הדרך הוא שזורעים את הזרעים בצורה צפופה, וכשהזרעים צומחים להיות שתילים, עוקרים אותם על מנת לשתול אותם בשדה) ונוטע לתוך שלו במקום אחר בתוך שדה, השתיל פטור ממעשר, ומותר לשתול את השתילים האלו (הגם שבאופן רגיל אסור לזרוע טבל), מכיון שזה דרך וצורת הגידול שלהם, לכך זה מותר. לקח קנה שתילים, או פירות במחובר לקרקע פטור, כיון שמקח קובע רק בתלוש. לקט שתילים כדי לשלח לחבירו שישתול אותם בשדהו פטור, הגם שאצל העוקר נגמרה מלאכתו. רבי לעזר בן עזריה אומר שאם השתילים האלו היו גדולים, עד כדי שיש כיוצא בהן נמכרים בשוק לאכילה, הרי אלו חייבין.

העוקר לפת או צננות מתוך שלו, ונוטע לתוך שלו - לזרע, כדי שהם יגדלו זירעונים

חכמים לרבי עקיבה בשתלים. מה בין חיטים מה בין שתלים? חיטים גמר מלאכה, שתלים אינן גמר מלאכה. מודה רבי עקיבה לחכמים בלפת וצנונות שהן פסידין. וחיטין אינן פסידין? חיטין יש להן גורן אחרת, אילין אין להן גורן אחרת.

לקט לשלח לחבירו פטור: רב אמר אסור לוכל, רבי שימי אמר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא, מה דאמר רב בשהכניסו לחצר בית שְׁמִירָה - כר"מ, א"ר מנא מתניתא אמרה כן, לקח במחובר לקרקע פטור, הא בתלוש חייב, מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן, לא? ר"מ.

רבי לעזר בן עזריה וכו': רבי חייה בשם רבי יוחנן, דרבי יודה היא, ותני כן,

הלקיטה היא כמו המירוח, שאסור לזרוע עד שיעשר.

לקט לשלח לחבירו פטור: רב אמר שאסור לוכל לאכול מהשתלים האלו. מסבירה הגמ' **רבי שימי אמר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא, שמה דאמר רב שאסור לאכול מהשתילים, זה דווקא בשהכניסו לחצר בית שְׁמִירָה** – לחצר המשתמרת, וזה הולך כשיטת ר"מ, שאומר שחצר קובעת גם בדבר שלא נגמרה מלאכתו. **א"ר מנא מתניתא אמרה כן** מהמשנה מוכח שהיא הולכת בשיטת ר"מ, שהרי למדנו במשנה **לקח במחובר לקרקע פטור, א"כ משמע הא שאם הוא קנה בתלוש, הוא חייב במעשרות, גם אם לא נגמרה מלאכתן, והרי מאן אית ליה שמקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן, וכי לא ר"מ? וא"כ מוכח שהמשנה הולכת כר"מ.**

רבי לעזר בן עזריה וכו': משמע מדברי ראב"ע כשאמר 'הרי אלו חייבין' שהמקבל את השתילים האלו צריך לעשר אותם כטבל, ולכך רבי חייה בשם רבי יוחנן אמר, שהמשנה מדברי רבי יודה היא, ותני כן, וכן

חכמים לרבי עקיבה בשתלים שלא צריך לעשר אותם לפני שהוא שותל אותם. שואלת הגמ' **מה בין חיטים** שחכמים אוסרים לזרוע אותם לפני שהפרישו מהם מעשרות, **ומה בין שתלים** שחכמים מתירים? מתרצת הגמ' שבחיטים היה גמר מלאכה דהיינו שהם גדלו כל צורכם, אבל **שתלים אינן גמר מלאכה**, שהרי הם לא גדלו כל צורכם, וא"כ זה דרך גדילתם. ואומרת הגמ' **שמודה רבי עקיבה לחכמים בלפת וצנונות** שהוא נוטע אותם שיגדל מהם זירעונים, שהם חייבים במעשר, כיון **שהן הלפת והצנונות פסידין** ומתקלקלים כשהוא נוטע אותם שיגדל מהם זירעונים, וכיון שאח"כ הוא לא יעשר אותם, לכך הוא צריך לעשר את הצנון או הלפת לפני שהוא שותל אותם. שואלת הגמ' **וחיטין אינן פסידין** כשזורעים אותם, ואפי"ה ר"ע מתיר לזרוע את החיטים לפני הפרשת המעשרות? מתרצת הגמ' **שלחיטין יש להן גורן אחרת** היינו במירוח, וכיון שהוא לא עשה עדיין מירוח, מתיר ר"ע לזרוע מהחיטים, אבל **אילין ללפת ולצנון אין להן גורן אחרת**, וא"כ

מעשרות [ה"א - דף כא] מסכת פרק ה

רבי יודה אומר בשם רבי לעזר בן עזריה, אף השולח לחבירו עטנין ושתילין וחבילי תלתן, לא יאכל עד שיעשר - שכן דרך בני אדם משלחין לחביריהן טבלים בדברים הללו. רבי שמעון בן לקיש אומר אפילו חבר ששילח לחבר צריך לעשר. חברייא בעיי ניהא עם הארץ חשוד, חבר חשוד? אמר רבי יוסי, וכי עם הארץ גבי תרומה לאו כחבר הוא? אלא כיני מתניתא נהגו בני אדם להיות משלחין לחביריהן טבלים 'בדברים הללו'.

העוקר לפת וכו': לא שנייא - בין לזרע בין להבקר בין לחוצה לארץ. תמן תנינן, לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות עד שימרח, ונותן משום הבקר ופטור מן המעשרות עד שימרח, וכא את אמר הכין? תמן הוא מבקיר על הכל, ברם הכא הוא מבקיר על הגידולין -

שכין שנהגו בני אדם להיות משלחין לחביריהן טבלים 'בדברים הללו' ולכך אפי' חבר יכול לשלוח את הדברים האלו כשהם טבל, והמקבל יפריש את המעשרות. **העוקר לפת וכו':** אומרת הגמ' לא שנייא בין אם הוא עוקר את הלפת כדי לשתול אותו לזרע, שייצא ממנו זירעונים, בין אם הוא רוצה לשתול להבקר, בין אם הוא רוצה לשתול אותו בחוצה לארץ, הוא צריך קודם לעשר את הלפת. שואלת הגמ' והרי תמן (במסכת פאה) תנינן, לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות עד שימרח, ונותן משום הבקר ופטור מן המעשרות עד שימרח, דהיינו שיותר להפקיר לפני מירוח בלי לעשר, וכא את אמר הכין, שהוא צריך לעשר לפני שהוא מפקיר? מתרצת הגמ' שיש הבדל תמן מדובר שהוא מבקיר על הכל, הוא מפקיר את החיטים עצמם, אבל ברם הכא מדובר שהוא מבקיר רק על - את הגידולין שיגדלו, וכיון שהגידולים יבטלו את העיקר, לכך הוא צריך

למדנו בברייתא רבי יודה אומר בשם רבי לעזר בן עזריה, אף השולח לחבירו עטנין זיתים מהמעטן (זה הכלי שהיו מניחים בו את הזיתים לאחר הלקיטה למשך כמה ימים, כדי שיתרכבו ויהיה קל להוציא מהם את השמן). ושתילין, וחבילי תלתן, שלא יאכל מהם עד שיעשר כטבל, שכן דרך בני אדם משלחין לחביריהן טבלים בדברים הללו. רבי שמעון בן לקיש אומר שאפילו חבר ששילח לחבר את הדברים האלו, צריך לעשר. שואלת הגמ' חברייא בני הישיבה בעיי הקשו, ניהא בשלמא עם הארץ הוא חשוד לשלוח פירות טבל, אבל וכי חבר חשוד? וא"כ למה אם חבר שלח את הדברים האלו צריך לעשר? מתרצת הגמ' אמר רבי יוסי, וכי עם הארץ גבי תרומה גדולה לאו כחבר הוא? הרי גם עמי הארץ מפרישים את התרומה גדולה (והם חשודים רק על המעשרות). וא"כ למה צריך להפריש מהזיתים ומהשתילים את התרומה גדולה כטבל? אלא כיני מתניתא כוונת הברייתא,

מצבת פרק ה [ה"א - דף כב] מעשרות צה

והא תנינן חוץ לארץ, וחוץ לארץ ודאי לגידולין, וכא נמי לגידולין. על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש דו אמר טבל בטל ברוב ניחא, על דעתיה דרבי יוחנן דו אמר אין הטבל בטל ברוב, ימתין עד שיגדיל ויעשר לפי כולו? נימר מה פליגי רבי יוחנן ור"ש בן לקיש, בטבל שנטבל דבר תורה, אבל בטבל שנטבל מדבריהן כל עמא מודיי שהטבל בטל ברוב, התיב רבי בא בר כהן קומי רבי יוסי, והא תנינן כיוצא בו, זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף, ענבי בציר עם ענבי עוללות, ולא טבל שנטבל מדבריהן הוא? אמר רבי מנא, קיימתיה 'בשמן' זיתי מסיק שנתערב עם 'שמן' זיתי ניקוף.

לזרע חייב: אמר רבי מנא לא שנו אלא לזרע, הא לוכל פטור. רבי חייא בשם רבי

שואלת הגמ' התיב רבי בא בר כהן קומי רבי יוסי, והא תנינן (במסכת מעשר שני), כיוצא בו, זיתי מסיק זיתים שהבעה"ב ליקט אותם מהאילן – שהם טבל, שנתערבו עם זיתי ניקוף, יחד עם זיתים שהעני ליקט – שהם פטורים ממעשרות, או ענבי בציר שהם טבל, שנתערבו עם ענבי עוללות שהם פטורים ממעשרות, הוא צריך לעשר את העירוב הזה, והזיתים או הענבים שהם טבל, לא מתבטלים ברוב, וא"כ שואל ר' בא בר כהן למה הם לא מתבטלים ברוב, וכי הם לא טבל שנטבל מדבריהן הוא, שהרי יעשו מהזיתים שמן, ומהענבים יעשו יין? מתרצת הגמ' אמר רבי מנא, קיימתיה שאני העמדתי את המשנה שמדובר 'בשמן' של זיתי מסיק, שנתערב עם 'שמן' של זיתי ניקוף, ולכך הם לא מתבטלים ברוב, כיון שזה טבל מן התורה.

לזרע חייב: אמר רבי מנא לא שנו אלא שהוא שותל את הלפת לזרע, אבל הא לוכל אם הוא שותל את הלפת כדי שהלפת עצמו יגדל עוד, ויאכל אותו פטור, כיון שהוא יעשר אותו כשהוא ילקט אותו בפעם השניה. אבל רבי חייא בשם רבי יוחנן אומר

לעשר את הלפת לפני שהוא שותל אותו. ואומרת הגמ' שאני יוכיח לך שזה הטעם, שהרי והא תנינן חוץ לארץ, וחוץ לארץ ודאי לגידולין, והרי לעניין חו"ל ודאי שרק הגידולים פטורים ממעשר והעיקר חייב, וא"כ וכא נמי לגידולין, שהוא רוצה להפקיר רק את הגידולים. שואלת הגמ' בשלמא על דעתיה – לשיטת דרבי שמעון בן לקיש דו אמר שטבל בטל ברוב ניחא, זה מובן למה הוא צריך לעשר את הלפת לפני שהוא שותל אותו, כדי שהגידולים לא יבטלו את העיקר, אבל על דעתיה – לשיטת דרבי יוחנן דו אמר אין הטבל בטל ברוב, א"כ שימתין עד שהלפת יגדיל, ואז הוא יעשר את הלפת לפי כולו? מתרצת הגמ' נימר מה – מתי פליגי רבי יוחנן ור"ש בן לקיש, רק בטבל שנטבל דבר תורה, אבל בטבל שנטבל מדבריהן, בזה כל עמא גם ר' יוחנן מודיי שהטבל בטל ברוב, והיות והלפת לא נטבל עדיין מן התורה, שהרי הוא לא העמיד עדיין ערימה, לכך כאן גם לר' יוחנן הגידולים שהם הפקר, יעלו ויבטלו את עיקר הלפת, ולכך הוא צריך לעשר את הלפת לפני שהוא שותל אותו.

מסכת פרק ה [ה"א - דף כב] מעשרות

יוחנן לא שנייא, בין לזרע בין לוכל חייב, והתנינן מפני שהוא גורנן? אמר רבי חנינה מפני שהוא מכניסן מן השני לעני, ומן העני לשני.

בצלים שהשרישו וכו': רבי יוחנן בשם רבי ינאי ערימה של בצלים שהשרישה, התולש מהן בשבת פטור - שאינו רוצה בהשרשתן, אמר ליה רבי שמעון בן לקיש, מאי איכפלה שבת גבי מעשרות? לא תנינן אלא אינו חושש לא משום כלאים, ולא משום שביעית ולא משום מעשרות 'וניטלין' בשבת, אמר רבי זעירא לרבי אבהו, חמי מה אמר, לא אמר אלא מאי איכפלה שבת גבי מעשרות, הא שביעית איכפלה, שאם היה רוצה בהשרשתן, שהן אסורים משום ספיחין, ואם לאו, מותרין משום ספיחין, אמר ר' מיישא לרבי זעירא, ודא היא

שהשריש הוא בחזקתו, ולא צריך להפריש ממנו מעשרות פעם שניה, אבל לענין שבת, כיון שהוא עוקר דבר ממקום גידולו, צריך להיות שהוא יהיה חייב, ואמר רשב"ל וכי לא תנינן במשנה (במסכת כלאים), אלא הטומן לפת או צנון תחת הגפן, שאינו חושש לא משום כלאים, ולא משום שביעית אם זה היה בשמיטה, ולא משום מעשרות והוא לא צריך לחזור ולעשר שוב פעם, והם 'ניטלין' בשבת, והרי מזה שכתוב 'ניטלים' ולא כתוב 'נתלשים', משמע שהם לא השרישו, אבל אם הם השרישו אסור לתלוש אותם בשבת, ודלא כר' יוחנן. אמר רבי זעירא לרבי אבהו, חמי מה רשב"ל אמר, לא אמר אלא מאי איכפלה שבת גבי מעשרות, ששבת היא לא כמו מעשרות, א"כ משמע מכאן הא שביעית איכפלה והיא כמו המעשרות, שלא צריך לחשוש לשביעית, הגם שהבצל השריש (וזה כמו הברייתא שנלמד לקמן), וא"כ בשביעית הדין יהיה, שאם היה רוצה בהשרשתן, שהן אסורים משום ספיחין, אבל ואם לאו, הם מותרין משום ספיחין, אמר ר' מיישא לרבי זעירא, ודא היא

שלא שנייא, ובין לזרע ובין לוכל - חייב לעשר לפני שהוא שותל אותו. שואלת הגמ' והתנינן מפני שהוא גורנן, שמשמע שאין ללפת הזה עוד גורן, דהיינו שהוא לא מגדל אותו לאכילה? מתרצת הגמ' אמר רבי חנינה שצריך לעשר את הלפת לפני שהוא שותל אותו, מפני שהוא מכניסן מן המעשר שני למעשר עני, ומן העני לשני, דהיינו שאם הוא עוקר את הלפת בשנה השניה, שנוהג בו מעשר שני, ושותל אותו, ואח"כ הוא יעקור אותו שוב בשנה השלישית שנוהג בו מעשר עני, א"כ הוא לא יעשר את המעשר הראוי לו (שהרי בירק הולכים אחרי הלקיטה), ולכך הוא צריך לעשר את הלפת לפני שהוא שותל אותו.

בצלים שהשרישו וכו': רבי יוחנן בשם רבי ינאי אומר, שערימה של בצלים שהשרישה בעליה, התולש מהן בשבת פטור, מפני שאינו רוצה בהשרשתן, ולכך ההשרשה לא נחשבת שהבצל זרוע בקרקע, אמר ליה רבי שמעון בן לקיש, מאי איכפלה איך אתה משווה שבת לגבי מעשרות, ונכון שלענין מעשרות הבצל

דרובא? אלו תני בצל יחידי יאות. השרישו בקופה, הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית, ואם היו טמאים - לא עלו מידי טומאתן. השרישו בעלייה, הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית, ואם היו טמאין - עלו מידי טומאתן. בחזקתן, ואֵת אמר עלו? ר' יוסי בשם רבי לא, התורה ריבתה במהרת זרעים, מ"ט [ויקרא יא] וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתְךָ עַל פֶּלַע זֵרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר הוּא. תני, לא יתלוש, עבר ותלש, אית תַּנְיִי תַּנְיִי חייב, אית תַּנְיִי מותר, מאן דאמר אסור מתיר, מאן דאמר חייב פטור, ניחא, לא צורכה דלא מותר, רבי שמעון בן לקיש אמר חייב.

את זה? שהרי כתוב בפסוק וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתְךָ עַל פֶּלַע זֵרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר הוּא, והרי המילים "אֲשֶׁר יִזְרַע" מיותרים, אלא זה בא לרבות שאפי' זרעה כל שהוא, שהיה רק השרשה מועטת, היא כבר מטהרת מטומאה. ואומרת הגמ' שתני, לא יתלוש בשבת מהבצלים שהשרישו בעליה, ואם הוא עבר ותלש אז אית תַּנְיִי תַּנְיִי יש ששנו בברייתא, שהוא חייב על זה חטאת, ואית תַּנְיִי תַּנְיִי שמותר לכתחילה לתלוש את הבצלים בשבת. שואלת הגמ' שלא יתכן שיהיה מחלוקת כל כך קיצונית, שברייתא אחת תאמר שהוא חייב על זה חטאת, וברייתא אחרת תאמר שמותר לכתחילה לתלוש את הבצלים? ובשלמא אם היה מאן דאמר אסור והאחר מתיר, או שמאן דאמר חייב והאחר אומר שהוא פטור, שאין כאן מחלוקת כל כך קיצונית, זה היה ניחא, אבל עכשיו שברייתא אחת מתירה לגמרי ואחרת מחייבת חטאת, זה לא מסתבר? מתרצת הגמ' שבאמת ברייתא אחת מתירה לגמרי, והאחרת היא רק פוטרת מחטאת, ומה שכתוב חייב, לא צורכה לא הכוונה שהוא חייב, אלא דלא מותר, אבל רבי שמעון בן לקיש אמר שהברייתא שאומרת שהוא חייב, הכוונה היא שהוא באמת חייב, וזה כדבריו.

דרובא וכי יש בזה חידוש? ובשלמא אלו רשב"ל תני בצל יחידי שהושרש שאין בזה בעיה של שביעית יאות יש בזה חידוש, שהגם שלא ניכר שהוא לא מעוניין בהשרשה, אפי"ה זה מותר, אבל היות ורשב"ל דיבר לענין ערימה של בצלים, שניכר שהוא לא מעוניין שהם ישירשו, א"כ פשוט שהדין של שביעית הוא כמעשר, שלא חוששים לא משום מעשר ולא משום שביעית. ומביאה הגמ' את הברייתא שמפרטת את הדין של הבצלים, שאם הם השרישו בקופה בכלי, מחמת לחלוחית הכלי, א"כ הרי הן בחזקתן למעשרות שלא צריך לחזור ולעשר אותם, וכן חזקתן לשביעית, שהם לא קדושים בקדושת שביעית, ואפי' אם הם היו טמאים, לא עלו מידי טומאתן, ואם הבצלים השרישו בעפר שבעלייה, א"כ הרי הן בחזקתן למעשרות ולשביעית, אבל ואם הם היו טמאין, עלו מידי טומאתן והם נטהרו. שואלת הגמ' מה שונה הדין של טומאה ממעשר ושביעית? שלענין מעשר ושביעית אתה אומר שהם בחזקתן, ולענין טומאה את אמר שעלו מטומאתם? מתרצת הגמ' ר' יוסי בשם רבי אילא אומר שהתורה ריבתה במהרת זרעים, שאפי' השרשה מועטת מטהרת, מ"ט ומדין יודעים

הלכה ב

מתני' לא ימכור אדם את פירותיו משכאו לעונת המעשרות - למי שאינו נאמן על המעשרות, ולא בשביעית - למי שהוא חשוד על השביעית. ואם ביכירו, נוטל את הבכורות, ומוכר את השאר. לא ימכור אדם את תבנו ואת גפתו ואת זגיו, למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין, ואם הוציא חייב במעשרות, ופטור מן התרומה - שהתורם, בלבו על הקוטעים ועל הצרדין ועל מה שבתוך התבן.

הלוקח שדה ירק בסוריא, אם עד שלא באו לעונת המעשרות חייב, משכאו לעונת המעשרות פטור, ולוקט כדרכו והולך, רבי יהודה אומר אף ישכור פועלין וילקט, אמר רבן שמעון בן גמליאל, כמה דברים אמורים בזמן שקנה

הלכה ב

מתני' לא ימכור אדם את פירותיו אפי' כשהם מחוברים לקרקע משכאו לעונת המעשרות, למי שאינו נאמן על המעשרות, ולא ימכור בשביעית, פירות שביעית שליטת מן ההפקר, למי שהוא חשוד על השביעית, שלא יאכל אותם בקדושת שביעית, ואם חלק מהפירות ביכירו והגיעו לעונת המעשרות וחלק לא, א"כ הוא נוטל את הבכורות את הפירות שהגיעו לעונת המעשרות, ומשאיר אותם לעצמו, ומוכר את השאר.

לא ימכור אדם את תבנו, אם הקונה רוצה ללקט מהתבן את גרגירי החיטה שנשארו שם, ואת גפתו פסולת של הזיתים לאחר המסיקה, ואת זגיו פסולת הענבים לאחר ששחטו אותם לייין, למי שאינו נאמן על המעשרות, אם הקונה רוצה להוציא מהן מהגפת או מהזגים את המשקין, ואם הוציא מהגפת או מהזגים את המשקים, זה חייב במעשרות אבל ופטור מן התרומה גדולה, כיון שהתורם,

בלבו על הקוטעים על השיבולים שלא נידושו, ועל החיטים הנמצאים בצרדין של הכרי, ועל מה שבתוך התבן, ולכך לא צריך לחזור ולהפריש מהם תרומה גדולה, אלא רק מעשרות.

הלוקח שדה ירק בסוריא מן הנכרי, אז אם הוא קנה את השדה עד שלא באו הירקות לעונת המעשרות, א"כ הוא חייב בתרו"מ, אבל אם הוא קנה את השדה משכאו הירקות לעונת המעשרות, א"כ הוא פטור מתרו"מ, כיון שיש לנכרי קנין בסוריא להפקיע מידי מעשר, ולוקט כדרכו והולך, ואפי' אם הירק גדל והוסיף עוד ברשות היהודי. אבל אסור לבעה"ב לשכור פועלים שילקטו בשבילו, כיון שיש חשש שהם ילקטו גם את הירק שנקנה לפני שהגיע לעונת המעשר, ורבי יהודה אומר אף ישכור פועלין וילקט, ולא צריך לחשוש לזה, אמר רבן שמעון בן גמליאל, כמה דברים אמורים שאם הוא קנה את הירק מהנכרי לפני שהגיע לעונת המעשרות גם שצריך לעשר אותו, זה רק בזמן שקנה גם

מסכת פרק ה [ה"ב - דף כג] מעשרות

צט

קרקע, אבל בזמן שלא קנה קרקע, אף על פי שלא באו לעונת המעשרות פטור, רבי אומר אף לפי חשבון.

גמ' לא ימכור אדם את פירותיו וכו': כיני מתניתא לא ימכור אדם את שדהו. תני, ר"ש מתיר מפני שהוא אומר לו, הרי מכרתי את שלי, צא ותבע את שלך. עבר ומכר, מעשר מה שהוא אוכל, ואינו מעשר מה שהוא מוכר, דאין אנו אחראין לרמאין.

ופטור מן התרומה וכו': תני, לא יתרום, עבר ותרם? רבי ברכיה אמר יפה כחו, רבי מנא אמר לא יפה כחו - אותה התרומה שהוא מפריש טובלה למעשר.

רבי חנניה חֲבֵרוֹן דרבנין בעי, תרם אחד בששים - שהיא אחד מששים ואחד

הע"ה בטבלים, אבל ואינו מעשר את מה שהוא מוכר, מפני דאין אנו אחראין לרמאין.

ופטור מן התרומה וכו': תני, לכתחילה שלא יתרום מהמשקה שהוא הוציא מהגפת או מזגים או מהתבן. ואומרת הגמ' שאם הוא עבר ותרם מה דינו? רבי ברכיה אמר שיפה כחו ועשה טוב, ותרומתו תרומה (והרי הוא כמרבה בתרומה). אבל רבי מנא אמר שלא יפה כחו, והוא לא עשה טוב, ותרומתו לא תרומה, כיון שלא יכולים להפריש תרומה פעם נוספת, ואותה התרומה שהוא מפריש היא בעצם חולין שטובלה למעשר, וצריך להפריש מזה מעשרות, כמו משאר המשקים שהוא הוציא מהגפת והזגים.

רבי חנניה שהוא היה חֲבֵרוֹן דרבנין החבר של החכמים, בעי - שאל, מה הדין אם הוא תרם אחד בששים מהחייטים שלו, שהיא אחד מששים ואחד אם נחשב גם את החייטים הנמצאים בתבן, האם התרומה חלה

את הקרקע, אבל בזמן שלא קנה את הקרקע יחד עם הירק, א"כ אף על פי שהוא קנה את הירק בזמן שלא באו לעונת המעשרות הם פטורים ממעשר, כיון שזה כמו שהוא קנה את הירק רק לאחר הלקיטה, ורבי נחלק על ת"ק ואומר שגם אם הוא קנה את הירק לאחר שבאו לעונת המעשרות והירק גדל והוסיף ברשותו, אף הוא צריך לעשר לפי חשבון - את מה שגדל אצלו.

גמ' לא ימכור אדם את פירותיו וכו': אומרת הגמ' כיני מתניתא שכונת המשנה היא, שלא ימכור אדם את שדהו כשיש בה פירות, לחשוד על המעשר. תני, ר"ש מתיר למכור, מפני שהוא המוכר אומר לו לכהן או ללוי הרי מכרתי את החלק שלי, צא ותבע את שלך, את התרו"מ מהקונה. ואומרת הברייתא שאם הוא עבר ומכר, א"כ המוכר מעשר מה שהוא הקונה החשוד אוכל, שהרי אסור להאכיל את

מסכת פרק ה [ה"ב - דף כג] מעשרות

על הקוטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן, א"ר יוסי ולא מתניתין היא? שהתורם, בלבו על הקיטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן, כלום צריכה אלא ביתר.

תני, שדה שהביאה שליש לפני גוי, ולקחה ממנו ישראל, רבי עקיבה אומר התוספת פטור, וחכמים אומרים התוספת חייב, רבי אבינא עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר, אף חכמים לא חייבו בתוספת אלא לשעבר, שאם היה שני - שני, עני - עני.

תני, רבי יונתן בר' יוסי אומר, מניין לתבואה שהביאה שליש לפני ראש השנה כונסה בשביעית? תלמוד לומר [שמות כג] **וְאֶסְפְּתָ אֶת תְּבוּאֹתֶיהָ וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית**,

פטורה ממעשר, וחכמים אומרים שהתוספת חייבת במעשר. רבי אבינא בשם עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר אומר, שאף חכמים שמחייבים את התוספת במעשר, לא חייבו בתוספת אלא לפי שעבר, לפי עונת המעשר שהיה כשהתבואה הביאה שליש גידול, שאם היה נוהג מעשר שני, בזמן הבאת השליש, א"כ הוא יפריש מעשר שני, הגם שהתוספת גדלה בשנה הבאה שנוהג בה מעשר עני, וכן אם היה נוהג אז מעשר עני, א"כ שיפריש מעשר עני, כיון שגם חכמים סוברים שבתבואה הולכים אחרי הבאת השליש.

תני, רבי יונתן בר' יוסי אומר, מניין לתבואה שהביאה שליש לפני ראש השנה של שנת השמיטה, שמותר לו לקצור אותה ולכונסה בשביעית? תלמוד לומר **וְאֶסְפְּתָ אֶת תְּבוּאֹתֶיהָ**, ומיד בפסוק הבא כתוב **וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית**, וא"כ אנחנו דורשים כאילו זה כתוב יחד, לומר שיש פעמים שהוא אוסף את התבואה גם בשנה השביעית, וזה

על הקוטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן, או שכיון שאז יוצא שהוא הפריש לתרומה פחות מהשיעור שחכמים קבעו (מן התורה אפי' חיטה אחת פוטרת את כל הכרי), א"כ התרומה לא תחול על החיטים הנמצאים בתבן (כדי שיהיה בתרומה השיעור הנצרך)? א"ר יוסי פשוט שהתרומה חלה גם כאן על החיטים הנמצאים בתבן, ואומר ר' יוסי ולא מתניתין היא? והרי למדנו במשנה שהתורם, בלבו על הקיטעין ועל הצדדין ועל מה שבתוך התבן, וכלום צריכה את המחשבה הזאת אלא ביתר אלא במקום שאם מחשבים את החיטים הנמצאים בתבן, שהתרומה שהוא תרם היא אחד משישים ואחד, כיון שאם יש יחד אם הקוטעים אחד חלקי שישים, פשוט שחל על זה התרומה.

תני, שדה תבואה שהביאה שליש לפני הגוי ולקחה ממנו ישראל, רבי עקיבה אומר שגם התוספת פטורה ממעשר, כיון שהבאת השליש שזה עונת המעשר של תבואה, היה ביד הגוי, ולכך התבואה הזאת

מסכת פרק ה [ה"ב - דף כג] מעשרות קא

רבי אבינא עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר, אתיא דרבי יונתן בר' יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו, כמה דרבי עקיבה אמר אחר שליש הראשון את מהלך, כן רבי יונתן בר' יוסי אומר אחר שליש הראשון את מהלך. אמר רבי זעירא לרבי אבינא תרתין מילין אתון אמרין - ואינן פליגין הדא על הדא, הכא אתון מרין אף חכמים לא חייבו בתוספת אלא לשעבר, שאם היה שני - שני, עני - עני, והכא אתון מרין אתיא דרבי יונתן בר' יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו? אי דאתיא דרבי יונתן בר' יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו - כמה דרבי עקיבה אוסר ספיחין תורה, כן רבי יונתן בר' יוסי אוסר ספיחים תורה.

תני, הביאה פחות משליש לפני שביעית ונכנסה שביעית, אסורה משום ספיחים. ולא חלה עליה קדושת שביעית, שכבר היו עשבים. הביאה פחות משליש

עונת המעשר כאן הוא לפי השיטת, וא"כ דברי ר' יונתן בר' יוסי הם גם לשיטת חכמים? ואמר ר' זעירא שאי אתה רוצה לומר דאתיא דרבי יונתן בר' יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו, זה הולך כלפי הדין של ספיחין, וכמה דרבי עקיבה אוסר ספיחין מן התורה, כן רבי יונתן בר' יוסי אוסר ספיחים מן התורה, שהרי אם הדין של ספיחין הוא רק מדרבנן, א"כ לא יכולים להביא על זה פסוק מן התורה.

תני, הביאה התבואה פחות משליש לפני השביעית ונכנסה השביעית והתבואה המשיכה לגדול, א"כ היא אסורה משום ספיחים, ואם הוא לא המתין עד שהביאה שליש, אלא הוא ליקט אותה קודם, א"כ לא חלה עליה על עשב החיטה קדושת שביעית, כיון שכבר היו עשבים בשיטת, ולא השתנה כלום בשביעית. ואם התבואה הביאה פחות משליש

כשהביאה שליש בשנה השיטת. רבי אבינא בשם עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר אומר, שאתיא דרבי יונתן בר' יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו, שכמה דרבי עקיבה אמר אחר שליש הראשון את מהלך, ולכך אם התבואה גדלה שליש ביד הגוי, גם התוספת פטורה ממעשר, כן רבי יונתן בר' יוסי אומר שאחר שליש הראשון את מהלך, ולכך אין לתבואה הזאת דין של שביעית. אמר רבי זעירא לרבי אבינא שתרתינן מילין אתון אמרין, אמרת שתי דברים ואינן פליגין הדא על הדא, ולכאוף הם סותרים אחד את השני, הרי הכא אתון אמרין שאף חכמים לא חייבו את המעשר בתוספת, אלא לשעבר, לפי עונת המעשר שהיה בזמן הבאת השליש, שאם היה שני - שני, עני - עני, והכא אתון אמרין שאתיא דרבי יונתן בר' יוסי בשיטת רבי עקיבה רבו, והרי גם לחכמים

מסכת פרק ה [ה"ב - דף כד] מעשרות

לפני שמינית ונכנסה שמינית, מותרת משום ספיחים. וחלה עליה קדושת שביעית. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון מרין, מודים חכמים לרבי עקיבה בסדרן של שנים, שאם היה שני - שני, עני - עני. הבקר והקדש וסוריא מחלוקת ר' עקיבה וחכמים. א"ר שמעון בן לקיש מודי ר' עקיבה לחכמים בחנמט והשרשה. זרע בחורבה והביאה שלישי, וסיכך על גבה, על דעתיה דרבי עקיבה התוספת חייב, ועל דעתייהו דרבנן התוספת פטור. זרע בבית והעביר הסכך, על דעתיה דרבי עקיבה התוספת פטור, ועל דעתין דרבנן התוספת חייב. ואף בחלה כן מחלוקת

לחכמים בחנט והשרשה, שאם יהודי קנה מנכרי אילן שהפירות חנטו כבר (שהולכים בפירות אחר החנטה). או אם יהודי קנה מנכרי שדה שזרעו שם קטניות והשרישו (שהולכים בהם אחר ההשרשה), והם גדלו ביד היהודי, שהם חייבים במעשר (כיון שמה שגדל אצל הנכרי זה היה מעט). זרע תבואה בחורבה - בשדה פתוחה והביאה שלישי, ואח"כ הוא סיכך על גבה (שהדין הוא שתבואה שגודלת בבית, פטורה ממעשר). א"כ על דעתיה לשיטת דרבי עקיבה גם התוספת חייבת במעשר, כיון שבזמן שהתבואה הביאה שלישי, היא היתה בשדה הפתוחה, אבל ועל דעתייהו דרבנן התוספת שגדלה תחת הגג פטורה ממעשר, וכן להיפך, אם הוא זרע תבואה בבית וגדלה שלישי והעביר את הסכך, והתבואה המשיכה לגדול, א"כ על דעתיה דרבי עקיבה גם התוספת פטורה, כיון שהבאת השלישי היתה תחת קורת גג, אבל ועל דעתין דרבנן התוספת חייבת. שואלת הגמ' האם ואף בחלה כן, שאם התבואה גדלה בעציץ בחו"ל, ואחר הבאת השלישי הוא הכניס אותה לא"י, ועשה מהחייטים האלו עיסה, האם גם בזה יש מחלוקת

לפני השמינית (כגון שנכרי זרע אותה), ונכנסה השנה השמינית והתבואה המשיכה לגדול, א"כ היא מותרת משום ספיחים, כיון שהיא הביאה שלישי בשמינית, ואם הוא לא המתין עד שתביא שלישי, אלא הוא ליקט אותה קודם, א"כ חלה עליה על עשב החיטה קדושת שביעית, שהרי לא השתנה כלום בשנה השמינית.

רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש תריהון אמרין - שניהם אומרים, שמודים חכמים לרבי עקיבה בסדרן של שנים, דהיינו שאם היה נוהג מעשר שני, בזמן הבאת השלישי, א"כ הוא יפריש מעשר שני, הגם שהתוספת גדלה בשנה הבאה שנוהג בה מעשר עני, וכן אם היה נוהג אז מעשר עני, א"כ הוא יפריש מעשר עני, כיון שגם חכמים סוברים שבתבואה הולכים אחרי הבאת השלישי, ולעניין הבקר והקדש וסוריא דהיינו שהתבואה היתה בשלישי גידוליה הפקר או הקדש, או שיהודי קנה אותה אז מהנכרי בסוריא, והמשיכה לגדול ביד הישראלי, כאן יש את המחלוקת בין ר' עקיבה וחכמים, שלר"ע התבואה פטורה ממעשר, ולחכמים התוספת חייבת במעשר. א"ר שמעון בן לקיש שמודי ר' עקיבה

מסכת פרק ה [ה"ב - דף כד] מעשרות קג

רבי עקיבה וחכמים? מה את בעי מרבי עקיבה, דרבי עקיבה אמר פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה? אין יסבור רבי עקיבה כרבי ליעזר יאות את מקשי. רבי בון בר חייא בעי קומי רבי זעירא, זרע בעציץ שאינו נקוב ונקב? אמר ליה עכשיו נקב.

אמר רשב"ג וכו': אמר רבי אבין אתיא דרבן שמעון בן גמליאל בשיטת רבן גמליאל אביו, דתנינן תמן ישראל שהיו אריסין לגוים בסוריא, רבי ליעזר מחייב פירותיהן במעשרות ובשביעית, ורבן גמליאל פוטר.

רבי אומר לפי חשבון: על ראשה.

האם גם כאן נחלקים ר"ע וחכמים או לא? **אמר ליה הרי עכשיו נקב העציץ,** וא"כ זה כמו שעכשיו זרעו את התבואה, וגם לר"ע התבואה תהיה חייבת במעשרות מן התורה.

אמר רשב"ג וכו': אמר רבי אבין שאתיא דרבן שמעון בן גמליאל שאם הוא קנה פירות ולא קנה קרקע, שאפי"ם אם הוא קנה אותם לפני שבאו לעונת המעשר שהם פטורים ממעשר, זה בשיטת רבן גמליאל אביו, דתנינן תמן (במסכת חלה), ישראל שהיו אריסין לגוים בסוריא, שיש להם חלק בפירות ולא בקרקע, רבי ליעזר מחייב פירותיהן במעשרות ובשביעית, ורבן גמליאל פוטר, וא"כ דברי רשב"ג הם בדיוק כדברי ר"ג.

רבי אומר לפי חשבון: אומרת הגמ' שרבי מדבר על ראשה, על דברי ת"ק, וכמו שביארנו במשנה.

רבי עקיבה וחכמים, שלר"ע היא תהיה פטורה מהפרשת חלה, כדן עיסה הנעשית מחיטי חו"ל, ולחכמים היא תהיה חייבת לפי החשבון של מה שנוסף בא"י, או שמכיון שחייב חלה הוא בעשיית העיסה, א"כ לכו"ע היא חייבת בחלה? אומרת הגמ' מיד מה את בעי מה אתה בכלל שואל מרבי עקיבה, והרי דרבי עקיבה אמר שפירות חיטים שגדלו בחוצה לארץ שנכנסו לארץ הם חייבין בחלה, וא"כ אין מקום לשאלה בכלל? ואומרת הגמ' שאין יסבור אם תמצא תנא שאומר שרבי עקיבה סובר כרבי ליעזר שהוא פוטר עיסה הנעשית מחיטי חו"ל מהפרשת חלה, א"כ יאות את מקשי, יש לך לשאול את השאלה הזאת. רבי בון בר חייא בעי קומי שאל לפני רבי זעירא מה הדין אם הוא זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב (שחייב המעשר שלה הוא רק מדרבנן). ונקב אחרי הבאת השליש,

הלכה ג

מתני' המתמד ונתן מים במידה ומצא כדי מדתו, פטור, רבי יהודה מחייב. מצא יותר על מדתו, מוציא עליו ממקום אחר, לפי חשבון.

חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת, הרי אלו חייבין, שידוע שמדבר הגמור היו גורדין כל הלילה.

שום בעל בכי, ובצל של רכפא, וגריסים הקילקין, ועדשין המצריות, רבי מאיר אומר אף הקריקס, רבי יוסי אומר אף הקרטנים, פטורים מן המעשרות, ונלקחין מכל אדם בשביעית. זרע לוף העליון, זרע כרישין, זרע בצלים, זרע לפת וצנונות, ושאר זירעוני גינה שאינן נאכלין, פטורים מן המעשרות, ונלקחים מכל אדם בשביעית, ואף על פי שאביהן תרומה הרי אלו יאכלו.

מהחור של הנמלים, הרי אלו חייבין, כיון שידוע שמדבר הגמור – מהכרי שמירחו אותו, הנמלים היו גורדין כל הלילה.

שום שגודל במקום הנקרא בעל בכי, ובצל של רכפא שם מקום, וגריסים הקילקין, ועדשין המצריות, רבי מאיר אומר אף הקריקס, רבי יוסי אומר אף הקרטנים, כל אלו המינים פטורים מן המעשרות, ונלקחין מכל אדם בשביעית, כיון שחזקתן שבאו מחו"ל.

זרע לוף העליון, היינו הזרע הצומח למעלה בלוף (למעוטי הזרע – הפקעת הנמצא למטה, שאותו אוכלים), וכן **זרע כרישין** – כרתי, זרע בצלים, זרע לפת וצנונות, ושאר זירעוני גינה שהזירעונים אינן נאכלין, כל אלו פטורים מן המעשרות, כיון שאינם אוכל, ונלקחים מכל אדם בשביעית, כיון שחזקתן שהם באים מן ההפקר. ואף על פי שאביהן תרומה דהיינו שהזירעונים גדלו מלפת או צנון של תרומה, הרי אלו הזירעונים יאכלו.

מתני' המתמד הנותן מים על גבי השמרים כדי שיהיה בהם טעם יין, ונתן מים במידה בכמות מסוימת ומצא כדי מדתו, פטור ממעשרות, הגם שיש טעם במים (מכיון שזה רק טעם קלוש, לכך זה כמו שהוא בא מזיעת השמרים), ורבי יהודה מחייב (אבל הוא צריך לעשר רק ממנו על עצמו, ושלא יעשר מיין אחר, כיון שזה רק חומרא בעלמא). ואם הוא מצא יותר על מדתו דהיינו שהמים סחפו איתם את היין הבלוע בשמרים (לפחות בשיעור של שליש מכמות המים, כגון שהוא שפך שם שלש כמויות של מים, ויצא ארבע), א"כ זה חייב במעשר, והוא מוציא עליו את המעשרות, גם ממקום מיין אחר, לפי חשבון של היין הנמצא בתמד, ואם הוא מפריש ממנו על עצמו, הוא צריך להפריש לפי כולו.

חורי הנמלים שלנו אפי' לילה אחת בצד הערימה של החיטים החייבת במעשרות – שמירחו את הערימה, והוא לקח את החיטים

מסכת פרק ה [ה"ג - דף כד] מעשרות קה

גמ' ר' יהודה מחייב: א"ר אבהו, זימנין אמר לה בשם רבי לעזר, זימנין אמר לה בשם רבי יוסי בר' חנינא, והוא שהחמיץ. תמן תנינן, התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר, ופוסל את המקוה, משהחמיץ, ניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקוה. מתניתין דרבי יודה היא, דתנינן המתמד, ונתן מים במידה ומצא כדי מידתו פטור, רבי יודה מחייב, ואמר רבי אבהו, זימנין אמר לה בשם רבי לעזר, וזימנין אמר לה בשם רבי יוסי בר' חנינא, והוא שהחמיץ, אמר רבי יוסי דברי הכל היא, שכן אפילו מי מלח ניקחין בכסף מעשר. מהו מוציא? מעשרות, הא תרומה לא - שהתורם בלבו על הקוטעין ועל הצרדין ועל מה שבתוך התבן.

מידתו (כיון שאם הוא היה מוצא יותר ממדתו, וא"כ אפי' אם זה לא החמיץ, הוא ניקח בכסף מע"ש), וא"כ לכאור' המשנה (במסכת חולין) היא רק בר' יהודה, שהרי לחכמים גם אם הוא מחמיץ הוא פטור ממעשרות, וא"כ לכאור' לא יוכלו לקנות אותו בכסף מע"ש? אומרת הגמ' אמר רבי יוסי שהמשנה כדברי הכל היא, שכן אפילו מי מלח (אם מעורב בו שומן) ניקחין בכסף מעשר, כיון שמטבילים בו, וא"כ גם לענין התמד, הגם שלחכמים זה נחשב כזיעת השמרים, אבל היות זוהי משקה, יכולים לקנות אותו מכסף מעשר שני (וכן זה לא פוסל את המקוה כיון שיש לו שם של משקה). ואומרת הגמ' מה הוא מוציא מהתמד (לר' יהודה בכדי מידתו, ולחכמים ביותר מכדי מידתו)? רק מעשרות, אבל הא תרומה גדולה לא, כיון שהתורם את התרומה גדולה, הרי בלבו גם על הקוטעין ועל הצרדין ועל מה שבתוך התבן כדלעיל, וא"כ אותו דבר התרומה חלה גם על היין הבלוע בשמרים.

גמ' ר' יהודה מחייב: א"ר אבהו, זימנין אמר לה את המימרא בשם רבי לעזר, זימנין אמר לה בשם רבי יוסי בר' חנינא, והוא שהתמד החמיץ, ורק אז ר' יהודה מחייב במעשר, אבל לפני שהתמד החמיץ, גם ר' יהודה פוטר. אומרת הגמ' תמן (במסכת חולין) תנינן, התמד, עד שלא החמיץ, אינו ניקח בכסף מעשר שני, ופוסל את המקוה (אם היה מקוה חסירה, ונשפך לשם שלשה לוג מהתמד הזה), כיון שזה נקרא מים, אבל משהתמד החמיץ, הוא ניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקוה, כיון שזה נקרא יין, וא"כ אומרת הגמ' שלכאור' מתניתין דרבי יודה היא, דתנינן שלמדנו אצלנו במשנה, המתמד, ונתן מים במידה ומצא כדי מידתו פטור, רבי יודה מחייב, ואמר רבי אבהו, זימנין אמר לה בשם רבי לעזר, וזימנין אמר לה בשם רבי יוסי בר' חנינא והוא שהחמיץ, ומזה שהמשנה (במסכת חולין) מדברת כשהתמד החמיץ, א"כ ע"כ שמדובר במתמד ומצא כדי

מסכת פרק ה [ה"ג - דף כה] מעשרות

הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אמר נטבל, ורבי שמעון בן לקיש אמר לא נטבל, מתיב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן, והא תנינן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור, פטורה מן החלה, ואין בשל כולהו כשיעור? אמר ליה שכן העושה עיסה על מנת לחלקה עיסה, פטורה מן החלה. והתנינן, נחתום שעשה עיסה לחלקה חייב בחלה? אמר ליה לא תתיביני נחתום, נחתום לא בדעתו הדבר תלוי, בדעת הלכות הדבר תלוי, שמא לא ימצא לקוחות, והוא חוזר ועושה אותה עיסה. אמר ליה, והא תני חורי הנמלין שלנו בצד הערימה החייבת, הרי אלו חייבין, הא בצד ערימה פטורה, פטורין? אמר רבי יונה אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן

פטורה מן החלה, והרי כאן הוא יחזיר לכל אחת עיסה כשיעור הקמח שהביאה. שאל רשב"ל את ר' יוחנן איך אתה אומר שזה הטעם? והרי התנינן, נחתום שעשה עיסה לחלקה ולמכור לאחרים חייב בחלה, וא"כ מוכח מכאן שאין כזה דין, אמר ליה ר' יוחנן לא תתיביני אל תשאל מנחתום, כיון שנחתום לא בדעתו הדבר תלוי, אלא בדעת הלכות הדבר תלוי, שמא לא ימצא לקוחות למכור להם את העיסה, והוא חוזר ועושה אותה עיסה גדולה לעצמו. אמר ליה רשב"ל והא תני חורי הנמלין שלנו בצד הערימה החייבת הרי אלו חייבין, משמע מכאן הא אם הנמלים היו בצד ערימה הפטורה דהיינו לפני מירוח, ומשם הם לקחו את החיטים, החיטים הנמצאות בחור שלהם פטורין, הגם שהם העמידו ערימה, ולכא"ו זה מכיון שהם העמידו את הערימה שלא מדעת הבעה"ב, וכרשב"ל? אמר רבי יונה אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן שזה לא קשה, כיון שהחיטים הנמצאות

הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש נחלקים בזה, ורבי יוחנן אמר שהכרי הזה הוא נטבל והתחייב במעשר, ורבי שמעון בן לקיש אמר שהכרי לא נטבל, כיון שאדם לא יכול לקבוע את הפירות של חבירו למעשרות, שלא מדעתו. מתיב רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן, והא תנינן (במסכת חלה), וכן נשים שנתנו לנחתום קמח לעשות להן שאור – שמרים, או אם אין בשל אחת מהן כשיעור חלה, העיסה הזאת פטורה מן החלה, וא"כ אמר רשב"ל לר' יוחנן וכי אין בשל כולהו יחד כשיעור? והרי ודאי שאם נצרף את הקמח של כולם יש כשיעור חלה, וא"כ למה העיסה פטורה מהפרשת חלה, אלא מוכח מכאן שהנחתום לא יכול לצרף את הקמח של הנשים שלא מדעתן? אמר ליה ר' יוחנן שהעיסה פטורה מחלה, כיון שכן אפי' העושה עיסה מהקמח שלו, על מנת לחלקה לעיסות קטנות מהשיעור, ולתת אותם לאחרים כשהיא עדיין עיסה, היא

משום יאוש, שמואל בר אבא אמר והן שגיררו ראשי שיבלין. מתיב רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש, והתנינן הקדישן עד שלא נגמרו וגמרון הגיזבר, ואחר כך פדיין, פטורים, הרי הגיזבר כאחר הוא ואת אמרת מה שעשה עשוי? אמר ליה תפתר כמאן דאמר גיזבר כבעלין ודלא כרבי יוסי, דרבי יוסי אמר גיזבר הוא כאחר.

רבי חנניה חברון דרבנין בעי, ואפילו יש בכל אחד מהן כשיעור, יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתו, ויהא פטור, דא"ר יוסי בשם רבי זעירא בשם רבי לעזר אף מה שבלגין לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזירו כדבר שלא נגמרה מלאכתו?

שום בעל בכי וכו': תני, איזו שום בעל בכי? כל שאין לו אלא דור אחד מקוף את העמוד, אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל שאין לו אלא קליפה אחת. איזו בצל של ריכפא? כל שעוקצו נמעך לתוכו, רבן שמעון בן גמליאל אומר כל

דרבנין החבר של החכמים, בעי - הקשה, שהיה צריך להיות שואפילו אם יש בכל אחד מהן מהעיסות של הנשים (שנתנו לנחתום לעשות מזה שאור) כשיעור חלה, שזה יעשה כדבר שלא נגמרה מלאכתו, שהרי הם עתידות להחמיץ בשאור הזה עיסות אחרות, וא"כ שהשאור יהא פטור מהפרשת חלה? דא"ר יוסי בשם רבי זעירא בשם רבי לעזר אף מה שבלגין לא נטבל, מפני שהוא עתיד להחזירו כדבר שלא נגמרה מלאכתו, וגם כאן הרי הן עתידות לערב את השאור בקמח, שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה (הגמ' לא מתרצת).

שום בעל בכי וכו': תני, איזו שום בעל בכי? כל שאין לו אלא דור אחד שורה אחת של שיני השום שמקיף את העמוד (בשום רגיל יש כמה שורות), אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל שאין לו אלא קליפה אחת על גבי שיני השום. ואיזו בצל של ריכפא? כל שעוקצו של הבצל נמעך לתוכו, רבן שמעון בן גמליאל אומר כל

בחורי הנמלים הם פטורים ממעשר משום יאוש, שהרי הבעה"ב התייאשו מהם, וא"כ הרי הם כהפקך שפטור ממעשר. ושמואל בר אבא אמר שאפשר להעמיד שמדובר כאן והן שהנמלים גיררו ראשי שיבלין, ולא גרגרי חיטה, ולכך הערימה שלהם לא חייבת במעשר. מתיב רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש, והתנינן הקדישן את התבואה עד שלא נגמרו מלאכתן למעשר, וגמרון הגיזבר ומירח את התבואה, ואחר כך פדיין, פטורים, והרי הגיזבר כאחר הוא שהרי התבואה לא שייכת לגזבר, אלא זה של הקדש, ואפי"ה את אמרת מה שעשה עשוי, וא"כ מוכח מכאן שהממרח כריו של חבירו זה מחייב במעשר? אמר ליה רשב"ל תפתר שהמשנה הולכת כמאן דאמר שהגיזבר הוא כבעלין של ההקדש, ודלא כרבי יוסי, דרבי יוסי אמר שהגיזבר הוא כאחר (עיין רש"ס ריש תרומות, היכן מצינו את המחלוקת).

שואלת הגמ' רבי חנניה שהוא היה חברון

שאינן לו ארס. אילו הן גריסין הקילקין? אילו המרובעין, רבן שמעון בן גמליאל אומר אין מרובע מששת ימי בראשית. התיב רבי ברכיה והתנינן, גופה של בהרת כגריס הקילקי מרובע, א"ר ביסנא כל גרמא אמרה לית ליה מרובע, ולמה תנינן? דירבענה הוא. והא נגעה? מלא קיטריין. והא עניבא דפיליא? עגול הוא מלמטן. אית דבעי מימר לא אמר רבן שמעון בן גמליאל אלא בבריות, ותני בן מרובע באוכלין, ואין מרובע בבריות. אילו הן עדשין המצריות? כל שגלגליהן חדין, רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין בהן צרורות. אילו הן הקריקס? כל שעוקציהן מעוטין והלקטיהן מרובין. מה דמי לה? אמר רבי יוסי כגון אילין קונייתא.

ונלקחים מכל אדם וכו': רבי ירמיה בעי כרכמין מהו שיהו מותרין משום ספיחין?

הגמ' **והא עניבא דפיליא** – מין קיטניות שהם מרובעים? מתרצת הגמ' שעגול הוא מלמטן. ואומרת הגמ' שאית דבעי מימר שיש שאומרים שלא אמר רבן שמעון בן גמליאל שאין מרובע אלא בבריות – בבעלי חיים, ורשב"ג לא נחלק על ת"ק, ותני כן וכך גם למדנו בברייתא, שיש מרובע באוכלין אבל ואין מרובע בבריות. ואילו הן עדשין המצריות? כל שגלגליהן חדין, שהקצוות של העדשים האלו חדים ונגמרים בלי עובי. רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין בהן צרורות שלא מעורב בהם אבנים, כיון שהעדשים האלו גדלים בקרקע קשה. אילו הן הקריקס? כל שעוקציהן מעוטין – העוקץ קצר, והלקטיהן מרובין – והתרמיל שלהם גדול. שואלת הגמ' מה דמי לה לקריקס? אמר רבי יוסי כגון אילין קונייתא.

ונלקחים מכל אדם וכו': רבי ירמיה בעי שואל כרכמין מין ירק – שהוא לא מאכל אדם ולא מאכל בהמה, מהו שיהו מותרין משום ספיחין, האם גם בזה חכמים גזרו על

שאינן לו ארס – חריפות. ואילו הן גריסין הקילקין? אילו המרובעין, רבן שמעון בן גמליאל אומר אין מרובע מששת ימי בראשית, וא"כ לא יכולים לומר שיש גריסים מרובעים. התיב רבי ברכיה והרי התנינן, גופה של בהרת גודל הבהרת שמטמאה, כל שהיא כגריס הקילקי מרובע, וא"כ מוכח מכאן שיש מרובע במעשי בראשית? מתרצת הגמ' א"ר ביסנא שלא הבנת את המשנה, וכל גרמא וכל עצם המשנה אמרה שלית ליה שהגריס הוא לא מרובע, כיון שאם הגריס הקלקלי הוא מרובע, א"כ המשנה לא היתה צריכה לומר המרובע, אלא היה מספיק לכתוב 'גריס הקלקלי' ואנחנו היינו יודעים לבד שזה מרובע, אלא ע"כ שהגריס הוא לא מרובע, וא"כ למה תנינן מרובע? דירבענה הוא, שהכהן צריך לרבע את העיגול של הגריס (כדי שיהיה שם כשיעור של ל"ו שערות על ל"ו שערות). שואלת הגמ' והא נגעה – מין ירק שהעלים שלו מרובעים? מתרצת הגמ' שהוא מלא בקיטריין, שפת העלה הוא מלא בשיניים כמו משור. שואלת

מסכת פרק ה [ה"ג - דף כו] מעשרות קט

התיב רבי תנחום בר ירמיה, והתנינן והחשוד על השביעית, אין לוקחין מהן פשתן אפילו סרוק, ופשתן לאו קיסמין הוא? אמר רבי חנינא מפני זרעה, רבי מנא אמר אם מפני זרעה, והתנינן החשוד להיות מוכר תרומה לחולין, אין לוקחין ממנו מים ומלח, אית לך מימר מים ומלח מפני זרעו, לא משום קנס? אף הכא משום קנס. **מנחם** בר מבסימא, אחוי דיונתן קיפא בשם רבי אמי, פשתן נלקחת מכל אדם בשביעית, הדא דתימר כשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד, הא דבר בריא שהוא חשוד, אסור.

זוגא, קריביה דרבי בא בר זבדי, בשם רבי אבהו, ביקיאי נלקחת מכל אדם בשביעית, אמר רבי יוסי מתניתין לא אמרה כן, זרע לוף העליון, זרע כרישין, זרע בצלים, זרע לפת וצנונות, ושאר זרעוני גינה שאינן נאכלין, ותני עלה זרע אסטים, וזרע קוצה, וזרע ביקיאי, הא ביקיאי עצמה לא? דילמא דלא

מנחם בר מבסימא אחוי דיונתן קיפא בשם רבי אמי אומר, שפשתן נלקחת מכל אדם בשביעית, ואומרת הגמ' הדא דתימר שיכולים לקנות פשתן מכל אדם, זה רק כשאינו יודע אם המוכר חשוד הוא, אם אינו חשוד, אבל הא דבר בריא שהוא חשוד, אבל בידוע שהוא חשוד אסור לקנות ממנו פשתן, וכדלעיל.

זוגא שם חכם קריביה דרבי בא בר זבדי בשם רבי אבהו אומר, שביקיאי מין עשב נלקחת מכל אדם בשביעית, שואלת הגמ' אמר רבי יוסי שמתניתין לא אמרה כן, שהרי למדנו במשנה שזרע לוף העליון, זרע כרישין, זרע בצלים, זרע לפת וצנונות, ושאר זרעוני גינה שאינן נאכלין, נלקחים מכל אדם בשביעית, ותני עלה מה הם זירעוני גינה שאינם נאכלים, זרע אסטיס, וזרע קוצה, וזרע ביקיאי, א"כ משמע מכאן הא ביקיאי עצמה לא נקנה מכל אדם בשביעית? מתרצת הגמ' דילמא דלא

הספיחין או לא? התיב אמר רבי תנחום בר ירמיה, והרי התנינן ובמסכת בכורות, והחשוד על השביעית אין לוקחין מהן פשתן, אפילו סרוק, וא"כ אמר ר' תנחום והרי פשתן לאו קיסמין עץ בעלמא הוא? שהרי לא אוכלים את הפשתן, ואפי"ה יש בו משום ספיחין, וא"כ לכאו' אותו דבר לעניין הכרכמין, אמר רבי חנינא שאין הוכחה מפשתן, כיון שיכול להיות שחכמים גזרו ספיחין על הפשתן מפני זרעה שנאכל, אבל בדבר שכולו לא נאכל, אולי חכמים לא גזרו עליו איסור ספיחין, הגם שיש איסור לזרוע אותו בשביעית, רבי מנא אמר שאם כל מה שאסרו את הפשתן זה מפני זרעה, א"כ למה והתנינן שם במשנה החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין, שאין לוקחין ממנו אפי' מים ומלח, וכי אית לך מימר שמים ומלח נאסרו מפני זרעו? אלא וכי לא משום קנס הם נאסרו? וא"כ אף הכא נאסור את הכרכמין משום קנס.

מסכת פרק ה [ה"ג - דף כו] מעשרות

איתאמרת אלא כשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד הוא, הא דבר בריא שהוא חשוד, אסור.

זרע לוף העליון: כיני מתניתא זרע העליון של לוף.

אף על פי וכו': חדא איתתא הוה לה ירבוזין דתרומה גו כפתה, נפלון לגינתא וצמחון, אתא עובדא קומי רבי יוחנן, ושרא, אמר ליה רבי חייא בר ווא ולא מתניתא היא? ואף על פי שאביהן תרומה, הרי אלו יאכלו, אמר ליה, בבלייא! מן דגליית לך חספא, אשכחת מרגניתא, את אמר ולא מתניתא היא.

הדרן עלך פרק העוקר שתלים וסליקא לה מסכת מעשרות

על פי שאביהן תרומה, דהיינו שאפי' אם שתלו לוף של תרומה, הרי אלו הזירעונים **יאכלו**, כיון שבדרך כלל לא אוכלים אותם, וא"כ אותו דבר לענין הזירעונים של הירבוזין, כיון שהם לא נאכלים, א"כ מה שצומח מהם אין בהם איסור של גידולי תרומה, **אמר ליה** ר' יוחנן לר' חייא בר ווא **בבלייא!** (ר' חייא בר ווא עלה מבבל), **מן דגליית לך חספא** אחרי שהרמתי לך את החרס, **אשכחת מרגניתא** מצאת את המרגלית (המרגלית זה פנינה, והיא נמצאת בים תחת לחרסים – בתוך הצדפות), זה משל לאומר דבר שבהתחלה לא מבחינים בזה, ואחרי שאומרים את הדבר, הדבר הזה הוא פשוט, וא"כ גם כאן היות שאמרתי לך את הדין הזה, אז **את אמר** אתה אומר ולא **מתניתא היא?** אבל לולי דְּכָרִי לא היית יודע להבחין את זה במשנה.

הדרן עלך בלי נדר פרק העוקר שתלים

איתאמרת יתכן שדברי זוגא לא נאמרו **אלא כשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד הוא**, אבל הא דבר **בריא שהוא חשוד**, באמת **אסור** לקנות ממנו את הביקיא. **זרע לוף העליון:** מסבירה הגמ' **כיני מתניתא** שכוונת המשנה היא לענין הזרע העליון של הלוף, וכמו שפי' במשנה, ושלא תאמר שכוונת המשנה היא לענין זרע של מין הנקרא "לוף העליון".

אף על פי וכו': אומרת הגמ' שהיה מעשה **בחדא איתתא דהוה לה ירבוזין דתרומה גו כפתה**, שהיה לה ירבוזין (מין ירק) של תרומה בסל שלה, **ונפלון לגינתא וצמחון**, והם נפלו לגינה וצמחו, וא"כ השאלה היא האם זה נאסר כגידולי תרומה, **אתא עובדא** ובא השאלה **קומי לפני רבי יוחנן, ושרא** והתיר את הגידולים, **אמר ליה רבי חייא בר ווא** לר' יוחנן **ולא מתניתא היא?** וכי לא למדנו כך מפורש במשנה? שהרי למדנו ואף

מסכת

מעשרות

קיא

הדרן עלך נחזור עליך בלי נדר מסכת מעשרות, והדרך עלן ויפה לנו מסכת מעשרות, דעתן עלך דעתינו עליך מסכת מעשרות, ועכשיו מבקשים ממסכת מעשרות ודעתך עלן, שתחשוב עלינו לטובה, לא נתנשי מינך, לא נעזוב אותך מסכת מעשרות, ומבקשים ממסכת מעשרות ולא נתנשי מינך, לא תעזובי אותנו, לא בעלמא הדין לא בעולם הזה, ולא בעלמא דאתי ולא בעולם הבא:

הדרן עלך מסכת מעשרות, והדרך עלן, דעתן עלך מסכת מעשרות, ודעתך עלן, לא נתנשי מינך מסכת מעשרות, ולא נתנשי מינך, לא בעלמא הדין, ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים, ואחר כך אומר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אומנתינו, בעולם הזה, ותהא עמנו לעולם הבא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו, ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כולנו אנחנו, וצאצאינו, וצאצאי עמך בית ישראל, כולנו יודעי שמך, ולומדי תורתך לשמה.

מאיבי תחכמני מצותך, כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך, למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך, כי כם חיייתי: ברוך אתה אדני, למדני חקיך:

אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך, אדני אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות, שאנו משכימים, והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה, והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינן מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת, שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה, לא יחצו מיהם, ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך, אדני אלהי, כשם שעזרתני לסיים מסכת רומות, כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם, ללמוד, וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, יעמוד לי, ולזרעי, שלא תמוש התורה, מפני, ומפי זרעי, וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי, בהתהלכה תנחה אתך, בשכבך תשמר עליך, והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו מיך, ויוסיפו לך שנות חיים: אך ימים בימינה, בשמאולה עשר וכבוד: אדני עז לעמו יתן, אדני יברך את עמו בשלום:

מסכת

מעשרות

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא
 בעלמא דהוא עתיד
 לחדתא, ולאחיא מתיא,
 ולאסקא לחיי עלמא, ולמבני
 קרתא דירושלם, ולשכלל
 היכליה בגוה, ולמעקר פולחנא
 נוכראה מארעא, ולאבתא
 פולחנא דשמיא לאתרה,
 וימליך קודשא בריך הוא,
 במלכותיה ויקרה, [ויצמח
 פרקנה ויקרב משיחה]. בתיכון
 וביומיכון, ובחיי דכל בית
 ישראל, בעגלא ובזמן קריב.
 ואמרו אמון:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא
 עתיד לחדתא, בעולם שהקב"ה עתיד לחדש,
 ולאחיא מתיא, ולהחיות את המתים,
 ולאסקא לחיי עלמא, ולהעלות את המתים
 מקברם לחיי עולמים, ולמבני קרתא
 דירושלם, ולבנות את העיר ירושלים,
 ולשכלל היכליה בגוה, וליסד את היכלו
 בתוך העיר, ולמעקר פולחנא נוכראה
 מארעא, ולעקור את עבודת האילים מארצו
 מארץ ישראל, ולאבתא פולחנא דשמיא
 לאתרה, ולהחזיר את עבודת השמים למקומו
 (בבית המקדש). וימליך קודשא בריך הוא,
 והקב"ה ימלוך, במלכותיה ויקרה, במלכותו
 וכבודו, (ויצמח פרקנה והקב"ה יצמיח את
 ההצלה – של עם ישראל, ויקרב משיחה.
 ויביא את משיחו). וכל אלו הדברים יהיו
 בתיכון וביומיכון, ובחיי דכל בית
 ישראל, בעגלא ובזמן קריב. וזה יהיה
 במהרה ובזמן קרוב. ואמרו אמון:

יהא שמה רבא מברך, לעלם ולעלמי עלמאי

יתפרך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל, שמה דקדשא
 בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן
 בעלמא. ואמרו אמון:

על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן
 דעסקין באורייתא, די בארתא [בארץ ישראל: קדישא] הדין, ודי בכל אתר
 ואתר, יהא להון ולבון, שלמא רבא, חנא וחסדא ורחמין, וחיין אריכין, ומזונא רויחא,
 ופרקנא מן קדם אבוהון דבשמיא וארעא. ואמרו אמון:

יהא שלמא רבא מן שמיא, וחיים טובים, עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמון:

עושה שלום במרומינו, הוא יעשה שלום, עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמון: